

การทำงาน เพื่องาน

การดำหน้าที่คือการปฏิบัติธรรม

พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)

การทำงานเพื่องาน

การทำหน้าที่คือการปฏิบัติธรรม

...พระธรรมเทศนาโดย...

พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (หลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ)

เพื่อความเจริญแพร่หลายแห่งธรรม

และความเจริญอกงามแห่งปัญญา

.....

ChangeFusion

เครือข่ายจิตอาสา
Volunteer Spirit Network

เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike 3.0 Unported License ท่านสามารถนำเนื้อหาทุกชิ้นไปใช้และเผยแพร่ต่อได้ โดยต้องอ้างอิงแหล่งที่มา นำมาไปใช้เพื่อการค้า และต้องใช้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันนี้เมื่อเผยแพร่งานที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

ก าร ก ำ จ ำ บ ำ ฝ ั ่ง ก ำ บ

พระพรหมบัณฑิต (พลวงพ้อปัญญานันทภิกขุ)

การพิมพ์หนังสือธรรมเป็นอนุสรณ์และที่ระลึก นอกจากเป็นการจัดทำสิ่งซึ่งเป็นประโยชน์ที่คงอยู่ยืนนานแล้ว ยังเป็นการบำเพ็ญกรรมทาน คือ การให้ธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสสรรเสริญว่า เป็นทานอันยอดเยี่ยมอีกด้วย ผู้ปฏิบัติเช่นนี้จึงชื่อได้ว่าแสดงออกซึ่งญาติธรรม พร้อมไปกับการมีส่วนร่วมเผยแพร่ธรรม เพื่อส่งเสริมสัมมาทัศนคติและธรรมปฏิบัติ อันจะอำนวยประโยชน์สุขที่แท้จริงแก่ประชาชน

ท่านที่ประสงค์จัดพิมพ์หนังสือธรรมะที่ดี มีคุณภาพ เพื่อเป็นที่ระลึกในทุกโอกาสของงานประเพณี อันเป็นการใช้จ่ายเงินให้บังเกิดประโยชน์อย่างสูงสุด โปรดติดต่อที่...ธรรมสภา

เลขที่ ๑/๔-๕ ถ.บรมราชชนนี แขวงศาลาธรรมสพน์ เขตทวีวัฒนา กทม. ๑๐๑๗๐

โทร. ๐-๒๔๔๑-๑๕๘๘, ๐-๒๘๘๘-๗๙๔๐ โทรสาร. ๐-๒๔๔๑-๑๙๑๗

การให้ธรรมะชนะการให้ทั้งปวง การรับธรรมะและนำไปปฏิบัติย่อมชนะการรับทั้งปวงเช่นกัน

คำนำในการจัดพิมพ์

งานเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต งานทำให้ชีวิตอยู่รอดและมีคุณค่า ถ้าปราศจากงานเราจะมีปัญหาทั้งกายและใจ แต่คนไม่น้อยที่ไม่ชอบงาน และไม่รู้จักทำงานอย่างถูกต้อง คอยหลบเลี่ยงงานหรือทำด้วยความเบื่อหน่าย จึงไม่ได้รับความสุขที่แท้จริงในชีวิต เพราะความสุขแท้มีแต่ในงาน และการทำงานก็เป็นการปฏิบัติธรรมะอย่างหนึ่ง ซึ่งควรสนใจทำให้ถูกต้อง

หนังสือเล่มนี้ได้รวบรวมปาฐกถาธรรมของท่านเจ้าคุณปัญญานันทภิกขุ ๕ เรื่อง อันเนื่องด้วยการทำงานเพื่องาน ทำงานให้สนุก เป็นสุขเมื่อทำงาน นั่นคือทำด้วยจิตที่มีธรรมะประกอบด้วยสติปัญญาที่เรียกว่า “จิตว่าง” ไม่ทำด้วยความยึดมั่นถือมั่นในตัวเอง แต่ทำด้วยความเข้าใจตั้งใจและจริงใจ ผลคือเกิดความพอใจ ภูมิใจ และอึ้งใจด้วยธรรมชาติ จากการที่ได้ทำให้ชีวิตมีคุณค่าสาระประโยชน์ขึ้นแก่ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน ซึ่งเรียกว่าทำงานเพื่องานให้ได้ผลดีที่สุดตามกำลังความสามารถ มิใช่ทำงานเพื่อเงินหรือผลตอบแทนอื่น ๆ

หวังว่าธรรมกถาในเล่มนี้ จะมีประโยชน์แก่ผู้อื่นที่นำไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นการรักหน้าที่มีธรรมะ ลุกขึ้นแต่เช้าก้าวไปข้างหน้า แข่งกับเวลาเพื่อพัฒนาชาติไทยให้ไพบูลย์ และอยู่เย็นเป็นสุข เพราะความไม่เห็นแก่ตัว

ธรรมสภา ขอกราบนมัสการขอบพระคุณ พระเดชพระคุณ หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ เป็นอย่างสูง ที่เมตตาให้ธรรมสภาจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ออกเผยแพร่ว่า เพื่อความเจริญแพร่หลายแห่งธรรม และความเจริญของงานแห่งปัญญา จักบังเกิดแก่พุทธศาสนิกชนโดยทั่วกัน

ด้วยความสุจริตและหวังดี
ธรรมสภาปรารถนาให้โลกพบกับความสงบสุข

งานคือชีวิต ชีวิตคืองาน บันดาลสุข
ทำงานให้สนุก เป็นสุขเมื่อทำงาน

สารบัญ

การดำเนินงานเพื่องาน : การทำหน้าที่คือการปฏิบัติธรรม

การดำเนินงานเพื่องาน : การทำหน้าที่คือการปฏิบัติธรรม

๑.	ทำงานด้วยจิตว่าง	๑
	• การทำงานคือการปฏิบัติธรรม	๕
	• สัมมาอาชีวะ : งานที่ถือเป็นการปฏิบัติธรรม	๖
	• ทำงานด้วยจิตว่างนั้นแหละเป็นการปฏิบัติธรรมที่แท้	๑๐
	• สภาพของจิตที่ว่างจากกิเลสทั้งปวง	๑๔
	• ทำงานให้สนุกและเป็นสุขในงาน	๑๖
	• ผู้ปฏิบัติธรรม ทำงานด้วยความสำนึกเพียงว่าเป็น ‘หน้าที่’	๒๐
	• วิธีสร้างสุขในการทำงาน	๒๓
๒.	ธรรมะ คือหน้าที่	๓๕
	• ชีวิตคือการเปลี่ยนแปลง	๓๗
	• ค่าของชีวิตอยู่ที่การปฏิบัติงาน	๓๘
	• งานประจำตามธรรมชาติ	๔๐
	• ผู้รู้จักหน้าที่คือผู้รู้จักธรรมะ	๔๐
	• ธรรมะคือหน้าที่	๔๑
	• ผู้ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ที่แก้ปัญหาตลอดเวลา	๔๒
	• ผู้ไม่ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ที่สร้างปัญหาในสังคม	๔๔
	• ลูกชิ้นประกอบกิจการงานอย่าเกียจคร้าน	๔๗
	• หลักการทำงาน	๕๐

• ผลของการทำงาน	๔๑
• หลักการใช้ผลที่ได้จากการปฏิบัติงาน	๔๒
• ไม่ใช่ทรัพย์สินในทางเสื่อม	๔๕
• ใช้ทรัพย์สินในทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์ส่วนรวม	๔๖
• รู้จักและปฏิบัติหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์	๖๐
• ไม่คบคนชั่วเป็นมิตร	๖๒
• หันหน้าเข้าหาธรรมะ	๖๔
๓. การทำหน้าที่ คือการปฏิบัติธรรม	๖๙
• หน้าที่ของพุทธบริษัท	๗๑
• ศีลธรรมะเพื่อให้เกิดปัญญา	๗๓
• ปฏิบัติกาย วาจา ใจ ในทางที่ถูกต้อง	๗๔
• ความเข้าใจเรื่องการปฏิบัติธรรมะ	๗๕
• การทำหน้าที่คือการปฏิบัติธรรม	๗๖
• หลักการทำงานโดยไม่ต้องเป็นทุกข์	๗๗
• สันโดษ : พอใจในสิ่งที่พึงมีพึงได้	๗๙
• ใช้ปัญญามองให้เห็นแก่นแท้ของสิ่งทั้งปวง	๘๑
• ใช้วิปัสสนาปัญญาเป็นเครื่องพิจารณาสิ่งทั้งปวง	๘๗

- เครื่องทดสอบกำลังใจ ๘๙
- ไม่คิดถึงสิ่งที่ล่วงไปแล้วด้วยอาลัย ๙๓

๔.	ความยึดมั่นถือมั่นนั้นเป็นทุกข์	๑๐๑
	• ธรรมชาติของร่างกาย	๑๐๓
	• อยู่ในโลกด้วยความรู้เท่าทันธรรมชาติ	๑๐๗
	• ทุกข์เพราะความหลงใหลในวัตถุทาง	๑๐๘
	• ความพอดีเป็นเหตุให้พ้นจากความทุกข์	๑๑๒
	• ผลของการไม่รู้จักความพอดี	๑๑๓
	• ทำให้เกิดความโลภ	๑๑๔
	• ทำให้เกิดโทสะ	๑๑๕
	• ทำให้ขาดศีลธรรมในจิตใจ	๑๑๖
	• ความยึดถือมั่นนั้นแหละเป็นทุกข์	๑๑๙
	• เมื่อพรากรจิตออกจากวัตถุนิยมได้ ก็ไม่ยึดมั่นถือมั่น	๑๒๑
	• เมื่อไม่ยึดมั่นถือมั่นก็พ้นจากความทุกข์	๑๒๙

๕.	ความสุขแท้จากธรรมะ	๑๓๓
	• ความสุขที่แท้	๑๓๕
	• เครื่องปิดกั้นความสุขที่แท้	๑๓๖

• จิตเดิมแท้เป็นประภัสสร	๑๓๗
• ภาวะของจิตใจเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อม	๑๓๘
• หลักธรรมเพื่อความไปสู่ความสุขที่แท้	๑๔๓
• โอนอ่อนผ่อนตาม	๑๔๔
• ไม่จองเวรแก่กัน	๑๔๕
• มนสิการ : กระทำในใจโดยรอบคอบ	๑๔๙
• ใช้วิชาในการแก้ปัญหาทั้งปวง	๑๕๑
• หนทางสู่ความสุขแท้	๑๕๓

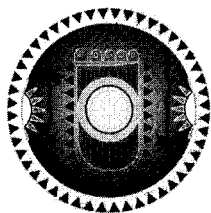
การทำงานเพื่องาน

...การทำหน้าที่คือการปฏิบัติธรรม...

.໑.

ທຳງານດ້ວຍຈືຕຸວ່າງ

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย

ณ บัดนี้ ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรมะ อันเป็นหลักคำสอน
ในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในอาการสงบ ตั้งอกตั้งใจฟัง
ด้วยดี เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดขึ้นจากการฟัง ตามสมควรแก่เวลา

วันนี้เป็นวันอาทิตย์ อีกอาทิตย์เดียวก็หมดปีเก่า แล้วก็ขึ้นปีใหม่
กันไป ดินฟ้าอากาศขณะนี้ก็พอสบาย ไม่ร้อนนักแล้วก็ไม่หนาว อะไร
พอดี ๆ ญาติโยมก็สบายทางกาย ทางใจ บางทีร่างกายสบายแต่หัวใจ
อาจจะไม่สบายก็ได้เพราะเราคิดไม่ถูกต้อง ก็เป็นเหตุให้เกิดความทุกข์
มีปัญหาลำบากใจ การมารับฟังธรรมะทุกวันอาทิตย์เพื่อเอาไปช่วยประคับ

ประคองจิตใจให้ได้มีความสงบตามสมควรแก่ฐานะ ญาติโยมจึงมากัน
ทุกวันอาทิตย์ ไม่ว่าในพรรษา นอกพรรษา ก็ปฏิบัติกันเรื่อยไปอย่างนี้
อย่าทำเป็นฤดูกาลเฉพาะฤดูเข้าพรรษา ออกพรรษาแล้วก็หายกันไป
อย่างนั้นมันเป็น ‘กาลโก’ ไป

ธรรมะของพระพุทธเจ้าเป็น ‘อกาลโก’ แปลว่า ให้ผลไม่จำกัด
กาล ไม่เหมือนผลไม้ให้ผลเป็นฤดู พ้นฤดูแล้วมันก็ไม่ออกผล แต่เดี๋ยวนี้
เขาก็เร่งให้มันออกได้เหมือนกัน แต่เร่งหนักเข้าต้นมันจะตายเพราะเร่ง
เกินไปมันตั้งตัวไม่ทัน จึงไม่ควรจะไปเร่ง ปลอ่ยให้มันเป็นไปตามฤดูกาล

มนุษย์เราในปัจจุบันนี้ใจร้อนใจเร็ว ทำอะไรก็อยากจะได้ไว ๆ ทำให้
เกิดปัญหากันด้วยประการต่าง ๆ จึงไม่ควรจะคิดให้มันรวดเร็วอย่างนั้น
เกินไป ปลอ่ยไปตามธรรมชาติบ้างก็จะอยู่กันด้วยความสุข ความสบาย
เรื่องของธรรมะเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับชีวิต ที่เราต้องใช้ทุกเวลาใน
ชีวิต เพราะเมื่อไปเราก็จะเกิดปัญหา มีความทุกข์ความเดือดร้อนใจ
แต่ถ้าไม่เพลอ ไม่ประมาทก็ไม่เป็นไร

อันนี้ญาติโยมผู้มาฟังธรรม ย่อมเห็นผลด้วยตนเองอยู่แล้ว
จึงได้อุตสาหมาฟังแทบทุกวันอาทิตย์ เพราะมันเป็นเครื่องช่วยให้เรา
สบายใจ ให้เรามีความสุขในชีวิตประจำวัน อาตมาก็พยายามที่จะพูด
ชี้แนะอะไรต่าง ๆ ให้ญาติโยมได้เกิดปัญญา เกิดความรู้ ความเข้าใจ
แล้วจะได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป

วันนี้ก็ใคร่ที่จะพูดถึงความหมายของคำบางคำ ที่ท่านเจ้าคุณ พุทธทาสท่านได้พูดไว้ แต่คนอาจจะเข้าใจเขวไปก็ได้

การทำงานคือการปฏิบัติธรรม

ท่านพูดว่า การทำงาน คือการปฏิบัติธรรม คนฟังแล้ว ถ้าคิด ไม่ลึกซึ้ง ก็อาจจะเข้าใจเขวเป็นอย่างอื่นไปก็ได้ เช่นเข้าใจไปว่า “ไอ้พวก โจรผู้ร้ายมันก็ทำงานเหมือนกัน เทียวตัดช่องย่องเบาบ้านนั้นบ้านนี้ มัน ก็ทำงาน อันนั้นจะเรียกว่าปฏิบัติธรรมหรือไม่?”

ก็ตอบได้ด้วยสามัญสำนึกว่า “การกระทำเช่นนั้นไม่ใช่เป็นการ ปฏิบัติธรรม เพราะไม่ใช่สัมมาชีพ ไม่ใช่อาชีพที่ถูกต้อง” แต่ว่าคนปัญญา อ่อนอาจจะคิดเขวไป แล้วก็คิดว่า “เออ...พวกนั้นมันก็ปฏิบัติธรรมกันอยู่” หรือว่าคำของเถื่อนจะเป็นการปฏิบัติธรรมหรือไม่ คำเอไรอื่น มอมเมา ประชาชนให้เกิดการติดยาเสพติด จะได้ชื่อว่าทำงานเป็นการปฏิบัติธรรม หรือไม่ อันนั้นมันไม่ถูกต้องทั้งนั้น คือว่าไม่เป็นธรรม ไม่ชื่อว่าเป็นธรรม

สัมมาอาชีวะ : งานที่ถือเป็นการปฏิบัติธรรม

การทำงานที่เป็นการปฏิบัติธรรมนั้น ต้องเป็นงานที่เป็นสัมมาชีพ เป็นงานที่อยู่ใน “องค์มรรค” เรียกว่าเป็นสัมมาอาชีวะ คือเป็นงานประเภทที่ไม่เดือดร้อนแก่ใคร ๆ เราผู้ทำก็ไม่เดือดร้อน ผู้เกี่ยวข้องก็ไม่เดือดร้อน และงานที่เราสร้างขึ้นนั้นไม่เป็นปัญหา ไม่สร้างความทุกข์ให้เกิดขึ้นในสังคม ไม่ทำลายสังคมให้พินาศด้วยการด้วยงานที่เราทำขึ้นมาอย่างนั้น เรียกว่าเป็นงานชอบ ผู้ที่ทำงานชอบอย่างนั้นก็เรียกว่าเป็นผู้ปฏิบัติธรรม

แต่ถ้าเป็นงานที่ไม่ถูก ไม่ตรงตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า แม้จะเป็นการทำงาน แต่ไม่ถือว่าเป็นการปฏิบัติธรรม เพราะงานนั้นไม่เป็นสัมมาอาชีวะ แต่เป็นมิชฉาชีพ เป็นอาชีพที่สร้างปัญหา สร้างความทุกข์ ความเดือดร้อนด้วยประการต่าง ๆ

อาชีพที่คนเราทำอยู่ในปัจจุบันนี้ มันก็มีหลายอย่าง หลายแบบ บางอย่างก็เป็นปัญหา สร้างความทุกข์ ความเดือดร้อนแก่สังคม บางอย่างก็ไม่ใช่ปัญหา ไม่สร้างความทุกข์ความเดือดร้อนในสังคม งานอันใดที่ไม่สร้างปัญหาคือความทุกข์ ความเดือดร้อนให้แก่สังคม งานนั้นเป็นงานชอบ แต่งานใดส่งเสริมปัญหา ส่งเสริมความวุ่นวายในสังคม งานนั้นก็ป็นงานที่ไม่ชอบไม่ควร แม้เราจะทำงานนั้นก็เป็นการไม่ถูกต้อง

ไม่เชื่อว่าเป็นผู้ปฏิบัติธรรมะ **ผู้ปฏิบัติธรรมะนั้น** ต้องทำงานอันเป็นหน้าที่ **ที่ถูกต้อง** คือไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดศีลธรรม ไม่เป็นเหตุทำให้เกิดความยุ่งยากขึ้นในสังคมนั้น ๆ จึงถือว่างานนั้นเป็นงานที่ถูกต้อง

เราบางคน อาจจะทำงานประเภทที่ไม่ถูกต้องอยู่ แต่เมื่อมานึกถึงธรรมะ นึกถึงสังคมคือประเทศชาติ ก็ได้หยุดทำงานนั้นไป ก็มีอยู่มากเหมือนกัน เช่นบางคนเคยค้าขายสุราเมรัย อันเป็นเครื่องทำให้คนเสียสติ เสียความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ลดความเป็นคนให้น้อยลงไป เมื่อเข้ามาพบพระก็นึกขึ้นได้ว่าเป็นเรื่องไม่ถูกต้อง ก็เลยหยุดการค้าขายสิ่งนั้นไป

เมื่อวันก่อนนี้มีพระองค์หนึ่งมาจากจังหวัดนครราชสีมา อยู่อำเภอขามสะแกแสง โนน ท่านเป็นนักพัฒนา ได้พยายามอบรมประชาชนทุกแห่งทุกมุม เพื่อให้คนเข้าถึงธรรมะ ได้เป็นผู้ประพฤติดี ประพฤติชอบ เทปธรรมะที่วัดนี้ท่านมีเป็น ๑๐๐ ม้วน เอาไปเปิดให้คนฟังอยู่บ่อย ๆ สม่่าเสมอ แล้วก็พยายามจะเข้าถึงประชาชนด้วยการไปเยี่ยมที่บ้านเขา ไปพูดไปคุย ไปทำความเข้าใจกันในเรื่องหลักธรรมะ ในเรื่องการดำรงชีวิต ด้วยประการต่าง ๆ

คนในที่นั้นเมื่อได้ฟังบ่อย ๆ ก็เกิดความสำนึกรู้สึกตัว ได้หันมาประพฤติดี ประพฤติชอบ หมู่บ้านนั้นได้เป็นหมู่บ้านแผ่นดินธรรมขึ้นมา ไม่มีปัญหาอะไรუნวาย มีร้านขายสุราเมรัยอยู่ ๖ ร้าน ๖ บ้านขายอยู่ ท่านก็พยายามเข้าไปพูดไปคุยเรื่อย ด้วยเรื่องอะไรต่าง ๆ ชี้แนะ

ให้เห็นว่าปัญหาทั้งหลายที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านของเรา เช่นการทะเลาะเบาะแว้ง ทุบตีกันนี้ เกิดจากอะไร? เกิดจากเรื่องการมีนเมาสุรา ขาดสติ ขาดปัญญา แล้วก็ทำอะไรผิดพลาดเสียหาย ถ้าหากว่าคนไม่ดื่มมันก็ไม่มีเรื่อง หรือว่าไม่มีชาย ก็ไม่มีการดื่ม ก็ไม่มีเรื่อง พุดไปเรื่อย ๆ พยายามพุดกัน ปี ๒ ปี กว่าเราจะชนะสิ่งเหล่านี้ได้ ผลที่สุดก็เลิกกันไป

มีบ้านอยู่หลังหนึ่ง ความจริงเจ้าของก็เป็นมหาด้วย...เปรียญ ๕ ประโยค แต่ว่าไปค้าขายสุรา ท่านก็ไปเยี่ยมไปเยือน ไปคุยกัน สะกิดให้รู้ว่า “ร้านนี้เป็นร้านของ ‘ท่านมหา’ นะ ‘คุณมหา’ นะ ‘มหา’ มาขายเหล้านี้ไม่เข้าท่าเลย” แล้วก็พุดอะไรต่ออะไร คุณมahanั้นแกมีลูกสาวหลายคน มีถึง ๕ คน เปรียญ ๕ ประโยค มีลูกสาว ๕ คนด้วย ท่านก็พุดจาแนะนำไป

วันหนึ่งพระองค์นั้นท่านไปพุดว่า “นี่พี่มหา” มีลูกสาวหลายคนนี้ฉันจะขอสักคนได้ไหม?” แก่รู้ว่าพระพุดเข้า ก็ถามว่า “ขอไปทำอะไร?” “เอาไปแต่งงานนะ แต่ว่าในการแต่งงานนี้ต้องไม่เลี้ยงเหล้านะ แต่งกันโดยไม่มีการเลี้ยงเหล้า” แก่ก็ถามว่า “แต่งกับใครล่ะ?”

“แต่งงานคนที่ฉันจะหามาให้สักคนหนึ่ง เป็นคนดี เป็นคนเรียบร้อย แต่ว่าไม่มีการเลี้ยงเหล้ากันในงาน” แก่บอกว่า “ต้องคิดดูก่อนเรื่องนี้ ต้องคิดดูก่อน” แล้วทีหลังก็มีคนมาสู่ขอลูกสาวคนหัวปีเพื่อจะแต่งงานกัน ลูกสาวประกาศเลย ประกาศว่า “ในการแต่งงานของฉันนี้จะไม่มีการ

เลี้ยงสุราเมรัยแก่คนที่มาช่วยงาน” ประกาศโผงผางดังออกไปเลย แล้วก็
ไม่มีการเลี้ยงกัน เป็นตัวอย่าง ในบ้านนั้นแม่ชายเหล้า วันงานก็ขาย
ไม่ออกเพราะไม่มีการเลี้ยงใคร ๆ ลูกสาวไม่ยอมให้พ่อเลี้ยงเหล้าแก่ใคร ๆ

ต่อมาพ่อก็ละลายใจ ก็เลยเลิกขายเหมือนกัน เลิกขายแล้ว เวลานั้น
บ้านนั้นไม่มีเหล้าขายแล้ว อยู่กันเรียบร้อยไม่มีเรื่อง ไม่มีการทะเลาะ
เบาะแว้งกัน ไม่มีการเบียดเบียนกัน เพราะไม่มีสิ่งมีนเมาอมเมาประชาชน

เรื่องการพนัน เรื่องอะไร ๆ ท่านก็พยายามพูดจาก็เลิกกันหมด
ในหมู่บ้านนั้นทำมาหลายปีกว่าจะเรียบร้อย แต่ก็ไม่ได้รายงานใคร ไม่ได้
รายงานเรื่องการกระทำนี้ให้ใครได้ทราบ เพราะถือว่าทำงานเพื่อพระ
พุทธเจ้า ไม่ต้องรายงานกับใครก็ได้ จะรายงานกับพระพุทธรูปท่าน
ก็ไม่รับรู้อะไรแล้ว เลยไม่จำเป็น ก็ยังทำอยู่ด้วยความตั้งใจไม่หยุด
ไม่ยั้ง พ่อคนในหมู่บ้านนั้นดีแล้ว ก็ขยับไปหมู่บ้านอื่นต่อไป ท่านเป็น
พระที่ขยันเอางานเอาการ คนในหมู่บ้านนั้นก็ได้ออกจากความมืดมา
อยู่กับความสว่าง ออกจากความผิดมาอยู่กับความถูกต้อง มีความ
คิดถูกต้อง มีการพูดที่ถูกต้อง มีการกระทำที่ถูกต้องขึ้น ก็นับว่าเป็นการ
ช่วยดึงประชาชนให้เข้ามาสู่ทางของพระพุทธรูปแล้ว ก็เดินต่อไป

แต่ก็ต้องคอยคุมไว้เหมือนกัน เพราะว่าถ้าไม่คุมมันอาจจะเขว
ออกไปก็ได้ คล้ายกับเราด้อนสัตว์ไปเลี้ยงในทุ่ง เวลาด้อนไปก็ต้อง
คอยคุมให้ไปเป็นฝูง เป็นหมู่ ถ้าไม่คุมให้ติมันก็แตกไป สัตว์ตัวไหน

แตกออกไปก็จะถูกเสื่อเอาไปกิน ถ้าเป็นในป่า ถ้าไม่ใช่เสื่อก็เป็นคน
นั้นแหละเอาไปกินเสีย ลักเอาไปแกงเสื่อก็ได้ ผู้เลี้ยงก็ต้องคอยคุมอยู่

พระท่านสอนคนให้เข้าเส้นทาง แล้วก็ต้องคอยไปคุ้ยไปเยียม
ไปเยียน ไปทำความเข้าใจกันไว้ อย่าประมาท เราได้เดินมาในทางที่ถูก
ที่ชอบแล้วก็ต้องเดินต่อไป จนกว่าจะถึงจุดหมายปลายทาง อย่างนี้ทำ
คนให้หันเข้าหาสิ่งที่ถูกต้อง ให้ทำงานที่เป็นสัมมาชีพ ทำนาเป็นสัมมาชีพ
ทำสวนเป็นสัมมาชีพ ค้าขายเป็นสัมมาชีพ ทำราชการงานเมืองก็เป็น
สัมมาชีพ เรียกว่าทำงานคือการปฏิบัติธรรมขึ้นมา เพราะงานที่ทำนั้น
เป็นงานดี เป็นงานสุจริต ไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดศีลธรรม ผู้ทำ
ไม่เดือดร้อน ผู้เกี่ยวข้องกับผู้นั้นก็มีความสุขความเดือดร้อน

อันนี้เป็นฐานอันหนึ่ง เรียกว่าเป็นงานที่เป็นธรรมะ ผู้ทำงานนั้น
ก็ถือว่าเป็นผู้ปฏิบัติธรรม นี่เป็นส่วนต้น ๆ ที่เราควรจะได้คิดอย่างนั้น
สามัญชนก็ทำได้ทั่ว ๆ ไป แต่ว่าเราเอาเพียงเท่านั้นยังไม่พอ มันต้อง
ก้าวหน้าสูงไปกว่านั้น ทำงานให้เป็นการปฏิบัติธรรมที่ยิ่งขึ้นไปกว่านั้น

ทำงานด้วยจิตว่างนั้นแหละ เป็นการปฏิบัติธรรมที่แท้

การทำงานที่เป็นการปฏิบัติธรรมยิ่งขึ้นไปกว่านั้นจะอย่างไร?
จะต้องทำงานด้วย “จิตว่าง” ที่ท่านพุทธทาสท่านเคยพูดว่า

จงทำงาน	ทุกชนิด	ด้วยจิตว่าง
ยกผลงาน	ให้ความว่าง	ทุกอย่างสิ้น
กินอาหาร	ของความว่าง	อย่างพระกิน
ตายเสรีจล้น	แล้วในตัว	แต่หัวใจ

นี่สูงขึ้นไป ที่จะควรคิดนึกเข้าใจกันต่อไปว่า ทำงานด้วยจิตว่าง
นั้นแหละเป็นการปฏิบัติธรรมแท้

ทำงานด้วยจิตว่างนี้ ทำอย่างไร? อันนี้เป็นปัญหาที่มีการถกเถียง
กันอยู่ทั่ว ๆ ไป ในสมัยแรก ๆ คือเมื่อท่านพูดคำนี้ออกมาครั้งแรกก็มี
คนเขียนล้อบ้าง พูดล้อเลียนบ้าง อะไรต่าง ๆ เช่น บอกว่าทำงานด้วย
จิตว่างนี้มันไม่ได้ จิตคนมันไม่ว่าง มันต้องมีอะไรอยู่ในใจตลอดเวลา
นี่...มีการคัดค้านคนที่มีชื่อเสียงในสังคม มีการคัดค้านเขียนลงหนังสือ
พิมพ์อะไร ท่านก็อ่านเรื่องเหล่านั้น เวลาไปพบกันท่านก็บอกว่า
เอ!สมัยก่อน เมื่อพูดออกมาใหม่ ๆ นี่คิดว่าสัก ๒๐ ปี คนจึงจะเข้าใจ
ความหมายของคำ ๆ นี้ได้ดี ว่าทำงานด้วยจิตว่างนี้ หรือว่าเรื่องจิตว่างนี้
กว่าคนจะเข้าใจก็คงใช้เวลาสัก ๒๐ ปี

แต่ตอนนี้สบายใจแล้ว ว่าคนจะเข้าใจเร็วขึ้น เพราะพวกหนังสือ
พิมพ์เขาช่วยวิพากษ์วิจารณ์ คนมีความรู้บางคนที่มีชื่อเสียงในทางการ
วิชาการเขียนก็ช่วยกันวิพากษ์วิจารณ์ ช่วยพูด ช่วยอะไรขึ้น คนก็จะสนใจ

มากขึ้นแล้วก็เอาไปคิด เมื่อคิดก็จะเข้าใจ ท่านไม่วิตกว่าจะมีใครตำใครว่า หรือใครวิพากษ์วิจารณ์ เพราะว่าการศึกษาวิจารณ์นั้น ทำให้เกิดการคิดค้น ทำให้เกิดปัญญา ทำให้คนสนใจที่จะคิดในเรื่องนั้น ๆ คนเราถ้าสนใจคิดมันก็ดีขึ้น แต่ถ้าไม่คิดเลยก็ไปไม่ค่อยรอดเหมือนกัน

คำสอนในพุทธศาสนานั้นเป็นคำสอนที่ชวนให้คนคิด ชวนให้สงสัย ชวนให้วิเคราะห์วิจัยในเรื่องนั้น ๆ ถ้าเราคิดสงสัยแล้วก็ค้นมันจะเข้าใจดีขึ้น พระผู้มีพระภาคเจ้าไม่ทรงติเตียนแต่ทรงสรรเสริญบุคคลที่กระทำอย่างนั้น มันผิดกับคำสอนในศาสนาอื่นที่เขาไม่ให้วิพากษ์วิจารณ์ ไม่ให้ตั้งข้อสงสัยในสิ่งที่เรียกว่า เรื่องของ “ศาสนา” เพราะถ้าสงสัยแล้วก็หาว่าเป็นบาปเป็นโทษไปเสียทีเดียว “มัดมือชก” ว่าอย่างนั้นเถอะ แต่ว่าของพระพุทธเจ้านั้นไม่ได้มัดมือชกอย่างนั้น พระองค์บอกให้คิด ให้ทำ ความเข้าใจ ให้ทำในใจให้ดี

เวลาพระองค์จะเทศนาสอนใครก็ตาม พระองค์ก็บอกว่า “ให้คิด ให้ดี ฟังให้ดี ให้คิดให้แยบคาย เราจะพูดให้ฟัง” แล้วก็ตรัสสอนไปพูดไป ถามไป ใต้ถาม ใต้ตอบกันก็มี ที่จะพูดคนเดียวนั้นน้อย พระพุทธเจ้าไม่ค่อยชอบพูดอย่างนั้นแต่จะใช้วิธีโต้ตอบ เพื่อให้เขาเกิดความคิด ให้เกิดความเข้าใจ และเมื่อสอนจบลงไปแล้ว ถ้าพระองค์ถามว่า “เชื่อไหมในสิ่งที่บอกให้นี้?” ถ้าหากว่าคนใดตอบว่า “ยังไม่เชื่อ” พระองค์พอพระทัยมาก และก็ชมเชยว่า “ถูกต้องแล้ว บัณฑิตต้อง

ไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ ” ต้องเอาไปคิดก่อน เอาไปนึกก่อนให้ละเอียด ให้เกิดความเข้าใจแล้วจึงจะลงใจเชื่อ พระองค์มีหลักการอย่างนั้น

เพราะฉะนั้น ชาวพุทธเราจะต้องเป็นผู้ที่พยายามคิดค้นในเรื่องอะไรต่าง ๆ ไม่ว่าใครจะสอนอะไรให้ก็ต้องเอาไปคิด ไปดีให้มันแตก... ตีปัญหาตีให้มันแตก ให้มันแตกฉานขึ้นในใจของเรา แล้วเราจะมีความเข้าใจในเรื่องนั้นมากขึ้น ถ้าเรารับง่าย ๆ เชื่อง่าย ๆ มันก็ใช้ไม่ได้ ไม่ใช่วิสัยของ ‘พุทธบริษัท’ พุทธบริษัทต้องสงสัยไว้ก่อน แล้วไปตีปัญหานั้นให้มันแตกฉานเพื่อให้เกิดความเข้าใจ เพราะฉะนั้นสิ่งที่ท่านพูดออกมาแต่ละเรื่องนั้น ท่านต้องการให้คนเอาไปคิด

บางทีพูดเป็นเชิงให้คิด เป็นเชิงท้าทายก็มี เรียกว่า พูดในเชิงท้าทายเพื่อให้คนเอาไปคิดกัน ไปวิพากษ์วิจารณ์กัน ไปคุยกันในร้านกาแฟ ไปคุยกันตามสโมสรที่ประชุมอะไรต่าง ๆ ยิ่งพูดกันมากก็ยิ่งดีใหญ่ เพราะว่ามันจะได้แพร่หลายออกไป คนจะได้เข้าใจขึ้น นี่ได้แย่งรุนแรงก็ไม่ว่าอะไร เพราะการโต้แย้งทำให้เกิดการคิดนึกไตร่ตรองเรื่องนั้น ๆ

ฉะนั้น เมื่อท่านพูดคำนี้ออกมาว่า **จงทำงานทุกชนิดด้วยจิตว่าง** หรือพูดเรื่อง ‘จิตว่าง’ นี้ คนก็ไม่ค่อยเห็นด้วยหรอก ไม่ค่อยเข้าใจ แต่เดี๋ยวนี้กลายเป็นคำพูดทั่ว ๆ ไปแล้ว กลายเป็นข้อเขียนในหน้าหนังสือพิมพ์ เป็นเรื่องตลก เรื่องคณอง เขาก็พูดกันไปแล้ว เช่นมีเรื่องอะไรเกิดขึ้นก็พูดว่า “มันต้องทำใจให้ว่าง ๆ” แพร่หลายในสังคมแล้ว ท่าน

บอกว่า “มันแพร่หลายแล้ว แต่ว่าอาจจะยังไม่ซึ่งในคำนั้นก็ได้ แล้วก็
เข้าใจไปเอง คิดไปนึกไปก็คงจะเข้าใจไปเอง”

สภาพของจิตที่ว่างจากกิเลสทั้งปวง

พวกเราที่คุ้นกับธรรมะในแนวนี้ คือฟังบ่อย ๆ ก็คงจะเข้าใจพอสมควร แต่เพื่อให้เข้าใจชัดขึ้น ที่เรียกว่าทำจิตให้มันว่างนะ หมายความว่า ไม่ใช่ว่างอย่างไม่มีอะไร ไม่ใช่ว่างเหมือนภาชนะว่างที่ไม่มีอะไรอยู่ในภาชนะนั้น นั่นเป็นความว่างในทางวัตถุ แต่ว่าความว่างในทางจิตนั่นคือ ‘ไม่มีกิเลสเกิดขึ้น’ ในขณะที่เราทำอะไร เราคิด เราพูดอะไร ไม่มีกิเลส ไม่มีความยึดมั่นถือมั่นในตัวในตน เข้ามาเป็นฐานรองรับสิ่งนั้น อย่างนั้นเรียกว่า ทำด้วย “จิตว่าง”

เช่นเราทำอะไรสักชิ้นหนึ่งเราทำด้วยจิตที่มันว่าง ก็คือหมายความว่าไม่ได้คิดว่าเราจะมีอะไร จะได้อะไรจากสิ่งนั้น เราคิดแต่เพียงว่าเป็นหน้าที่อันเราจะต้องกระทำ เราเกิดมาเพื่องาน เรายังต้องทำงาน สิ่งนี้เป็นงานของเรา เป็นหน้าที่ของเรา แล้วก็ทำด้วยจิตใจที่สะอาด สงบ สว่าง ไม่มีอะไรเกิดขึ้นมาเป็นเครื่องรบกวนใจ เรียกว่าจิตมันว่างในขณะนั้น เราเห็นรูป เราฟังเสียง เราดมกลิ่น ลิ้มรส ได้ถูกต้อง สิ่งหนึ่งสิ่งใด ไม่มีความยึดถือในสิ่งนั้น มันเพียงสักแต่ผ่านมาผ่านไป

ความคิดอันหนึ่งเกิดขึ้นผ่านไป เราไม่เก็บไว้เป็นอารมณ์ เราก็เรียกว่า “จิตว่าง” คนที่จิตว่างอย่างนี้ จะไม่โกรธใคร จะไม่เกลียดใคร จะไม่มีความริษยาพยาบาทใคร ไม่คิดถึงสิ่งที่ล่วงไปแล้วให้วุ่นวายใจ ใจมันก็ว่าง อยู่จากกิเลส แต่ความคิดอันมันก็ยังติดตามเรื่องของใจ แต่ว่าเป็นความคิดที่ไม่มีกิเลสหนุนหลัง ไม่มีความเห็นแก่ตัวเข้ามาเป็นเครื่องสนับสนุน เราคิดด้วยสติ คิดด้วยปัญญา อย่างนี้เรียกว่าคิดด้วยจิตที่ว่างจากกิเลส ไม่มีกิเลสเกิดขึ้นในใจ

เช่นเราจะพูดอะไร เราก็พูดไปตามหน้าที่ ไม่มีอะไรหนุนให้พูด ไม่ใช่พูดเพื่ออวด ไม่ใช่พูดเพื่อแสดงว่าฉันมีความรู้ มีความคิดในเรื่องนั้น ถ้าพูดอย่างนั้นมันมีกิเลสหนุนหลัง คือเพื่ออวด อวดดี อวดเด่น เพื่อดัง อะไรอย่างนี้ จิตมันก็ไม่ว่างจากการที่มีกิเลส แต่ถ้าเราพูดไปตามหน้าที่ที่เราจะต้องพูด ไม่ได้หวังอะไร ไม่ได้คิดเรื่องอะไรในเรื่องที่เป็นส่วนตัว อย่างนั้นก็เรียกว่าพูดด้วยจิตว่าง

คนที่พูดด้วยจิตที่มันว่างนั้น พูดได้เรียบร้อย ลำนวนเรียบร้อย ต่อเนื่องกันเรียบร้อย ไม่มีอาการขลุขลักทางจิตใจ เพราะว่าไม่มีอะไรแรงเข้ามา ถ้าหากมีความเห็นแก่ตัว อยากเด่นอยากดัง เข้ามาแรงเมื่อใด การพูดนั้นก็จะไม่ติดต่อ จะมีการตะกุกตะกักขึ้นมาทันทีเพราะมีอะไรแรงเข้ามา จิตมันไม่สงบ มันก็เกิดปัญหาขึ้นมา คล้ายกับเราขับรถ ถ้าหากว่าถนนมันไม่มีอะไร ...ว่าง เราก็ขับสบาย แต่พอมีอะไร

ตัดหน้า มีสุนัขวิ่งตัดหน้าเราต้องเบรคแล้ว วัวเดินตัดหน้าก็ต้องเบรค คนเดินตัดหน้าก็ต้องเบรค หรือว่ามีรถสวนมา แหม!มันจะพุ่งมาหาเรา เราก็ต้องหลบตัวโค้งไปเลยทีเดียวนั่นเอง

ในเรื่องความคิดที่แสดงออกของคนเราก็เหมือนกัน ถ้าคิดด้วย จิตที่สะอาด สว่าง สงบ มันก็ว่าง มันไม่มีอะไรเข้ามาหนุนให้เกิด ความคิดไขว่เขวฉุนนั้น

ทำงานให้สนุกและเป็นสุขในงาน

การทำอะไรก็เหมือนกัน ถ้าเราทำโดยจิตที่บริสุทธิ์ โดยไม่มี ความหวังว่าทำเพื่ออะไร จะได้อะไร จะมีอะไร ก็เรียกว่าทำด้วยจิตว่าง การทำงานอย่างนั้นมันเป็นธรรมชาติ เป็นการปฏิบัติธรรมไปด้วยในตัว ผู้กระทำนั้นไม่ปรารถนาอะไรจากงานนั้น แต่ทำไปเพราะนึกว่ามันเป็น หน้าที่ที่เราจะต้องทำ เราทิ้งไม่ได้ เราต้องทำไปตามหน้าที่ ทำด้วยจิตใจ ที่ร่าเริงแจ่มใส เรียกว่าสนุกในงานทำงานให้เป็นสุข สนุกในงานเพราะว่า จิตมันว่าง จิตไม่ต้องการอะไรอื่นในเรื่องนั้น

เราเคยสังเกตไหมว่าเราทำงานแล้วเบื่อ ไม่อยากจะทำ ทำไม่จิต เบื่องาน? ก็เพราะว่าเราทำมานานแล้ว แล้วไม่เห็นว่าได้ขึ้นเงินเดือนสักที ไม่ได้เลื่อนตำแหน่งสักที เราก็ไม่สบายใจ เราก็เบื่อ พอเบื่อแล้วก็

ไม่อยากทำ ทำไปสักแต่ว่าทำ...ซึ่งกะตายทำไป ถ้าพูดตามภาษาชาวบ้านว่า “ซึ่งกะตาย...ทำไปอย่างนั้นเอง” แต่ไม่รำเริง ไม่แจ่มใสในงานนั้นมีอาการไม่สนุกในงาน..เบื่อ พอเห็นงานแล้วก็เบื่อ เบื่อหนัก ๆ เข้าก็จะเป็นโรคประสาท คือเบื่องาน เบื่อคน เบื่อสำนักงาน เบื่อนั่นเบื่อนี้

เหมือนคนทำงานเกี่ยวกับการเงิน เบื่อตัวเลข เบื่อจนเป็นโรคประสาท ต้องไปพักฟ่อน ที่เบื่อนั่นก็เพราะว่าฐานในใจนั้นมันไม่ว่าง มันมีความปรารถนาอะไรอยู่ในใจ ทำไป ๆ แล้วก็ไม่เห็นว่าจะดีขึ้น เงินเดือนก็ไม่ได้เพิ่ม ตำแหน่งก็ไม่ได้เพิ่ม นายก็ไม่ค่อยจะชมสักคำหนึ่ง เรามันต้องการสิ่งเหล่านั้นอยู่แต่มันไม่ได้ เมื่อไม่ได้ก็เลยไม่สบายใจ...เป็นทุกข์

การทำงานอย่างนั้นไม่ใช่เป็นการปฏิบัติธรรม แต่ถ้าเราทำงานนั้นเพียงแต่สำนึกว่า เป็นหน้าที่ที่จะต้องทำ งานกับชีวิตเป็นของคู่กัน ถึงอุดมการณ์ว่า “งานคือชีวิต ชีวิตคืองานบันดาลสุข” เราก็ทำงาน ทำเพื่อให้เกิดความสบายใจ ไม่ได้ทำเพื่ออะไร ๆ ไม่หวังอามิส ไม่หวังอะไรทั้งนั้น สิ่งใดที่ได้มาก็ได้มาตามเรื่องของงาน ไม่ได้ดีใจ ไม่ได้เสียใจ เมื่อไม่ได้ ได้มากก็ไม่ดีใจ ได้น้อยก็ไม่เสียใจ ได้ช้าก็ไม่เสียใจ ได้เร็วไปก็ไม่ดีใจจากการได้นั้น เพราะใจมันประกอบด้วยสติ ด้วยปัญญา ความคุมอยู่ตลอดเวลา เมื่อได้มาแล้วก็รู้จักคุณค่าของสิ่งนั้น รู้จักว่าควรจะใช้อะไร ใช้อย่างไร อะไรจำเป็นแก่ชีวิต อะไรไม่จำเป็นแก่ชีวิต คนประเภทอย่างนี้ จะไม่มีปัญหาเรื่องสตางค์ไม่พอใช้ เพราะว่าเขารู้จักใช้ คนเรารู้จักใช้

มันก็พอใช้ รู้จักกินมันก็พอกิน รู้จักอะไรมันก็พอไปทั้งนั้นแหละ ที่มันไม่พอ ๆ กันอยู่ทั่ว ๆ ไปเวลานี้นะเพราะว่าไม่รู้จักกิน ไม่รู้จักใช้ ไม่รู้จักปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้น เลยมีอาการไม่พอ ที่ไม่พอเพราะอะไร เพราะว่ามันอยากอยู่ตลอดเวลา ไม่รู้จักอึดกับเขาเสียเลย อยากได้นั้น อยากได้นี้ อยากได้นั่น ‘เพื่อนเขามี...กูยังไม่มี’

พอมีแล้ว...เพื่อนเขามีดีกว่า มันต้องทะเลาะทะเลาะกันเพื่อให้เหมือนเขา มีรถยนต์แล้วแต่ยี่ห้อมันต่ำไป เป็นรถญี่ปุ่น สู้รถเยอรมันไม่ได้ สู้รถอังกฤษไม่ได้ ต้องชวนขายให้ทันเพื่อน ถ้ายังไม่ทันก็ขับไปด้วยความไม่สบายใจ เป็นทุกข์อยู่ตลอดเวลา เรื่องแต่งเนื้อแต่งตัวก็ไม่เหมือนเพื่อน เพื่อนเขาใช้ผ้าดีกว่านี้ ราคาแพงกว่านี้ ให้รสนิยกว่านี้ ตัดที่ร้านที่มีชื่อเสียงกว่านี้ มันไปกันใหญ่ เลยเกิดการแข่งขันกัน

ต้องแข่งขันในเรื่องเครื่องนุ่มห่ม แข่งกันในเรื่องรถ แข่งกันในเรื่องบ้าน แข่งในเรื่องอะไรต่ออะไร นี่อารมณ์แข่งอยู่ตลอดเวลา แล้วก็ เป็นทุกข์เพราะการแข่งขันกันในรูปอย่างนั้น จิตไม่เคยสงบ ไม่เคยพอ ลึกทีหนึ่งกับสิ่งทั้งหลายทั้งปวง ก็มีแต่ความทุกข์ ความเดือดร้อนใจ อยู่ตลอดไปเพราะจิตมันไม่ว่างจากความต้องการ มีความต้องการเสียเรื่อย จนไม่รู้จักอึด ไม่รู้จักพอ

พระพุทธเจ้าตรัสว่า “แม้ฝนจะตกลงมาเป็นเงินเป็นทองก็ไม่สามารถจะทำให้ใครพอใจได้” เพราะว่าเขาไม่รู้จักอึด ตกลงมาจนท่วมตัวแล้ว

ก็ตายไปเลย เพราะว่าเงินมันท่วม หล่นลงมาบนหัว บนตัว บวมไปหมดแหละ เหมือนก่องธัญญะจนหน้าบวมไปอย่างนั้น นี่เงินมันหล่นใส่จนหน้าตาบวมไปหมด เลยหายใจไม่ออกแล้วก็ตายไป เพราะความอยากที่รุนแรงนั่นเอง มันเป็นอย่างนี้ มันก็มีเหมือนกัน จิตใจไม่รู้เท่ารู้ทัน ไปสร้างปัญหา สร้างความทุกข์ เตือดร้อนแก่ตัวเอง

อย่างนี้ก็เป็นความผิดในการดำรงชีวิต ที่เราไม่ได้เอาธรรมมาเป็นดวงประทีปส่องทาง ไม่สร้างความพอใจในสิ่งที่เรามีเราได้ แล้วก็ไปทะเยอทะยานที่จะมีจะได้ต่อไป เป็นคนที่ไม่รู้จักพอ ไม่รู้จักอิ่ม ก็เป็นทุกข์เรื่อยไป แต่ถ้าเรารู้จักพอเสียบ้าง ใจสบาย หรือว่าเราไม่ต้องการอะไรนักหนา...พออยู่ได้ พอได้ใช้ได้สอยไป มีงานทำก็ทำไปด้วยความรำเริงแจ่มใส ไม่ทำด้วยความทุกข์

คนที่ทำงานด้วยความทุกข์เพราะเบื่องาน ไม่ชอบ งานนี้ทำมานานแล้วอยากจะไปทำงานโน้น ทำที่โน้นแล้วอยากจะไปทำที่โน่น จิตมันกวัดแกว่งอยู่ตลอดเวลา ไม่มีความสบายในทางจิตใจ จึงได้เกิดปัญหาคือความทุกข์ ความเตือดร้อน ทำงานแบบนั้นไม่ถือว่าเป็นผู้ปฏิบัติธรรม

ผู้ปฏิบัติธรรม ทำงานด้วยความสำนึกเพียงว่าเป็น ‘หน้าที่’

ผู้ปฏิบัติธรรมนั้น ต้องทำงานด้วยความสำนึกอยู่แต่เพียงว่า อันนี้เป็นหน้าที่ที่ฉันจะต้องทำ แล้วก็ทำไปตามหน้าที่ ไม่ได้คิดว่าจะมีอะไร จะได้อะไรจากเรื่องนี้ เรื่องนั้นมันมาเอง ถึงเวลามันก็มาของมันตามเรื่อง เราไม่ต้องไปอยากล่วงหน้า ที่นี้คนเรามันอยากไว้ล่วงหน้า

คล้ายกับนั่งรถไฟ พอถึงสถานีสามเสน ก็นึกว่าเดี๋ยวก็ถึงบางซื่อ ถึงบางซื่อเดี๋ยวถึงดอนเมือง อยากให้มันถึงไว ๆ รถมันก็วิ่งอยู่เต็มฝีจักรแล้วละ แต่เราก็อยากจะให้ถึงอยุธยาไว ๆ ให้ถึงภาษี ให้ถึงลพบุรี ให้ถึงที่เราต้องการไป แล้วก็นั่งบนในรถ เป็นทุกข์ไป บนวารถช้า พอถึงสถานีหยุด... ทำไมมันหยุดนานจริง? มันก็หยุดไม่นานหรอก หยุดตามเวลาของเข ๒ นาทีบ้าง ๓ นาทีบ้าง ตามระยะที่เขาตั้งไว้ แต่ใจเรามันเร็วกว่านั้น อยากจะให้ไปถึงเร็วกว่า เราก็นั่งเป็นทุกข์ใจ นี่แหละเขาเรียกว่าใจมันไม่ว่างเพราะความอยากมันเกิดอยู่ตลอดเวลา ก็เป็นทุกข์เรื่อยไป ไม่ว่าเรื่องอะไร เรื่องนั้นเรื่องนี้ เราก็เป็นทุกข์ล่วงหน้าไว้ อยากจะให้มันถึงวันนั้นไว ๆ อยากจะให้มันได้เรื่องนั้น ให้มันได้เรื่องนี้ เคยคิดอย่างนั้นไหม โยมลองคิดถึงตัวเองว่าเราเคยมีความรู้สึกอย่างนั้นหรือไม่?

ถ้าเรามีความรู้สึกอย่างนั้น เราก็นึกว่า เออ!แล้วมันเป็นอย่างไร? ก็กลุ้มใจนะซี นั่งกลุ้มใจด้วยเรื่องนั้น ด้วยเรื่องนี้ ถ้าใครเขา

บอกว่าจะเอาอะไรมาให้ เอาแล้ว...อยาก ก่อนเขาเอามาให้เสียอีกด้วยซ้ำ พอบอกว่าจะให้วันนั้น เอ้า..นับวันเลย เดี่ยวจะถึงวันนั้น ๆ อยากไว้ล่วงหน้า อยากให้ของมันมา พอมาถึงก็เหม! ดีอกดีใจ ได้ของนั้นมาดีใจ จัดที่จัดทาง วางให้เรียบร้อย แล้วก็มองทุกวัน ดีใจกับมัน ยึดกับมัน 'ของกู ๆ' อยู่ตลอดเวลา

พอวันหนึ่งเผลอไป ขโมยมันเข้ามายกเอาไปเสียเลย พอตื่นเช้า ขึ้นมา “เอ๊ะ! หายไปไหน ของนั้นมันหายไปไหน” เป็นทุกข์แล้ว ถามคนรับใช้ ถามใครต่อใคร ของนั้นใครย้ายไปไหน ไม่มีใครย้ายหรอก ก็ไม่มีใครย้ายสักคนแต่ขโมยมันย้ายไปแล้ว ก็เสียใจอีก เสียตาย เรียกว่า พอใจเท่าไรเสียใจเท่านั้น เรามีความพอใจร้อยละหนึ่งก็เสียใจร้อยละหนึ่ง

เหมือนกับขึ้นต้นไม้ ขึ้นไป ๑๐ เมตร มันก็ลง ๑๐ เมตร ขึ้น ๒๐ ก็ลง ๒๐ ขึ้นไปแล้ว ไม่ลงก็ไม่ได้เพราะเราไม่ใช่สิ่งไม่ใช่ค่า จะไปนั่งอยู่บนนั้นก็ไมไหวก็ต้องลง ที่นี้ขึ้นเท่าไรมันก็ลงเท่านั้น ดีใจเท่าใดก็เสียใจเท่านั้น เราจึงพูดว่า “เหม! ใจลูกคนนี่ฉันทักมาก ฉันทักต้องเสียใจมาก เป็นธรรมดา” ว่าอย่างนั้น แล้วทำไมจะต้องเสียใจเป็นธรรมดา มันไม่ใช่ธรรมดา เสียใจมากนั่นมันไม่ใช่ธรรมดาแต่เราไปพูดเอา คำว่า “ธรรมดา” แถมท้ายเข้าไปซึ่งมันไม่ถูก “ความเสียใจไม่ใช่เรื่องธรรมดา” เรื่องธรรมดามันต้องไม่เสียใจ เพราะเรารู้จักธรรมดาว่า มีแล้วหาไม่ได้แล้ว หายไป อะไร ๆ มันก็ต้องสูญต้องตาย ต้องแตก ต้องดับ เป็นเรื่องที่

เป็นอยู่อย่างนั้น เราจะไปเสียอกเสียใจมันทำไม ถ้าเราคิดได้เราก็ไม่เสียใจ ถ้าเราไปคิดว่า “เพราะฉันรักมาก ฉันต้องเสียใจมาก” มันก็ไม่ถูก เราไม่ควรจะรักและไม่ควรจะต้องเสียใจ มันถึงจะถูกต้อง เพราะว่าถึงเราไปรักมันก็ได้ตอบรักอะไรกับเรา

เช่นวัตถุดิบของนี้ เราไปรักมัน มันก็ได้เอ้อออห่อหมกอะไรกับเรา แล้วถึงเวลามันก็เป็นไปตามเรื่องของมัน เราไม่ควรจะเสียใจ จึงจะเป็นการถูกต้อง แต่เราไม่เคยคิดอย่างนั้น เพราะใจเราคิดแต่ฝ่ายบวก เข้ามา ไม่เคยคิดลบออก คิดแต่จะเอา..เอา ไม่เคยคิดที่จะให้ คิดแต่จะมีไม่เคยคิดถึงเรื่องไม่มี มันเป็นอย่างนี้ ทัว ๆ ไปเราก็คิดอย่างนั้น มันก็เป็นทุกข์กันเรื่อยไป ไม่รู้จักจบไม่รู้จักสิ้น

แต่ถ้าเราคิดเสียว่า ‘มี’ กับ ‘ไม่มี’ มันก็อยู่ที่เดียวกันนะแหละ เราดูซิ เช่นตรงที่ยืนพูดนี้เดิมมันไม่มีอะไร แต่ยกเอาอะไรมาวางไว้ มันก็มีขึ้นแล้ว วันหนึ่งมันอาจจะไม่มีก็ได้ ถ้าเราคิดล่วงหน้าไว้อย่างนั้น พอไม่มีเข้าเราก็พูดกับตัวเองได้ว่า ภูเขาแล้ว พอพูดได้เพราะเรานึกไว้แล้ว นึกไว้แล้วว่ามันจะหาย นึกไว้แล้วว่ามันจะตาย นึกไว้แล้วว่ามันจะเป็นอย่างนั้น นึกไว้แล้วว่าจะเป็นอย่างนี้ อย่างนี้ใจก็เกิดปัญญา รู้ทันต่อสิ่งนั้น ๆ ตามสภาพที่เป็นจริง ก็ไม่ต้องเป็นทุกข์อะไรมากเกินไป

ท่านเจ้าคุณพุทธทาส ท่านจึงสอนเราว่า “มี” ได้ แต่อย่าเป็นทุกข์ ‘มี’ ไม่ให้เป็นทุกข์นั้นแหละเรียกว่า ‘มี’ ถูกต้อง ถ้า ‘มี’ เป็นทุกข์

ก็ ‘มี’ ไม่ถูกต้อง เป็นอะไรก็เป็นได้ แต่อย่า ‘เป็น’ ให้มันเป็นทุกข์ ถ้า ‘เป็น’ แล้วเป็นทุกข์มันก็ไม่ถูกต้อง เป็นการ ‘เป็น’ ด้วยความโง่ ความเขลา ไม่ได้ ‘เป็น’ ด้วยปัญญา เราก็เป็นทุกข์ ทีนี้ ‘เป็น’ อย่าให้เป็นทุกข์ เป็นอะไรก็อย่าให้เป็นทุกข์ เป็นพ่ออย่าให้เป็นทุกข์ เป็นแม่อย่าให้เป็นทุกข์ เป็นสามีเป็นภรรยาก็อย่าให้เป็นทุกข์ เป็นหัวหน้า เป็นผู้ตาม เป็นอะไรก็ตามใจ เป็นไม่ให้เป็นทุกข์ เรียกว่าเป็นอย่างมีศิลปะในการเป็น เป็นโดยมีธรรมะ

วิธีสร้างสุขในการทำงาน

การทำงานอะไรก็เหมือนกัน ทำอย่าให้ต้องเป็นทุกข์ อย่าให้เดือดเนื้อร้อนใจ แล้วไม่ต้องบ่นกับตนเองว่า “แหม...เหนื่อยเหลือเกินๆ ใช้แต่ดิฉันคนเดียวแหละ ไม่เห็นมีใครมาช่วยสักคน” บ่นอยู่ได้แต่ก็ไม่หยุดหอรอก ทำอยู่นั้นแหละ ทำไปก็มีความกลุ้มใจทุกข์ใจต่อไป อย่างนี้มันก็เป็นทุกข์นะซี

แต่ถ้าเรานึกว่า “เอ! คนอื่นไม่ช่วย มันก็ตีเหมือนกัน ฉันจะได้ทำคนเดียว มันไม่ยุ่งอะไร ฉันจะได้ทำมาก ๆ เพราะหน้าที่มันมี” ก็ทำไปทำด้วยอารมณ์สดชื่นรื่นเริง ใจสบาย แล้วก็ไม่ต้องบ่นกับใครให้เกิดปัญหา

แต่บางคนมีปกติอย่างนั้น...ซึ่บ่น มีอะไรก็บ่น มีงานอะไรก็ “แหม...เอางานมาให้เราทำอีกแล้ว เราอยู่ดี ๆ เอางานเอาเรื่องมาให้ทำอีกแล้ว” นี่...บ่นทุกที ถ้าใครให้ทำอะไรก็บ่นอย่างนั้น แสดงว่าไม่ได้ใช้ธรรมะในการทำงาน ไม่ได้คิดว่ามันเป็นเรื่องที่เราจะต้องทำ เป็นหน้าที่ของเราที่จะต้องทำ พอใครเอามาให้ก็บ่นอีกแล้ว “เออ!หาเรื่องมาให้อีกแล้ว อยู่สบาย ๆ หาเรื่องมาให้เบื่อกว่าอีกแล้ว” ใจอยู่ตลอดชาติ คนอย่างนี้ไม่ฉลาดขึ้นเลย คือไม่ยอมรับในหน้าที่ที่เราจะต้องกระทำ มีความกุ่มกัลด้อยในใจตลอดเวลา ไม่รู้จักหาความสุขในการทำงาน ไม่หาความเพลิดเพลินในการทำงาน ก็ต้องเป็นทุกข์เรื่อยไป

เราจะเป็นทุกข์ทำไม? เมื่อมีงานอะไรมา “เออ! ดี ๆ ๆ เอางานมาให้ฉันทำอีกแล้ว ฉันจะได้รับใช้ประเทศชาติ จะได้รับใช้พระศาสนา จะได้รับใช้สังคม มีอะไรก็เอามาเถอะ ๆ ฉันยินดีจะทำ” อย่างนี้มันก็สบายนะซี เราก็สบาย คนเอามาให้ก็สบาย เพราะเห็นคนทำสบายใจเราก็สบายใจ

ถ้าเราไปเห็นคนกลุ่มใจนี้เรารู้สึกอย่างไร? เช่นไปเห็นใครสักคนนั่งกุ่มใจ เราก็รู้สึกกุ่มไปด้วยเหมือนกัน ถ้าเราไม่มีปัญญา แต่ถ้ามีปัญญา ก็ “เออ!มันกุ่มทำไม กลุ่มเรื่องอะไร ทำไมจึงเกิดมากุ่มใจ ทำไมจึงเกิดมาเป็นทุกข์?” ปัญญามันเกิดมาสอบสวนเรื่องราวหลายเรื่องหลายประการ จิตเราก็ไม่ต้องเป็นทุกข์ เพราะว่าเราทำการสอบสวน

สืบสวนเรื่องนั้นอยู่ แต่ถ้าไม่รู้จักสอบสวนสืบสวนมันก็นั่งเป็นทุกข์ กลับมาบ้านแล้ว “แหม! เป็นทุกข์แทนแม่คนนั้น” “เป็นทุกข์แทนพ่อคนนั้น เหลือเกิน” เอ้อ! ทำไมมันเกิดมาเป็นทุกข์อย่างนั้น?”

เวลาเกิดมาแรก ๆ ไม่ได้เป็นทุกข์หรอก เพราะเด็ก ๆ มันเป็นทุกข์กับใครเขาไม่เป็น แต่ว่าพอโตขึ้นแล้วมันเอาอะไรมาใส่จนเต็มกระบุง กระจาด แล้วก็แบกกันไม่ไหวดื้อไม่ไหว มันก็นั่งกลุ้มใจ นั่งมอง “โอ๊ย ยกไม่ไหว” ยกไม่ไหว แล้วทำไมไม่ยกทิ้งเสียบ้าง กระจาดมันจะได้ว่าง ว่างแล้วก็จะได้ไปต่อไป...นี่มันก็สบาย พระพุทธเจ้าท่านจึงตรัสสอนว่า

สติญจะ ภิกขุ อิมัง นาวัง สิตตา เต สะหุเมสสะติ เจตวา ราชัญจะ โทสัญจะ ตะโต นิพพานะเมหิสสิ

ดูกรภิกษุ! เธอจงวิตเรือนี้ เรือที่เธอวิตแล้วมันก็จะเบา ทำลาย ราคะ ไทสะ โมะหะ ในใจของเธอเสีย เธอก็จะถึงจุดหมาย คือนิพพาน ใจสงบ ว่างจากสิ่งทั้งหลายทั้งปวง

ท่านเตือนให้วิตเรือ คือร่างกายเรานี่ สภาพชีวิตเหมือนกับเรือ ลำน้อย ๆ เป็นเรือลำน้อยที่เราพายมันไปไหนก็ตามใจ พายไปโน่น พายไปนี่ ผู้พายก็คือ ‘ใจ’ เรานั้นเอง ใจเราเป็นเจ้าของเรือ ไปยึดถือไว้แล้วก็ พายเรือไป พายไปก็เอาของใส่ลงไป ไปถึงโน่น...เอาใส่ลงไป เอาอะไรใส่ลงไป ๆ เพียบเลย เหลืออยู่เพียง ๒ นิ้ว เรือมันจะล่มแล้ว ถ้าคลื่น ใหญ่ ๆ มากี่ล่มไปเท่านั้นเอง แต่ว่าไม่เอาของทิ้ง...เสียตาย

ไอนั่นก็เสียดาย ไอนี้ก็เสียดาย ไอ์โน่นก็เสียดาย เสียดายไปหมด ยึดถือเอาทั้งหมด ไม่นึกว่าไอนี้ไม่สำคัญ ขว้างทิ้งไปเสียบ้าง ไอนี้ก็ไม่สำคัญ ขว้างทิ้งไปเสียบ้าง ให้เรือมันเบา พอเบาแล้วมันก็ไปเร็วขึ้น ออกกำลังนิดหน่อยก็ไปฉิว เพราะเรือเบาดี แต่ถ้าเรือมันหนัก เพราะเราใส่อะไหล่ลงไปเยอะแยะ มันก็ไปไม่ไหว

ในชีวิตเรามีแต่เอาของมาใส่เรือ คิดดูซิ...สร้างบ้านใหม่ ๆ ไม่มีอะไรร่อยมากขึ้น ๆ ของนั้นของนี้ เอามาใส่ลง ๆ มากขึ้น กฎีอาตมาก็เหมือนกัน นี่ย้ายมาอยู่หลังใหม่มันไม่มีอะไรหรอกที่แรกนะ นี่เอาโต๊ะมาวางเข้า เดี๋ยวเอาเก้าอี้มาวางเข้า ไอนั้นนิดไอนี้หน่อย เอามาวางเอ๊ะ! ชักจะมากขึ้นอีกแล้ว พยายามไม่เอามาไว้ บอกว่า “เอาไปไว้โน่น พาไปไว้ที่อื่น อย่าเอามาใส่เดี๋ยวมันจะมากขึ้นเรื่อย แล้วมันก็จะรกอีก รุงรังไป” ก็ไม่มีอะไร

พอได้หนังสือมาเล่มหนึ่ง เอามานั่งอ่าน วางไว้ เอามาอีกเล่ม นั่งอ่านแล้ววางไว้ อ๊ะ..ค่อยหลายเล่มขึ้นอีกแล้ว บนโต๊ะก็เดี๋ยวเอาไอนั้นมาวางไว้ ค่อยรกขึ้นไปอีกแล้ว หนังสือบ้าง จดหมายบ้าง อะไรต่ออะไร กองเต็ม หลาย ๆ วันก็โล่งทีหนึ่ง เอาไปเผา กลางคืนเผาเสียเลย เอาไปเผาเสียแล้ว ก็ค่อยมากขึ้นอีกแหละ

จดหมายมาจากที่นั่นที่นี้ อ่านแล้ววางไว้ ๆ ตอบไปบ้าง ไม่ตอบบ้าง บางฉบับก็ไม่ต้องตอบเพราะพูดเรื่องไม่เป็นสาระอะไร บางคนไม่มี

อะไรหรอก เขียนมา “ได้ฟังธรรม...ชอบบอกชอบใจ” แล้วก็ไม่มีอะไร
 มีลงท้าย “ด้วยความเคารพ” เท่านั้นเอง เขียนให้เปลืองสตางค์เปล่า ๆ
 ไม่มีอะไรหรอก ชมเท่านั้นเอง บอกว่าเทศน์ดี นึกอยู่ในใจว่า เอ!ไม่ชม
 ฉันก็เทศน์อยู่อย่างนี้แหละ ไม่ต้องชมมาก็ได้” เราจะตอบก็ไม่ว่าจะ
 ตอบว่าอย่างไร เลยไม่ต้องตอบ เพราะไม่มีเรื่องอะไรจะตอบ แต่บางฉบับ
 ก็ “ได้ฟังเทศน์แล้วชอบใจอยากจะได้เทป” ก็ไม่ส่งอะไรมาให้ ส่งไปฟรี ๆ
 ก็ต้องให้เหมือนกัน บอกท่านมหาเถรว่า “อ้าว! ส่งไปให้ฟรีสักม้วนหนึ่งซิ
 เขาอยากได้” ก็ส่งไปให้เขา เขาได้เอาไปเปิดฟังกัน

บางคนก็ขอหนังสือ หนังสือมีก็ส่งไปให้เขาสักเล่มหนึ่ง สองเล่ม
 สามเล่มก็ได้ บางคนขอมากไปกว่านั้น ขอผ้าไตรจีวร ไม่ขอน้อยนะ
 ขอ ๒๐ ไตร แหม...ขอมากเกินไปเจ้านี้ ก็เลยเฉย ๆ เพราะว่าตั้ง ๒๐
 จะเอาที่ไหนให้ มาก ๆ อย่างนั้นก็ไม่มีจะให้ ขอมากมายก็เลยไม่ต้องตอบ
 ขอมากเกินไป ถ้าขอน้อย ๆ ก็ต้องตอบไป มันก็กอง ๆ อยู่ นาน ๆ ก็รื้อ
 ทั้งไป โยมก็เหมือนกัน บ้านนะ...เอาไอ้โน่นมาวางไว้ตรงนั้น ไอ้นั้น
 มาวางตรงนี้ จนรกไปหมด ไม่มีที่จะเดิน บางทีของเต็มไปหมด

เคยไปที่จังหวัดหนึ่ง ท่านเจ้าคณะจังหวัด บณุกุฎิท่านเต็มไป
 หมดเลย ห่ออะไร ๆ ห่อด้วยกระดาษปูนซีเมนต์ ห่อ ๆ ไว้ ถามว่า
 “ห่ออะไรนี้ครับมากมาย” ท่านบอก “โธ้ย...ไม่รู้อะไรต่ออะไร มันก็กอง ๆ
 อยู่อย่างนั้นแหละ” “แล้วได้ท่านโดยตรงไหนล่ะครับ” มีช่องว่างแค่นี้

นอนอยู่ในกองของนั่นแหละ ตัวท่านก็เล็ก นอนอยู่นั่นแหละ ก็ไม่ใช่ว่าสนใจอะไร เป็นคนชอบเก็บ วางไว้ ๆ ใครจะเอาไปท่านก็ไม่ได้ว่าอะไร

ใครขึ้นมาถึงแก้ห่อดู “อ้ายนี้ผมชอบใจ ขอหน่อย” ท่านก็ยิ้มไม่ว่าอะไรหรอก แต่ว่าก็กอง ๆ ไว้อย่างนั้นแหละ จนเต็มไปหมด เต็มกุฏิไม่มีที่จะเดินแล้ว ทีหลังเขาสร้างกุฏิให้ใหม่ ให้ไปอยู่หลังใหม่ อยู่หลังใหม่ไอ้ของหลังเก่ามันก็ตามไปอีกแหละ ไปอยู่หลังใหม่ก็เต็มไปอีก

เหมือนองค์หนึ่งเป็นสมเด็จฯ อยู่กุฏิเก่ามีขวดยา โอ๊ย..ยาอะไรก็ไม่รู้ กองเป็นเนื้อที่ตั้ง ๑ ตาราเมตร ขวดกองอยู่ เขาสร้างกุฏิใหม่ตึก ๓ ชั้น ย้ายท่านให้มาอยู่ที่นั่น อาตมาไปบอกว่า “อ้าว! นี่ขวดเก่าเอามาอีกแล้ว เอ..เอามากองอยู่ตรงนี้อีก เลยไปพบพระที่เป็นเลขาฯ บอกว่า “เจ้าคุณ” เวลาย้ายจากกุฏิเก่านี้ ทำไมไม่โยนทิ้งเสียบ้างล่ะ พวกขวดเหล่านี้” ไม่ได้...โยนไม่ได้ ท่านติดตามดูแลอยู่” มาถึง...ถาม “เฮ้! ขวดนั้นหายไปไหนแล้ว” ยานั่นมันเสื่อมคุณภาพแล้ว มันเกินเวลาแล้วแต่ก็ยังกองอยู่ ถ้าเอามาจัดเข้าเป็นรูปประเทศไทยได้ นี่ภาคตะวันออก จัดเป็นหลงเป็นแหลม จัดได้ กองอยู่นั่น เต็มไปหมด

แล้วก็มีกองหนังสือ องค์นั้นชอบหนังสือ กองข้างตัวเต็มไปหมด มีห้องนิดเดียวที่นั่งอยู่ นั่งอยู่กับกองหนังสือ เล่นนั่นเล่นนี่เอามากอง ๆ อ่านบ้างไม่อ่านบ้างเต็มไปหมด ชี้อุ่นก็มาก แล้วท่านก็โอแค็ก ๆ ๆ ทำไมมันจะไม่โอ ก็ชี้อุ่นเยอะแยะนี่ หนังสือกองอยู่มากมาย บอกพระว่า

“ทำไมไม่ช่วยรื้อ” ท่านบอกว่า “ไม่ได้ ต้องไว้อย่างนั้น” ต้องกองไว้อย่างนั้น ลำบาก...กองอยู่

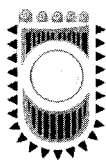
แต่อีกวัดหนึ่งแปลกกว่านั้น กฎีหลังใหม่ ท่านทำกรงกว้างสัก ๓ ตารางเมตรได้ แล้วก็ท่านเข้าไปอยู่ในกรง นอกกรงให้หมาอยู่ หมาเดินอยู่รอบกรง อาตมาไปเยี่ยมท่าน ไปถึงพอขึ้นบนกฎี “เอ๊ะ! หมาทั้งนั้น เจ้าคุณอยู่ในไหนล่ะ?”

เขาบอก “โนน..นอนอยู่ในกรงโนน” โคนข้างกรง

ถามว่า “ได้ทำ ทำไมมาอยู่ในกรงล่ะครับ?”

“ไม่ได้...ต้องมีกรงไว้ อ้ายพวกนั้นมันรบกวน ถ้าไม่อยู่ในกรง” เลยก็ทำกรงขังตัวเอง แต่ไม่มีลูกกรงข้างบน มีแต่ด้านข้าง ๔ ด้าน สูงสักเมตรหนึ่ง หมาป็นไม่ได้แล้ว ท่านเข้าไปนอนอยู่ในกรงนั้นแหละ ข้างนอกหมาเต็มไปหมด ใครจะไปไหวท่านก็ไม่มีที่จะนั่งไหว ขนหมาอะไรต่ออะไร บางที...ขอลักษณะ มูลหมากี่มี ท่านก็อยู่ได้ ท่านสบายสบายกับสิ่งเหล่านั้น ใจท่านเป็นอย่างนั้น

นี่คนเรานั้นอย่างนั้นแหละ มีอะไรสะสมไว้ มีองค์หนึ่ง...เวลาสิ้นบุญทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินสมบัติให้บำรุงโรงเรียนอะไรต่ออะไร มีเงินก้อนหนึ่ง บอกไว้ว่า ใ้ฉันเอาไว้เป็นค่าอาหารหมา ใครเป็นสมภารก็ต้องเอาเงินนี้จ่ายค่าอาหารหมาด้วย พินัยกรรม..ทำให้หมาด้วย เพราะหมาหลายตัว องค์ที่มาเป็นสมภารก็ต้องเลี้ยงหมาไปด้วยเพราะพินัยกรรม

มันบ่งเอาไว้ มีสตาให้เลี้ยงหมาไว้ด้วย นี่เขาเรียกว่าคนชอบสะสม ก็เอามาเก็บไว้เป็นนิสัย คนเรามันชอบสะสมมากมาย

ในกระเป๋ายกของโยมที่หัวหนัก ๆ อยู่นี้ ลองเทออกมาดูซิ ของไม่จำเป็นก็เยอะแยะนะ ใส่ไว้ ๆ ใส่ลงไป ไ้ไหนมากใส่ลงไป ไ้ไหนมากก็ใส่ จนหัวหนัก...หัวหนัก ความจริงของที่ไม่จำเป็นก็มีแต่ก็ใส่ไว้ อย่างนั้นแหละ ถ้าใครเอาของในกระเป๋ามาออกโกรธเท่านั้นเอง “เอาของกูไปไหน?” ต้องเอาไว้ เก้าแก่...ของเก่า บางทีขวิดยานต์เก่า ๆ ไม่มียานต์แล้วก็ยังอุตส่าห์ใส่ไว้ โยนทิ้งก็ไม่ได้ ใส่ไว้ อย่างนั้นแหละ หัวมันเรื่อยไป เอ๊ะ! ทำมันหนักขึ้น ๆ ก็ของมันเยอะนี่ ถ้าโยนทิ้งเสียบ้าง มันก็เบา เป็นอย่างนั้น

ความยึดถือในจิตใจเรามันมีเก็บกองไว้ แต่บางทีมันก็เป็นประโยชน์นะ หลวงตาแก่ ๆ นี่ เชือกแค่คืบก็เก็บไว้ ไม้แค่คืบแค่คอกเก็บเอาไว้ทั้งนั้นแหละ วางเรียบร้อย กองเต็มไปหมด เวลาเราต้องการไม้สั้น ๆ ไปเอาได้ ต้องการเชือกมัดของ...ไปเอาได้ ต้องการลวดก็ไปเอาได้ มีทั้งนั้นแหละ มันก็ได้ประโยชน์เหมือนกัน ที่ท่านเก็บ ๆ ไว้ มันเป็นประโยชน์ คนอื่นเอาไปใช้ได้ คนอื่นไม่รู้จักเก็บ ไม่มีจะใช้ แต่ว่าท่านเก็บท่านจัดไว้เรียบร้อย เรียกว่าเป็นคนมีนิสัยชอบเก็บ เป็นคนชอบเก็บ

ก็เหมือนกับนักบวช ๒ คน คนหนึ่งเคยเป็นทนายความ คนหนึ่งก็เป็นพ่อค้า มาบวชทั้งคู่ ที่นี้คนที่ เป็นพ่อค้าไปในเมืองก็ได้เก็ลือมา

เอาเกลือมาเก็บไว้ เก็บเกลือไว้ องค์ที่เป็นทนายความมาเห็นก็พูดว่า “เอ! ท่านนี้ ทำไมเก็บอย่างนี้ เก็บเกลือเก็บอะไร” องค์ที่เก็บเกลือบอกว่า “ไอ้เรานี้มันเป็นทนายความมาก่อน เห็นอะไรแล้วจะว่าความเสียเรื่อยเชียว” เรียกว่าเห็นอะไรก็ไปว่าเขาเรื่อย มันเป็นอย่างนั้น คือว่ามันเคยกับสิ่งอย่างนั้น

อันนี้แหละเป็นการเพิ่มภาระให้แก่ชีวิตของเราเอง วันละเล็ก วันละน้อย ค่อยเพิ่มขึ้น ๆ ทีนี้ถ้าพยายามว่า “เอาเถอะช่างมันไฉน มันมีก็มิไป วางไว้ ๆ” ลำคณที่ว่าจิตนี้อย่าไปติดสิ่งนั้น ทำใจอย่าให้ไปติดสิ่งนั้น อย่าไปเสียดายสิ่งนั้น อย่าไปถือสิ่งนั้นว่าเป็นของฉันขึ้นมา วางไว้เพื่อจำเป็น ใครจะเอาไปใช้ก็เอาไปเถอะ ไม่ว่าอะไร ทำใจให้มันสบาย อย่าไปยึดไปติดมัน ถ้ามองไปไม่เห็นนึกว่ามันไม่มีก็แล้วกัน ถ้าเรานึกว่ามี..มันก็หายได้ เวลาหายก็นึกว่า เอ...หายไปไหน แต่ถ้านึกว่ามันไม่มีอยู่ตรงนั้น “ไม่มี” กับ “มี” มันอยู่ตรงนั้น อ้ายนี้มีแล้วมันก็จะไม่มี พอไม่มีขึ้น ก็นึกว่า “เออ..ดีแล้ว” เตียนไปหน่อย ดีเหมือนกัน เราก็สบายใจเพราะเราไม่เข้าไปยึดไปติดอยู่ในสิ่งนั้น

การประกอบการทำงานทุกอย่าง ถ้าจะทำให้เป็นสุขมันก็ตรงนี้แหละ คือว่าอย่าไปยึดถือในเรื่องที่เราจะมีจะได้อะไร ได้เท่าใดก็เท่านั้น ก็นึกในใจว่า “เอ้อ มันก็เท่านั้นแหละ” ถ้าไม่ได้ “มันก็อย่างนั้นแหละ” นึกไว้อย่างนั้น ใจไม่ต้องเป็นทุกข์ ไม่ต้องเป็นโรคประสาทเพราะเรื่อง ‘มี’ เพราะ

เรื่อง ‘ไม่มี’ เรื่อง ‘ได้’ เรื่อง ‘ไม่ได้’ อันจะเป็นปัญหาแก่ชีวิตของเราทำงานอะไรถ้าใจเราไม่ยึดถือ ก็เรียกว่าเราทำงานเป็นการปฏิบัติธรรมเรามีอะไรแล้วก็ไม่ยึดถือในสิ่งนั้น ก็เรียกว่ามีโดยธรรมะ เป็นอะไรไม่ยึดถือในความเป็น นั้นก็เรียกว่าเป็นโดยธรรมะ เป็นโดยธรรมะแล้วมันก็สบาย

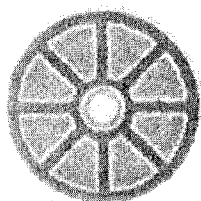
เพราะฉะนั้นให้โยมเอาไปใช้ว่า มีอะไรก็ได้แต่อย่าไปยึดถือถ้ามันหายอย่าไปเสียใจ มันแตกก็อย่าไปเสียใจ มันตายก็ไม่ต้องไปเสียใจ แต่ว่าเราไม่ค่อยได้เตรียมตัวไว้มาก่อน มันต้องเตรียมไว้ล่วงหน้าเตรียมไว้แต่เนิ่นๆ พอเกิดปัญหาขึ้นมาก็ปลงได้วางได้ ไม่ต้องนั่งเป็นทุกข์กลุ่มอกกลุ่มใจกับเรื่องนั้นๆ

โดยปกติคนเราไม่ได้เตรียม เพราะว่าไม่ค่อยจะเข้าวัดเข้าวา เวลาสบาย ๆ มีเงินมีทอง มีอะไรพร้อม ไม่ค่อยเข้าวัดเข้าวา แต่ว่าพอมีปัญหาจึงจะเข้า เรียกว่า “วัวหายล้อมคอก” กันทั้งนั้นแหละ แต่ก็ยังดียังได้ล้อมไว้บ้าง ยังมีการล้อมคอกไว้บ้าง ยังดีอยู่ ถ้าไม่ได้ล้อมเสียเลยก็นั่งกลุ่มใจอยู่ที่บ้าน นั่งกลุ่มเป็นทุกข์อยู่อย่างนั้น นี่เราหาทางปลดทุกข์โดยเอาธรรมะไปใช้เป็นหลักในชีวิตประจำวัน ถ้าเราได้เข้าหาธรรมะเสียตั้งแต่เนิ่น ๆ มีอะไรเกิดขึ้นก็ไม่ต้องเศร้าโศก ไม่ต้องเสียใจในสิ่งนั้น ๆ เพราะเรารู้กฎของธรรมชาติว่าอะไรมันเป็นอะไร จิตใจก็จะสบาย ไม่เกิดเป็นปัญหาอะไรมากขึ้น

อันนี้ขอฝากไว้ให้ญาติโยมได้ลองเอาไปคิด ทำอะไรก็ต้องทำด้วย
จิตที่ไม่เข้าไปยึดถือ มีอะไรก็อย่ามีด้วยความยึดถือ เป็นอะไรก็อย่าเป็น
ด้วยความยึดถือในสิ่งนั้น ๆ ให้รู้ทันรู้เท่า ว่ามันไม่เที่ยง มันเป็นทุกข์อยู่
โดยสภาพ แล้วมันไม่มีอะไรที่เป็นเนื้อแท้ถาวร ไม่มีอะไรที่จะเข้าไปยึด
ไปถือว่า เป็นตัวฉัน เป็นของฉัน จิตใจเราก็จะสบาย คือมันสงบนั่นเอง
สงบแล้วมันก็เป็นสุขโดยธรรมชาติ เป็นสุขแท้จริงที่เกิดขึ้นในใจของเรา
เพราะมีปัญญารู้ทันรู้เท่า

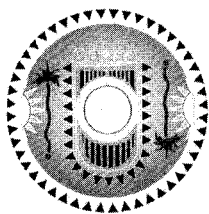
ดังที่ได้กล่าวมาเพื่อให้ญาติโยมได้เข้าใจทุกประการ ก็สมควร
แก่เวลา ขอยุติไว้แต่เพียงเท่านี้

.๒.

ธรรมะคือหน้าที่

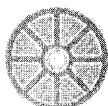

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรม ทั้งหลาย

ณ บัดนี้ ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรม อันเป็นหลักคำสอน
ในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในอาการสงบ ตั้งอกตั้งใจฟัง
ด้วยดี เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดขึ้นจากการฟัง ตามสมควรแก่เวลา

ชีวิตคือการเปลี่ยนแปลง

วันนี้เป็นวันอาทิตย์ที่ ๓ ของเดือนมกราคม วันเวลาได้ผ่านมา
โดยลำดับ จนกระทั่งถึงวันนี้เราก็ก็นึกกันว่าใหม่อยู่ คือใหม่มา ๓
อาทิตย์แล้ว มันเก่าไป ๓ อาทิตย์แล้วเหมือนกัน เรื่องใหม่กับเก่านี้

เมื่ออยู่ที่จุดจุดหนึ่งเราเรียกว่าใหม่ พอผ่านไปก็เรียกว่าเก่า เพราะฉะนั้น
ทุกเวลานาทีมันมีใหม่มีเก่าอยู่ตลอดเวลา ใหม่แล้วก็เก่า ชั่วขณะที่ตั้งอยู่
ในปัจจุบันนั้นมันนิดเดียวเท่านั้นเอง ไม่ได้นานอะไร

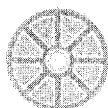
ชีวิตเราได้ผ่านกันมาโดยลำดับ จนกระทั่งถึงบัดนี้แล้วมันก็ผ่านไป
อีกเหมือนกัน เพราะชีวิตเราเนี่ยผ่านไปทุกวินาที ชีวิตคือความเปลี่ยนแปลง
ความเปลี่ยนแปลงคือชีวิต ถ้าชีวิตไม่เปลี่ยนแปลงมันก็แตกดับ แต่ถ้า
ยังเปลี่ยนแปลงอยู่ก็เรียกว่ายังมีชีวิตตลอดไป ความมีชีวิตจึงอยู่ที่ความ
เปลี่ยนแปลงของชีวิต เปลี่ยนแปลงไปตามเวลานาทีที่ผ่านไป ชีวิตของ
เราก็ผ่านไปกับเวลาเช่นเดียวกัน

ค่าของชีวิตอยู่ที่การปฏิบัติงาน

เมื่อเป็นเช่นนี้ เราก็ควรจะคิดเป็นเครื่องเตือนใจไว้เสมอว่า
เวลาล่วงไป ๆ บัดนี้เราทำอะไรอยู่ อันนี้เป็นคำที่พระผู้มีพระภาคเจ้า
ตรัสสอนให้เราทั้งหลายได้พิจารณา เพื่อจะได้ปรับปรุงชีวิตให้มีค่าให้มี
ราคา ให้ก้าวหน้าไปในทางที่ถูกที่ชอบต่อไป เพราะความมีค่าของชีวิต
อยู่ที่การกระทำตนให้มีราคา การกระทำตนให้มีราคา ก็คือการปฏิบัติงาน
ในชีวิตประจำวันนั่นเอง การปฏิบัติงานทำให้ชีวิตมีค่า การไม่ทำงานทำให้
ชีวิตของเราไร้ค่า เราอย่าอยู่อย่างคนไร้ค่า แต่ต้องอยู่อย่างคนมีค่า

คนมีค่าก็คือคนที่ทำงาน คนไร้ค่าก็คือคนที่ไม่ทำงาน งานกับชีวิตเป็นของคู่กัน แยกออกจากกันไม่ได้ เมื่อเราแยกงานออกจากชีวิตเมื่อใดชีวิตก็หมดค่าเมื่อนั้น เวลาใดเราไม่ทำงานชีวิตก็ไม่มีประโยชน์ เวลาใดเราทำงานชีวิตมีประโยชน์มีคุณมีค่า พระพุทธเจ้าจึงสอนให้เรารู้จักทำชีวิตให้เป็นประโยชน์ด้วยการปฏิบัติงาน โดยที่พระองค์ทรงดัดเตือนให้เราทั้งหลายได้คิดอยู่เสมอว่า เวลาล่วงไปๆ บัดนี้เราทำอะไรกันอยู่ เวลาล่วงไป ๆ บัดนี้เราทำอะไรกันอยู่

อันนี้แหละ คือคำสอนที่มีประโยชน์แก่ชีวิตของเรามาก คือสอนให้เรารู้ว่าเวลาที่ล่วงไปนั้น มันไม่ได้ล่วงไปแต่เวลาเฉย ๆ แต่ทำชีวิตของเราให้เปลี่ยนแปลงไปด้วย คือเปลี่ยนขึ้นแล้วก็เปลี่ยนลง เด็ก ๆ นั้นคือเปลี่ยนขึ้น คือเจริญขึ้น เรียกว่าแก่ขึ้น แล้วต่อไปก็มีการแก่ลง พวกเราที่นั่งฟังธรรมกันอยู่ที่ในศาลานี้ ล้วนแต่เป็นคนแก่ลงแล้วทั้งนั้น ไม่มีใครแก่ขึ้นอีกต่อไป ไม่มีความเจริญออกมา แต่มีความเสื่อมลงไปทุกวันทุกเวลา ความเสื่อมนั้นเป็นธรรมชาติของสรรพสิ่งทั้งหลายที่เป็นอยู่ในโลกนี้ เราจึงควรจะนึกถึงความเสื่อมความเปลี่ยนแปลงของสังขารร่างกาย แล้วควรทำร่างกายของเราให้เป็นประโยชน์ ด้วยการปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่เราได้รับมอบหมาย หรือว่าเป็นงานของเราเอง เราก็ต้องทำให้เต็มเม็ดเต็มหน่วย ให้เต็มตามความสามารถที่เราจะกระทำได้ อย่าอยู่นิ่งอยู่เฉย แต่ว่าอยู่ด้วยการทำงาน อยู่ด้วยการปฏิบัติหน้าที่

งานประจำตามธรรมชาติ

หน้าที่ ที่เราจะต้องทำนั้นมีอยู่ด้วยกันทั้งนั้น ไม่มีใครไม่มีหน้าที่ หรือไม่มีใครที่เรียกว่า เป็นคนไม่มีงาน งานประจำตามธรรมชาติ คือ งานของความเป็นคน งานของความเป็นคนนี่ เรียกว่าเป็นงานประจำตัว ทุกคนมีความเป็นคน ก็ต้องทำงานเพื่อให้ความเป็นคนสมบูรณ์ขึ้น การทำงานให้เป็นคนสมบูรณ์นั้น ก็เรียกว่าเราได้ทำงานอยู่แล้ว

ผู้รู้จักหน้าที่คือผู้รู้จักธรรมะ

คนเรามีหน้าที่อย่างอื่นออกไปอีก เช่นมีหน้าที่เป็นพ่อเป็นแม่ เป็นสามีเป็นภรรยา เป็นนั่นเป็นนี่ ทำหน้าที่ที่เราได้รับมอบหมาย ความเป็นอะไร ๆ ไปตามหน้าที่นั้น ก็เป็นงานของชีวิตของเราอีกเหมือนกัน เพราะฉะนั้น เราจึงต้องประกอบการทำงานที่เราได้เป็นอยู่ให้สมบูรณ์เรียบร้อย เป็นพ่อให้สมบูรณ์ เป็นแม่ให้สมบูรณ์ เป็นสามีภรรยาให้สมบูรณ์ เป็นครูให้สมบูรณ์ เป็นข้าราชการ ทหาร ตำรวจให้สมบูรณ์ ทุกคนมีหน้าที่ที่จะต้องทำให้มีความสมบูรณ์เรียบร้อยในกิจกรรมนั้น ๆ

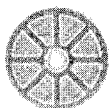
ถ้าเราได้ทำหน้าที่ของเราให้สมบูรณ์เรียบร้อย ก็เรียกว่า เราเป็นผู้รู้จักหน้าที่ รู้จักหน้าที่ก็คือรู้ธรรมะ เพราะธรรมะก็คือหน้าที่ เมื่อเรา

ปฏิบัติหน้าที่สมบูรณ์ ก็เรียกว่าเราได้ทำหน้าที่ของเราเรียบร้อยแล้วตามหลักธรรมะ ธรรมะก็คือหน้าที่ หน้าที่ก็คือธรรมะของเราทุกคน ตัวธรรมะแปลว่าหน้าที่ได้อย่างหนึ่ง ยังแปลอย่างอื่นได้อีกด้วย แต่ว่าที่สำคัญก็หมายถึงหน้าที่อันเราจะต้องปฏิบัติ

ธรรมะคือหน้าที่

ทุกคนมีหน้าที่ที่จะต้องกระทำ ให้สำนึกถึงหน้าที่ไว้ตลอดเวลา คอยถามตนเองว่าฉันคือใคร ฉันมีหน้าที่อะไร ฉันควรทำอะไรในขณะนี้ ในวินาทีนี้ ในชั่วโมงนี้ ในวันนี้ ในชีวิตนี้ ให้เราคิดถามตนเองไว้เสมอ ๆ และเมื่อรู้ว่าตัวเองบกพร่องในหน้าที่ ก็พึงทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ขึ้น อย่าให้ตนบกพร่องอยู่ในหน้าที่ตลอดไป จงเตรียมตัวเตรียมใจเพื่อปฏิบัติหน้าที่ให้สมบูรณ์ให้เรียบร้อย ตามสมควรแก่ฐานะ

ผู้ใดทำหน้าที่ได้สมบูรณ์เรียบร้อย ผู้นั้นได้ชื่อว่า ปฏิบัติหน้าที่ของตนไม่บกพร่อง เป็นผู้ปฏิบัติดี เป็นผู้ปฏิบัติชอบ เป็นผู้ปฏิบัติตรง เป็นผู้ปฏิบัติเป็นธรรมะ เป็นผู้ปฏิบัติเพื่อออกไปจากความทุกข์ เมื่อเราทำได้ดังนี้ ก็เรียกว่าเรามีพระสงฆ์อยู่ในใจของเราแล้ว พระสงฆ์นั้นคือตัวปฏิบัตินั่นเอง พระธรรมคือแนวทางปฏิบัติ พระพุทธรูปนั้นคือความบริสุทธิ์ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ

เมื่อเรานับถือพระพุทธศาสนา เราถือว่าพุทธะคือผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้มีความเบิกบาน เป็นผู้บริสุทธิ์ปราศจากกิเลส ธรรมะคือแผนที่ หรือแนวทางที่จะชี้ให้เราเดินไปสู่การปฏิบัติ เพื่อความพ้นทุกข์โดยประการทั้งปวง การลงมือปฏิบัติให้ดี ให้ตรง ให้เป็นธรรม ให้เป็นไปเพื่อออกจากความทุกข์ ก็เรียกว่า เราปฏิบัติถูกต้องตามหลักการที่พระผู้มีพระภาคได้ทรงบัญญัติทรงแต่งตั้งไว้ ถ้าเราได้กระทำอยู่ในรูปดังกล่าว เราก็จะพ้นจากปัญหาคือความทุกข์ ความเดือดร้อนในชีวิตประจำวัน เราจะเป็นคนที่ไม่มีความทุกข์ แต่มีความสุข ความเจริญตลอดไป อันนี้เป็นเรื่องที่เรควรนึกคิดในชีวิตประจำวัน

อันการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์นั้น ก็คือการปฏิบัติธรรม ดังที่กล่าว เราจึงต้องนำธรรมมาเป็นหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ที่พูดให้ฟังปอຍ ๆ ว่า จงปฏิบัติธรรม จงปฏิบัติธรรมนั้นก็หมายความว่า ให้ปฏิบัติหน้าที่ หรือให้ทำหน้าที่ของเราให้สมบูรณ์ ให้เรียบร้อยนั่นเอง

ผู้ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ที่แก้ปัญหาตลอดเวลา

ท่านทั้งหลายควรจะได้พิจารณาว่า ท่านทำหน้าที่ของท่านได้เรียบร้อยหรือเปล่า ท่านมีหน้าที่อะไร ท่านทำหน้าที่นั้นให้สมบูรณ์ให้เรียบร้อยหรือเปล่า ถ้าท่านทำหน้าที่ไม่สมบูรณ์ ก็แปลว่าท่านขาดธรรมะ

ท่านไม่ได้เดินตามเส้นทางที่พระพุทธเจ้าชี้ไว้ให้ท่านเดิน ท่านก็จะมีปัญหา คือมีความทุกข์มีความเดือดร้อนเกิดขึ้นในชีวิตด้วยประการต่าง ๆ แต่ถ้าเมื่อใดท่านทำหน้าที่ของท่านสมบูรณ์เรียบร้อย ท่านก็จะไม่เป็นทุกข์ต่อไป ไม่ต้องมีปัญหาสำหรับชีวิต เพราะหน้าที่มันช่วยแก้ปัญหายอยู่ในตัวแล้ว

ผู้ที่ได้ปฏิบัติหน้าที่อยู่ก็ได้ชื่อว่า แก้ปัญหาของตัวอยู่ตลอดเวลา หน้าที่ แต่ผู้ละเลยต่อหน้าที่ ไม่ปฏิบัติหน้าที่ให้สมบูรณ์เรียบร้อย ผู้นั้นได้ชื่อว่าสร้างปัญหาให้แก่ตนเอง เมื่อเราสร้างปัญหาให้แก่ตัวเราเอง เราก็ต้องแก้ปัญหด้วยตัวของเราเอง อย่าไปแก้ที่อื่น อย่าไปทำพิธีรีตองแบบคนปัญญาอ่อน มันจะไม่ช่วยให้เราพ้นจากความทุกข์ ความเดือดร้อนทางด้านจิตใจ แต่ถ้าเราแก้ปัญหด้วยวิธีการที่ถูกต้อง เราก็จะสามารถช่วยตนให้พ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อนในชีวิตประจำวันได้

เพราะฉะนั้นการสร้างปัญหา ก็คือการละเลยต่อการปฏิบัติธรรมะ การไม่สร้างปัญหาก็คือความสนใจในการปฏิบัติธรรมะ เมื่อเราสนใจในการปฏิบัติธรรมะ เราก็ไม่มีปัญหา คนไม่มีปัญหาก็คือคนไม่มีความทุกข์ ไม่มีความเดือดร้อนใจ ชีวิตเป็นอยู่สุขสันต์เรียบร้อยเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อันนี้คือความสุขที่เราต้องการ

เพราะฉะนั้น เมื่อเราต้องการความสุข เราก็ต้องหันมาสำรวจตัวเอง ด้วยการพิจารณาว่าเรานี้คือใคร เรามีหน้าที่อะไร เราได้ทำหน้าที่นั้นสมบูรณ์เรียบร้อยแล้วหรือเปล่า เป็นเรื่องที่เราจะต้องคิด

ทบทวนสอบสวนตัวเองอยู่ตลอดเวลา ถ้าเราได้ทบทวนสอบสวนตัวเองในเรื่องปัญหาต่าง ๆ อย่างนี้ให้เรียบร้อย ชีวิตก็จะไม่ยุ่งยาก ไม่ลำบาก ไม่เดือดร้อน เพราะเราคอยสร้างปัญหาอยู่ตลอดเวลา

ผู้ไม่ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ที่สร้างปัญหาในสังคม

คนว่างงานเป็นคนจิตใจฟุ้งซ่าน พวกที่ประพடுத்தจริต คิดมิชอบ ประกอบกรรมชั่วด้วยประการต่าง ๆ สร้างปัญหาคือความทุกข์ความเดือดร้อนให้เกิดขึ้นในสังคมนั้น ไม่ใช่ใครที่ไหน เป็นบุคคลประเภทที่ไม่มีงานทำนั่นเอง คือเขาไม่รู้ว่างานคืออะไร แล้วเขาไม่ทำงาน เมื่อไม่ทำงานเขาก็อยู่ว่าง พอลอยว่างจิตใจมันก็ฟุ้งซ่าน เมื่อฟุ้งซ่านก็เที่ยวไปหาเพื่อนประเภทเดียวกัน คบหาสมาคมกัน แล้วก็ไปกระทำความชั่วความร้ายด้วยประการต่าง ๆ

ความชั่วร้ายเกิดขึ้นจากการที่คนไม่มีงานทำ จึงมีการก่ออาชญากรรมขึ้น ผู้ปกครองบ้านเมืองจึงต้องหางานให้คนทำ อย่าให้คนอยู่เฉยอยู่เฉย ให้มีงานทำกันทั่วหน้า งานที่จะให้ทำนั้นความจริงก็มีอยู่ถมไป แต่ปัญหามันอยู่ที่เงินค่าจ้าง เราไม่มีเงินค่าจ้างให้เขา เขาจึงไม่ได้ทำงาน เมื่อไม่ได้ทำงานจิตใจเขาก็ฟุ้งซ่าน แล้วก็คิดนึกไปในเรื่องอะไรต่างๆ ผลที่สุดก็ไปเล่นการพนันกันบ้าง ไปดื่มเหล้าบ้าง ไปเที่ยวกลางคืนบ้าง

ไปคบค้าสมาคมกับเพื่อนชั่วเพื่อนร้ายบ้าง แล้วสนุกสนานกันตามประสาคนโง่ เงินทองที่ตนมีอยู่ก็ค่อยหมดไป สิ้นไป เมื่อเงินทองไม่มีจะกินจะใช้ก็เกิดความทุกข์ทางกายทางใจ สร้างปัญหาขึ้นด้วยประการต่าง ๆ อันนี้เป็นเรื่องที่มีปัญหากันอยู่ในสังคมทั่ว ๆ ไป ในชาติในเมืองก็เป็นเช่นนั้น

เพราะฉะนั้น รัฐบาลที่มีความฉลาดในการปกครองบ้านเมือง จะต้องหางานให้คนทำ อย่าให้คนอยู่นิ่งอยู่เฉย กรมแรงงานต้องทำงานเต็มที่หน่อย ไม่ใช่อยู่เฉย ๆ ในสำนักงาน แต่ต้องชวนชววยหางานให้คนทำ สร้างงานขึ้นให้คนกระทำก็ได้ ความจริงงานนั้นมันมีให้ทำถมไป แต่มันขัดข้องอยู่ที่ปัจจัยคือเงินทองเท่านั้น เราอย่าตั้งค่าแรงงานให้มันสูงเกินไป ชักชวนให้ประชาชนทำงาน เสียสละเพื่อประเทศชาติ ให้ไปทำงานอะไรก็ได้ที่เห็นว่าเหมาะสมว่าควร

ผักตบตามในคลองมันมากเหลือเกิน เราก็ชวนคนไปโกยผักตบขึ้นมากองที่บนตลิ่ง เอาไปกองรวมไว้ ณ ที่แห่งเดียวกันมาก ๆ ให้มันเนาเนาแล้วเราก็เอาไปทำปุ๋ยสำหรับต้นไม้ต่อไป ผักตบเหล่านั้นก็จะเกิดประโยชน์ เป็นคุณเป็นค่าแก่ต้นไม้ เป็นประโยชน์แก่คนต่อไป แต่ถ้าอยู่ในลำคลองทำให้การจราจรไปมาไม่สะดวก เรือวิ่งไม่ได้ เพราะติดผักตบเหล่านั้น อันนี้คือเป็นปัญหา

คนว่างงานมีถมไป เราเอามาทำงานอย่างนี้ก็ได้ ให้ค่าจ้างเพียงน้อย ๆ หรือว่าคิดน้ำหนักผักตบกัน ใครโกยมาได้เท่าใดเอามาชั่งกันเป็น

กิโยเป็นต้น คิดให้ตันละเท่านี้เท่านี้ คนว่างงานก็จะไปทำงานโดยฝักตบกันเป็นการใหญ่ ฝักตบก็จะหมดไปจากคลอง เพราะมีคนไปช่วยกันไถเพื่อได้สตางค์ ลงทุนไม่มากแต่ผลมันได้มากกว่าที่เราลงทุนลงไป ทำให้คนไม่อยู่ว่างด้วย ให้เขาได้ทำงานทำการ ได้มีความก้าวหน้าในชีวิต อันนี้เป็นเรื่องที่ยากจะขอฝากไว้แก่ผู้มีหน้าที่หางานให้คนทำทั้งหลาย จะได้ช่วยกันคิดว่าเราจะหางานอะไรให้คนทำบ้าง จึงจะเกิดประโยชน์คู่กับการที่เราได้ลงทุนลงไป แต่ว่าผลกำไรที่สำคัญก็คือว่าคนไม่ว่างแล้วไม่ฟุ้งซ่าน ไม่ประพฤตีสั่งเลวไหลด้วยประการต่าง

แม้จักโทษในเรือนจำเขาก็ต้องหางานให้ทำ เคยไปที่เรือนจำมาเลเชีย ถามว่าคนทุกคนมีงานทำหรือไม่ เขาบอกว่ามีงานทำทุกคน ถ้าใครไม่มีอะไรจะทำ ให้มาทูปกามมะพร้าว เอากามมะพร้าวมาไว้มาก ๆ ให้นำทูปกามมะพร้าว ทูปให้มันยุ่ยแล้วเอาไปทำอะไรอย่างอื่นต่อไป ไม่ให้อยู่นิ่งอยู่เฉย

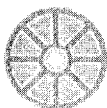
ในสมัยสงครามญี่ปุ่นเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ไม่ได้ยึดครองหรอก แต่ว่ามาอยู่ในฐานะเป็นเพื่อนกับไทย แต่เป็นเพื่อนที่ออกจะเอาเปรียบเพื่อน คนงานที่ไปทำงานกับญี่ปุ่นนั้น ญี่ปุ่นไม่ให้นั่งอยู่เฉย ๆ เป็นอันขาด ถ้าไม่มีงานอะไรจะทำ มันก็เอาดินน้ำมันมาแจกคนละก้อน ๆ แล้วให้นั่งปั้นอะไรเล่นไปพลางๆ จนกว่าจะมีงานทำ ทำไมเขาทำอย่างนั้น? เขารู้จิตวิทยาดี เขารู้ว่าคนเราถ้าว่างงานแล้วมันฟุ้งซ่าน มันอาจจะคุ้ยกันใน

เรื่องเหลวไหล อาจจะวางแผนกันทำอะไรซึ่งเป็นเรื่องไม่เหมาะสมไม่ควรก็ได้ เพราะฉะนั้นให้ทุกคนเอาดินมาปั้นให้เป็นรูปตุ๊กตาเล่น ปั้นวางไว้ แล้วเขาก็จะมาดูว่าปั้นอะไรได้บ้าง รูปร่างเข้าทีหรือไม่ อันนี้มันเป็นงานง่าย ๆ ทุกคนก็นั่งปั้นตุ๊กตากันไปตามรูปเรื่องที่เขาคิดสร้างขึ้นในจิตใจ ก็ออกมาเป็นผลงาน คนก็ไม่ว่างและไม่คิดฟุ้งซ่าน พอมีงานอื่นทำก็ส่งไปทำงานอื่นต่อไป อันนี้ก็เป็นนโยบายที่ดีที่ทุกคนได้มีงานทำ

ดูในครอบครัวของเรา เรามีลูกหลายคน ลูกคนไหนที่ไม่ทำงานมันก็หมดปัญหาไป แต่ว่าลูกคนไหนที่ไม่ทำงานมักจะสร้างปัญหาให้แก่พ่อแม่เพราะเขาอยู่ว่างอยู่เฉย เขาก็ดิ้นรนไปประกอบกิจอันไม่เหมาะสมไม่ควรด้วยประการต่าง ๆ สร้างปัญหาคือความทุกข์ความเดือดร้อนให้เกิดขึ้นแก่พ่อแม่อย่างนี้เป็นตัวอย่าง มีอยู่มติดไป ซึ่งเราทั้งหลายก็เห็นกันอยู่ดำตา

ลูกขึ้นประกอบกิจการงานอย่าเกียจคร้าน

ทางพระพุทธศาสนาจึงสอนให้คนทำงาน ให้ทำจริง ในหลักการของการตั้งเนื้อตั้งตัวนั้น พระองค์ก็สอนว่า ให้มีอุฏฐานะ อุฏฐานะหมายความว่าลูกขึ้นประกอบกิจการงาน อย่างนั่งนิ่ง อย่างนอนเฉย เพราะการนั่งนิ่งนอนเฉยนั้นมันไม่เกิดประโยชน์อะไร เว้นไว้แต่ว่าเรานั่งเพื่อพักผ่อนนอนเพื่อพักผ่อน พอสมควรแก่เวลาทีลูกขึ้นไปประกอบกิจการงานต่อไป

ในสมัยหนึ่ง มีคำพูดทางวิทยุตอนเช้า ๆ ว่า ลูกขึ้นแต่เช้า
ก้าวไปข้างหน้า ทำงานแข่งเวลา พัฒนาชาติไทย อันนี้เขาเรียกว่า
เตือนใจให้คนลุกขึ้นก้าวหน้าเหมือนกัน ในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี
พ่อขุนรามคำแหงท่านไม่มีวิทยุสำหรับประกาศให้ประชาชนตื่นแต่เช้า
ก้าวไปข้างหน้า ทำงานแข่งกับเวลา พัฒนาชาติไทย แต่ว่าท่านทำภาพ
เตือนใจคือสอนคนด้วยภาพ สมัยสุโขทัยสร้างภาพอะไรไว้มาก คือสร้าง
พระพุทธรูปสมัยสุโขทัย ไม่มีพระนอนสลักร่องเดียวทั้งเมืองสุโขทัย ซึ่ง
เป็นนครหลวงแห่งแรกของประเทศไทย ที่มีความมั่นคงก็ว่าได้ ไม่มี
พระพุทธรูปนอนสลักร่องเดียว

พระพุทธรูปนอนมีในสมัยกรุงศรีอยุธยา แล้วก็สมัยกรุงเทพฯ
สมัยกรุงสุโขทัยไม่ทำพระนอน ทำพระนั่งแล้วก็พระยืน พระยืนก็ไม่ใช่ยืน
เฉย ๆ พระยืนประเภทก้าวไปข้างหน้า เรียกว่าพระพุทธรูปลีลา ถ้าพูดภาษา
ง่าย ๆ ก็ว่าพระก้าวหน้า ก้าวไปข้างหน้า ทำสวยงาม เรียบร้อย ยืนอยู่
บนภูเขาสูง ๆ ให้คนเห็นแต่ไกล เขาเรียกว่าพระอัฐารส ให้คนเห็นว่า
อ้อ...หลวงพ่อลุกขึ้นยืนแล้ว กำลังจะก้าวหน้าเดินแล้ว เราก็ต้องลุกขึ้น
เราจะต้องก้าวไปตามคำสั่งของหลวงพ่ที่ท่านยืนอยู่บนยอดเขา

การที่ไปสร้างพระยืนอยู่บนยอดเขานั้นก็เพื่อจะให้คนเห็นแต่ไกล
แล้วก็จะได้เกิดความคิดว่า หลวงพ่อลุกขึ้นเราก็ต้องลุกขึ้น หลวงพ่
ก้าวหน้าเราต้องก้าวหน้า เรามีงานที่จะต้องจัดต้องทำ จะอยู่นิ่งอยู่เฉย

ไม่ได้ อันการสร้างรูปพระยืนของพ่อขุนรามคำแหงนี้ก็เพื่อเตือนใจให้คน
 ลูกขึ้นนั่นเอง ตามวัดต่าง ๆ ที่มีพระพุทธรูปนอน พระพุทธรูปนอนนี้
 ไม่ควรสร้างมากหรอก เขาสร้างไว้สมัยโบราณก็พอแล้ว สมัยนี้ไม่ควร
 จะสร้างอีก เพราะสร้างแล้วเป็นท่านอนไป พระพุทธเจ้าท่านอนนี่ก็คือ
 ทำปรีณิพพาน หมายความว่านอนแล้วก็จะหมดลมหายใจ ดับชีวิตไปจาก
 โลกนี้ นามองให้เห็นว่าพระองค์ไม่ได้ให้ทำพระนอนอย่างนั้น แต่ให้ทำ
 พระยืน พระเดิน พระก้าวหน้า เราสร้างพระต้องสร้างในรูปอย่างนั้น

เวลานี้ เมืองไทยสมัยกรุงเทพฯ ก็สร้างพระยืนไว้องค์หนึ่งที่
 พุทธมณฑล เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจคนให้ลุกขึ้นแต่เช้า ก้าวไปข้างหน้า
 ทำงานแข่งกับเวลา พัฒนาครอบครัวให้เจริญให้ก้าวหน้าต่อไป นับว่า
 เป็นการกระทำที่เตือนใจคนให้ลุกขึ้น แต่ว่าพระท่านพูดไม่ได้ เราต้องคอย
 ดูคอยเตือนให้เกิดความคิดนึกในทางที่ถูกที่ชอบตามสมควรแก่ฐานะต่อไป

ในทางธรรมะท่านจึงสอนอุฏฐานะเป็นข้อแรก คือให้ลุกขึ้นทำงาน
 อย่าเกียจคร้าน โดยเฉพาะชาวนาชาวไร่ ถ้าหากว่าเราเป็นคนขยัน
 พลิกแผ่นดินก็จะกลายเป็นทองคำขึ้นมา เพราะแผ่นดินเมืองไทยนั้น
 ส่วนมากเป็นดินที่อุดมสมบูรณ์ มีการปลูกพืชอะไรก็ได้ ปลูกลงไปแล้ว
 มันก็ขึ้นเขียวร้อย ไม่ลำบากยากเข็ญอะไร ดีกว่าประเทศอื่นซึ่งเป็น
 ทะเลทรายแห้งแล้ง แต่ว่าประเทศที่มีทะเลทรายนั้น เขามีน้ำมันสูบขึ้น
 ขายยังไม่หมดไม่สิ้น แต่น้ำมันนี้ถ้ามันหมดเมื่อใดแล้ว คนในประเทศ

ทะเลทรายก็ต้องตายกันไปตาม ๆ กัน เพราะไม่มีน้ำมันจะใช้ เพราะน้ำมันกินไม่ได้ แต่ว่าบ้านเรานั้นปลูกข้าวขาย แม้ขายไม่ออกเราก็กินได้ ทำแระขายนี้มันกินไม่ได้เหมือนกัน แต่ว่าเราเอาแระไปขายต่างประเทศ แล้วซื้อของอื่นต่อไป หรือว่าเราปลูกอ้อย เราทำเป็นน้ำตาล เราก็ส่งไปขายต่างประเทศ ถ้าเราขายไม่ได้เราก็ไว้กินภายในประเทศของเราต่อไป มันไม่ลำบากอะไร โอ้พวกน้ำมันนี้ถ้าขายไม่ได้จะกินน้ำมันก็ไม่ได้ ถ้าขึ้นกินน้ำมันเข้าไปไม่เท่าใดก็จะกลายเป็นศพ ได้ฝังกันในกองทรายนั่นเอง มันลำบาก บ้านเราอุดมสมบูรณ์ มีทรัพยากรในดินมีสินในน้ำ พอกินพอใช้ ไม่เดือดร้อนอะไร ขออย่างเดียวแต่ทำให้เราทั้งหลายได้ลุกขึ้นแต่เช้า ก้าวไปข้างหน้า ทำงานแข่งกับเวลา พัฒนาตัวเองให้มีความเจริญ ให้มีความก้าวหน้าต่อไป

หลักการการทำงาน

ในการทำงานนั้น เราต้องทำงานด้วยใจรัก ทำงานด้วยความขยันขันแข็ง ทำงานด้วยความเอาใจใส่ ทำงานด้วยการใช้สติปัญญาคิดค้น เพื่อทำงานให้ดีขึ้น ให้มันก้าวหน้ายิ่งขึ้นต่อไป อย่าคิดว่าเท่านี้ก็พอแล้ว เพราะถ้าคิดอย่างนั้นมันก็ได้ เราจะต้องคิดก้าวหน้าต่อไป ขยายงานต่อไป สร้างงานให้เจริญให้วัฒนาต่อไป งานมันก็เจริญก้าวหน้าไปตาม

สมควรแก่ฐานะที่เราจัดเราทำ อันนี้เป็นเรื่องที่เราจะต้องช่วยกัน พ่อแม่ต้องสอนลูกให้รู้จักทำงาน ครูสอนศิษย์ให้ทำงาน พระสงฆ์องค์เจ้าก็สอนชาวบ้านให้ทำงาน แล้วผู้สอนก็ต้องทำตนเป็นตัวอย่าง อย่างนั่งนิ่งเฉย อย่าเอาแต่มัวหลับไหลมัวเมาในเรื่องอะไร ๆ ต่าง ๆ แต่ช่วยกันสร้างงานให้เจริญให้ก้าวหน้าไปในทางที่ถูกที่ชอบตามสมควรแก่งานที่เราจะพึงกระทำ ถ้าเราทำได้แบบนี้ กิจการทั้งหลายก็จะเกิดประโยชน์เป็นความสุขแก่พวกเราทั้งหลาย เพราะเราเป็นผู้ต้นตัว ทำงานปฏิบัติตามหน้าที่งานของเราที่ดี

ผลของการทำงาน

เมื่องานดีมันก็ได้ผลจากงาน ผลจากงานก็เป็นวัตถุก่อน แล้วเราเอาวัตถุไปขาย เราได้เงินมา เงินนี้มันเป็นของกลางสำหรับแลกเปลี่ยนกันในการค้า การขาย เราจะแลกกันโดยวัตถุนี้มันก็ลำบาก

เช่นคนหนึ่งมีผ้า คนหนึ่งมีข้าว จะเอาไปแลกกันดีราคากันมันก็ลำบาก เขาจึงคิดเงินตราขึ้นสำหรับใช้เป็นของกลางสำหรับวัดค่าของสิ่งของ แล้วก็ได้แลกเปลี่ยนกันสะดวกสบาย จึงมีเงินมาสำหรับคิดกันในรูปแบบอย่างนั้น เอาไปซื้อขายกัน เราเอาวัตถุไปขาย เราได้ปัจจัยมาได้ปัจจัยมาแล้วเราก็เอาปัจจัยนั้นไปซื้อของอื่นต่อไป เอาข้าวไปขาย

ได้เงินมาเอาไปซื้อเสื้อผ้า เอาไปซื้ออาหารประเภทอื่น เอาไปซื้อยาแก้ไข้
เอาไปซื้อเครื่องจักรสำหรับประกอบกิจการงานต่อไป อันนี้มันก็ได้ด้วยเงิน
เงินได้จากการทำงาน งานทำให้ได้เงิน เงินมันก็เป็นผลของงานต่อไป

หลักการใช้ผลที่ได้จากการปฏิบัติงาน

เมื่อได้เงินมาแล้ว เราจะปฏิบัติกับเงินอย่างไร? เราต้องรู้จักเก็บ
รู้จักใช้ รู้จักทำเงินให้เกิดดอกออกผลต่อไป ถ้าเราไม่รู้จักเก็บ เงินมัน
ก็หมด ไม่รู้จักใช้ก็ไม่เกิดประโยชน์ ไม่รู้จักทำให้มันเจริญออกมา มัน
ก็หดสั้นเข้ามาทุกวันทุกเวลา ทำให้เกิดปัญหาขึ้นในชีวิตด้วยประการต่าง ๆ

เราควรจะรู้ว่าจะเก็บสักเท่าไร ควรจะใช้สักเท่าไร ควรจะเอา
ไปเป็นทุนประกอบกิจการการงานประเภทใดบ้าง ซึ่งเป็นงานที่จะเกิดดอก
ออกผลเป็นประโยชน์ต่อไป อย่าเอาไปลงทุนซื้อแชร์ มันจะเกิดปัญหา
สร้างความทุกข์ เหมือนดังที่ท่านทั้งหลายกำลังเป็นทุกข์อยู่ในปัจจุบันนี้
เพราะเรื่องแชร์ต่าง ๆ ของแม่นั้นแม่นี้ สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นแก่บุคคล
ทั่ว ๆ ไป เพราะเจ้าของแชร์มีกลอุบายที่จะหลอกจะต้มท่านทั้งหลาย
ด้วยการเอาดอกเข้าไปยั่ว แต่ผลที่สุดเมื่อส่งดอกไม่ได้ก็ต้องลำบาก
ขาดทุนยุบยับกันไปตาม ๆ กัน เวลานี้เป็นอยู่ในรูปอย่างนั้น เราจะ
ไม่ลงทุนแบบเล่นแชร์อย่างนั้น แต่ลงทุนไปเข้าหุ้นเข้าส่วนประกอบกิจการ

งานอะไรก็ได้ หรือไม่รู้จะทำอะไร ก็เอาไปซื้อพันธบัตรของรัฐบาล จะได้ดอกผลตามสมควรที่เขาให้ ไม่ต้องเสียภาษีด้วย แต่ได้ข่าวว่าตอนนี้รัฐบาลกำลังวางแผนจะเก็บภาษีดอกเบี้ยยด้วย แสดงว่ารัฐบาลเวลานี้จนตรอกเต็มทีแล้วไม่รู้จะหาเงินทางใด ก็เลยไปรีดไถเอากับดอกเบี้ยยเงินฝากจากธนาคารต่อไป ใครฝากเงินก็ต้องเสียภาษี แต่ว่ายังไม่ตกลงกันหรอก

ได้ข่าวว่ามีการวางแผนคิดกันอยู่ในรูปอย่างนั้น ประชาชนก็รอบอยู่เต็มทีแล้ว อย่ารีดภาษีให้มันมากเกินไป ท่านไม่ค่อยจะมีชนแล้วจะไปและเลื่อมจากชนตัวท่านอีก ท่านมันก็จะตายไป แล้วเราก็จะไม่ได้ชนท่านมากินมาใช้ต่อไป อันนี้เราควรจะต้องนึกถึงนิทานที่เรียกว่า ท่านไขเป็นทอง ออกไขมาเป็นทอง

ครอบครัวหนึ่ง สามีถึงแก่กรรมแล้วก็เกิดเป็นท่าน เกิดเป็นท่านแล้วก็มาไขให้ทุกวัน ไขนั้นเป็นทองคำ เอาไปขายก็ได้เงินมากิน มาใช้แม่บ้านเป็นคนไข มีความโลภอยากจะได้ไขทองมาก ๆ จึงคิดว่าควรจับท่านมาผ่าเอาไขในท้องออกให้หมด เราจะได้ทองไว้กินไว้ใช้ชั่วกาลนาน เลยจับท่านนั้นมาผ่าท้องเสียเลย ผ่าท้องเสร็จแล้วไขมันไม่เป็นทอง ตัวท่านก็ตาย เลยสูญหมด นี่แหละเขาเรียกว่าโลภมากลาภหาย เลยไม่ได้อะไรจากคนเหล่านั้น ก็เกิดเป็นปัญหาขึ้นมา ถ้าเราจะไปเอาภาษีดอกเบี้ยยจากประชาชน คนเกิดไม่ฝากธนาคารขึ้นมา ที่นี้ก็จะเกิดปัญหา

ต่อไป ปัญหาต่อไปก็คือไม่มีดอกจะเก็บ ก็เกิดเป็นความทุกข์ความเดือดร้อน เพราะฉะนั้นอย่าไปคิดเก็บค่าดอกเบี้ยยดีกว่า หาเงินทางอื่น ภาษีแบบอื่นก็ได้ แล้วก็เก็บให้มันรอบคอบ ให้ได้ตามที่กฎหมายตราไว้ เพราะเดี๋ยวนี้การเสียภาษีคนมันยุ่งกันมาก ไม่ค่อยเสียภาษี การเก็บไม่รัดกุม จึงได้เกิดการหลีกเลี่ยงกันมากมายอย่างนั้น ถ้าได้เต็มตามอัตราเงินได้ก็จะมากขึ้นกว่านี้

ประชาชนผู้เสียภาษียิ่งเหมือนกัน ควรจะเต็มใจเสียภาษีให้แก่รัฐ เพราะว่ารัฐบาลได้ไปแล้วก็ไม่ได้เอาไปไหน เอาไปส่งคืนให้แก่พวกเรา คือเอาไปสร้างสิ่งที่เป็นสาธารณูปโภคอันเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม เช่นไปทำถนน ไปสร้างสะพาน สร้างโรงเรียน สร้างโรงพยาบาล สร้างอะไร ๆ ต่าง ๆ เพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวมคือประเทศชาติ เราอยู่ในชาติบ้านเมืองก็ต้องเสียภาษีด้วยเหมือนกัน เขาเรียกว่า ราชพลี ถวายเป็นของหลวง

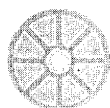
ในหลักการจ่ายทรัพย์สิน พระองค์ได้ตรัสว่า จ่ายทรัพย์สินเลี้ยงตัวเอง เลี้ยงครอบครัว เลี้ยงพ่อแม่ เลี้ยงเพื่อนฝูงมิตรสหาย แล้วทำการราชพลี คือถวายเป็นของหลวง ถวายเป็นของหลวงก็คือการเสียภาษีนั่นเอง ถ้าประชาชนในชาติใดพร้อมใจกันไม่เสียภาษี ชาตินั้นก็ล้ม อยู่ไม่ได้ เพราะไม่มีการรวมตัวกัน ไม่มีความสามัคคีกัน จะอยู่ได้อย่างไร ชาติก็จะล่มจม จะเสียหาย เราไม่อยากจะเห็นประเทศไทยเราล่มจมเราก็พร้อมใจกันเสียภาษีให้แก่รัฐเท่าที่เราจะเสียได้ รัฐก็จะมีเงินไปจับจ่ายใช้สอย

ขยายงานการอันเป็นประโยชน์ อันเป็นความสุขแก่ส่วนรวมกันต่อไป
อันนี้เป็นเรื่องที่เราควรจะได้กระทำกันอย่างพร้อมเพรียงตามเวลาที่
ราชการประกาศ

ราชการประกาศว่า ให้ไปเสียภาษีตั้งแต่วันนั้นถึงวันนั้น ก็รีบไป
เสีย...เสีย อย่าไปเอาวันสุดท้าย เพราะถ้าไปในวันสุดท้ายคนมากเกินไป
ทำให้เกิดการขลุกขลักในเรื่องการจัดการทำ เป็นปัญหาอีกเหมือนกัน
เมื่อนึกได้ก็รีบไปกันเสียแต่เนิ่น ๆ ให้ง่ายสำเร็จไปไหน ๆ เราก็จะเสียแล้ว
ก็รีบไปเสียจะได้หมดเรื่องหมดราวกันไป อันนี้เป็นเรื่องที่น่าคิดอยู่บ้าง
เหมือนกัน

ไม่ใช้ทรัพย์ในทางเสื่อม

คนมีเงินอย่าใช้เงินในทางเสื่อม ใช้เงินในทางเสื่อม เช่นว่าการ
สร้างงานในสังคม ถ้าเราไปสร้างสิ่งเหลวไหล เช่นเอาเงินไปลงทุนเปิด
บ่อนการพนัน ไปลงทุนเปิดบาร์เปิดไนท์คลับให้คนไปเที่ยวไปเตร่ ไปทำ
อะไรในเรื่องเหลวไหลในรูปต่าง ๆ เปิดในสิ่งที่ไม่สมควร เป็นไปในทาง
ราคะตัณหา เพาะกามารมณ์ให้เกิดขึ้นในจิตใจคน คนก็จะไปเที่ยวใน
สิ่งเหล่านั้น เที่ยวกัน เหลวไหล หนุ่มสาวก็พากันไปเที่ยวแล้วล่วงเกินกัน
ทำผิดชนบธรรมเนียมประเพณี ทำให้เกิดปัญหาขึ้นในสังคมด้วยประการ

ต่าง ๆ เป็นความทุกข์ เป็นความเดือดร้อนมากมาย ดังที่เราได้เห็นเป็นข่าวในสมัยนี้ คนมั่งมีเงินทอง ควรจะเอาไปสร้างงานสร้างการประเพณีให้คนได้มีงานทำ อย่าเอาไปสร้างงานประเพณีที่ของคนมันเกิดกิเลส แล้วมาสนุกสนานกัน เสียผู้เสียคนกันด้วยประการทั้งปวง อันนี้เป็นเรื่องที่น่าคิด แต่คนเราไม่ค่อยจะคิดว่ามันจะเป็นความเสื่อมความเสียหาย

คนเราอย่าเห็นแก่ตัว อย่าเห็นแก่ได้ แต่ควรคิดถึงส่วนรวม คือประเทศชาติ ทำอะไรก็ต้องนึกถึงว่าชาติจะเสื่อม ประเทศจะเสียหายหรือไม่ ถ้าหากว่าชาติเสื่อม ประเทศเสียหายเราก็ไม่ทำ ความเสื่อมความเสียหายของสังคม ก็เกิดจากการตามใจกิเลส ที่ตามใจกิเลส เพราะว่ามีสิ่งยั่วยุ เช่นว่ามีสถานที่ให้ไปเที่ยวเหลวไหล คนก็ไปเที่ยวกัน เที่ยวชองโสเภณี เที่ยวบาร์ เที่ยวไนท์คลับ เที่ยวในสถานที่ที่ไม่ควรจะไปเที่ยว สิ้นเปลืองเงินทองกันด้วยประการต่าง ๆ

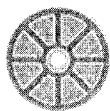
ใช้ทรัพยากรในทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์ส่วนรวม

เราควรสร้างสถานที่เที่ยวตามธรรมชาติ เช่น ช่วยกันสร้างป่าให้เป็นสวนตามธรรมชาติ คนจะได้ไปนั่งพักผ่อนตามบริเวณพุ่มไม้ หรือริมสระน้ำ อะไรต่างๆ จะเก็บค่าผ่านประตูบ้างนิดหน่อยก็ได้ เพื่อเป็นค่าบำรุงรักษาสวนป่านั้นให้เจริญงอกงามต่อไป แล้วก็ขายสิ่งที่เป็น

ประโยชน์แก่ร่างกาย เช่นมีอาหาร มีเครื่องดื่มที่ไม่เป็นพิษเป็นภัย แก่ใคร ๆ ให้คนได้กินได้ใช้ ได้ไปนั่งพักผ่อน อย่างนี้เรียกว่าลงทุนแล้ว ได้ผลตามธรรมชาติ การสร้างป่าขึ้นในบ้านเมืองก็ช่วยทำลายมลพิษที่เกิดขึ้นมาก เพราะสิ่งโสโครกทั้งหลายในบ้านเมืองใหญ่ของเรา เช่น กรุงเทพฯ มีสิ่งโสโครกอยู่มากมาย เราสร้างป่าขึ้นเพื่อช่วยแก้ไขปัญหานั้น

คนมีเงินมีทอง ไปลงทุนสร้างป่าสร้างสวนให้คนได้เที่ยวพักผ่อน หย่อนใจ อันนี้จะเป็นการช่วยที่ดั่งามประการหนึ่ง เป็นการใช้จ่ายเงินให้เป็นประโยชน์ เป็นคุณเป็นค่า หรือว่าสร้างสถานที่เก่า ๆ เหมือนกับเมืองโบราณที่ปากน้ำ ที่เสียเล็กเขาไปสร้างขึ้น ลงทุนไม่ใช่น้อย ลงทุนโดยไม่ได้คิดว่าจะเกิดผลกำไรเมื่อไหร่ สร้างถาวร สวยงาม เอาของเก่า ๆ ที่มีอยู่ในประเทศไทยมารวมไว้ในที่แห่งเดียวกัน ใครไปเที่ยวก็เรียกว่าเหมือนไปเที่ยวทั่วเมืองไทย เห็นภาคใต้ เห็นภาคกลาง เห็นภาคตะวันออก เจียงเหนือ เห็นภาคเหนือ คนที่ไปเที่ยวก็ไม่เกิดระคะดันหา ไม่เกิดกิเลสอันจะเป็นเครื่องทำลายจิตใจคน แต่ทำให้เกิดความรักธรรมชาติ ได้ภูมิใจในสมบัติของบรรพบุรุษเรา

ทำให้ผู้ไปเที่ยวชมได้เห็นสถานที่ต่าง ๆ เช่นเห็นพระที่นั่งงาม ๆ เห็นเจดีย์ เห็นป่าตามธรรมชาติ เห็นความเป็นอยู่ของคนเพราะมีบ้านแบบหัวเมืองเอามาให้คนอยู่อาศัย ให้คนได้ไปเห็นว่าเป็นอยู่อย่างไร

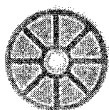
ฝรั่งมังค่า ชาวต่างประเทศเขาก็ได้มาเที่ยวมาทัศนาศร ได้ไปชมสิ่งเหล่านั้นเขาก็ได้เกิดปัญญา เกิดความคิดในทางที่ถูกที่ชอบ เป็นเรื่องมีคุณค่าในทางจิตใจ นับว่าเป็นความคิดที่สมชื่อ คนชื่อเล็กแต่หัวใจใหญ่ เสียสละเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม คือประเทศชาติ ทำแล้วมันเหลืออยู่ตลอดกาลนาน อันนี้เป็นการกระทำที่ถูกต้อง ดีกว่าที่เราจะไปสร้างช่อง สร้างบ่อนการพนัน สร้างบาร์ สร้างไนท์คลับ ยั่วคนให้ไปเที่ยว ทำให้เสียผู้เสียคนไปตาม ๆ กัน แต่ไปเที่ยวในสวนป่าเมืองโบราณอย่างนั้น ไม่ได้ก่อให้เกิดการเสียหาย อันนี้เป็นเรื่องที่น่าชมในความคิดของผู้สร้างสรรค์สิ่งเหล่านี้ เพื่อเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม

หรือเราชักชวนให้ไปเที่ยวตามป่าธรรมชาติ น้ำตกตามภูเขา แต่ว่าอย่าลืมว่าต้องรักษาสภาพป่าไว้ด้วย อย่าทำลายสภาพป่า อย่าให้คนเข้าไปขายของในบริเวณใกล้น้ำตกมากเกินไป เพราะจะไปทำสกปรกในบริเวณนั้น มีขายอะไรก็ให้ขายอยู่ไกล ๆ อย่าให้เข้าไปขายใกล้ป่าเหล่านั้น รักษาบริเวณให้สะอาดเป็นธรรมชาติอย่างแท้จริง อย่าให้คนเข้าไปก่อความวุ่นวาย ให้คนเดินชมตามที่ที่น่าสนใจได้สะดวกสบาย ทำทางเล็ก ๆ ขนาดกว้างสัก ๑ เมตร ให้เข้าไปเดินชมธรรมชาติ รักษาป่าตามธรรมชาติ ไว้ก็จะช่วยให้เกิดงานของประชาชนขึ้น คนก็จะได้ไปพักผ่อน อย่างนี้เรียกว่าลงทุนในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ให้เกิดคุณ เกิดค่าแก่ชีวิตของคน เป็นการลงทุนที่ดี ใช้เงินเป็น

เงินทองถ้าเราเอาไปใช้ในทางเสื่อมก็จะทำให้เกิดความเสียหาย ทั้งตนและผู้อื่นเรียกว่าใช้เงินในทางที่ผิด เช่นเอาไปเล่นการพนันกัน เอาไปเสพของเสพติดมัวเมา เอาไปเที่ยวกลางคืน เอาไปสนุกสนานในทาง สิ้นเปลืองในรูปต่าง ๆ ดังที่เป็นอยู่นั้น อันนั้นเป็นความเสื่อม ไม่เป็นความ เจริญแก่สังคมและแก่ประเทศชาติ มันได้ทางวัตถุแต่ไม่ได้คุณค่าทางจิตใจ

เราจะทำอะไรอย่างมุ่งแต่ทางวัตถุฝ่ายเดียว แต่ต้องคิดว่าจะทำอะไรให้เป็นประโยชน์แก่จิตใจแก่คนเหล่านั้นบ้าง การทำอะไรที่เป็นประโยชน์ ในทางด้านจิตใจเป็นเรื่องดีมีคุณค่า เป็นเรื่องที่เราควรจะได้กระทำกัน แต่ว่าคนทำกันน้อยไม่ค่อยคิดถึงสิ่งนั้นเพราะอะไร? เพราะถ้าทำอย่างนั้น รายได้มันก็น้อยไป เขาต้องการวัตถุมากแต่ไม่คำนึงถึงจิตใจคนที่จะเกิด ความเสื่อมความเสียหาย อันนี้เขาเรียกว่าเห็นแก่ตัว เห็นแก่ได้ ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมคือประเทศชาติ สังคมจึงเกิดเป็นปัญหา รุนวายเป็นด้วยประการต่างๆ

จึงใคร่จะขอฝากแนวความคิดไว้แก่พี่น้องทั้งหลาย ว่าผู้จะลงทุนทำอะไรให้มุ่งไปในทางจิตใจกันบ้าง อย่างมุ่งแต่เพียงทางวัตถุอย่างเดียว เพราะถ้าเรามุ่งแต่ทางวัตถุอย่างเดียว จิตคนก็จะหายไป วิญญาณก็จะหายไป มีแต่คนตายเดินกันเต็มบ้านเต็มเมือง เขาเรียกว่า ผิดตายซาก เดินได้ เหมือนกับในเรื่องละคร ซากศพมันเดินได้ เพราะเกิดด้วยอำนาจ โสยศาสตร์ ซึ่งเรื่องมันไม่จริงจังอะไร แต่เป็นข้อเปรียบเทียบให้เห็นว่า

คนที่เดินไปเดินมาอยู่ ถ้าเดินโดยไม่มีคุณธรรม ไม่มีความคิดถูกต้อง ไม่มีการพูดจาถูกต้อง ไม่มีการกระทำที่ถูกต้อง ไม่มีอาชีพที่ถูกต้องแล้ว ก็เป็นผิตายซากเที่ยวเดินเฟ้นฟ่านอยู่เท่านั้นเองในสังคมนั้น ๆ สังคมนั้น ก็จะเป็นสังคมผิตายซาก ไม่ใช่สังคมของมนุษย์ที่มีคุณธรรม ที่มีปัญญา เป็นเครื่องรักษาตน ก็จะทำให้เกิดปัญหาดังที่เราเห็น

รู้จักและปฏิบัติหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์

เช่นปัญหาในครอบครัว สามิไปเที่ยว ภรรยาเกินอนตรมตรอมใจ มีความทุกข์ทางใจ ภรรยาไม่สบายใจก็กระทบไปถึงลูก ทำให้ลูกเกิด ปัญหาเกิดอาการไม่ดี เช่นไข้เกียจเรียนหนังสือเพราะว่าไม่มีคนสนใจ พ่อ มัวแต่ไปเที่ยวบาร์ เที่ยวไนท์คลับ ไปเที่ยวสนุกสนานกลับบ้านดึกตื่น เมื่อกลับมาก็ไม่พบลูก อย่างนี้เป็นพ่อที่ใช้ไม่ได้ เป็นพ่อที่ไม่ประพฤติธรรม เกิดปัญหาขึ้นในครอบครัว

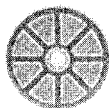
แม่อีกเหมือนกัน ถ้าไปยุ่งกับงานนอกบ้านมากเกินไปจนเสียงาน ภายในครอบครัว ก็ไม่ถูกต้อง งานสังคมสงเคราะห์ที่ถูกต้อง คือต้อง สงเคราะห์คนในครอบครัวก่อน สงเคราะห์ลูกให้เจริญด้วยคุณธรรม ด้วย การศึกษา ด้วยความประพฤติดีประพฤติดีชอบ อย่างนี้เป็นงานที่เราจะ ต้องเอาใจใส่ทำกันก่อน และเมื่อเหลือเฟือแล้วเราค่อยออกไปภายนอก

การไปภายนอกก็ไปอย่าให้เสียงภายในบ้าน อย่าส่งลูกให้แก่คนใช้ เพราะคนใช้มันเลี้ยวอย่างไม่เป็น ไม่ใช่แม่เลี้ยงเด็ก เด็กจะอบอุ่นก็เพราะพ่อเพราะแม่ พ่อแม่จึงต้องนึกถึงลูกบ้าง กลับมาโอบอ้อมชมลูก พูดจาปราศรัยกับลูกให้ลูกได้เกิดความสบายใจ

แม้ลูกเป็นเด็กวัยรุ่นแล้ว ก็ยังต้องการสิ่งปลอบใจอย่าให้เกิดความหงอยเหงาม พ่อแม่จึงต้องเข้าไปปลอบโยนได้ตามสารทุกข์สุกดิบจากคนเหล่านั้น ให้รู้ว่าอะไรมันเป็นอะไร จะได้แนะแนวให้เป็นไปในทางที่ถูกที่ชอบ เป็นหน้าที่ของพ่อแม่พึงกระทำในรูปดังกล่าว ก็จะช่วยให้สิ่งทั้งหลายดีขึ้น ถ้าเราไม่ช่วยจัดช่วยทำอย่างนั้น ปัญหาก็จะเกิดมากดังที่กล่าวแล้ว

เพราะฉะนั้น จะทำอะไรต้องนึกถึงว่า เรามีภาระที่บ้านที่จะต้องทำ เมื่อภาระที่บ้านเสร็จแล้ว จึงออกไปทำภาระเรื่องอื่นต่อไป ไปไหนก็ได้ แล้วอย่าลืมบ้าน อย่าลืมลูก พ่อไปไหนอย่าลืมลูกลืมเมีย แม่ไปไหนก็อย่าลืมลูกลืมผัว ต้องรีบกลับมาอยู่กับครอบครัว ให้มีความอุ่นอกอุ่นใจ ได้กินอาหารพร้อมกัน นาน ๆ จึงจะพรากกันไปสักทีหนึ่ง ไม่ใช่เรื่องที่มีบ่อย ๆ ไม่ใช่เรื่องที่ทำทุกวัน

เรื่องที่ทำทุกวันก็คือการอยู่พร้อมหน้า รับประทานอาหารด้วยกัน ได้พูด ได้คุยกัน ได้หยอก ได้ล้อกัน ตามประสาคนในครอบครัว ลูกสบายใจเมื่อเห็นพ่อแม่ยิ้มต่อกัน เป็นทุกข์เมื่อเห็นพ่อแม่บ่นหน้ายักษ์ เข้าใส่กัน อันนี้คือตัวปัญหาที่จะเกิดขึ้นในครอบครัวใด ๆ ก็ได้

ถ้าครอบครัวนั้นขาดธรรมะเป็นเครื่องคุ้มครองจิตใจ ไม่เอาใจใส่ ไม่ดูแล ไม่ทำทุกสิ่งทุกอย่างให้เรียบร้อย ก็จะเป็นปัญหาขึ้นด้วย ประการต่าง ๆ

ผู้ที่มีครอบครัว มีฐานะอยู่อย่างชาวบ้าน จะต้องประพฤติอย่างนี้ แล้วก็การดำรงชีวิตก็ต้องเป็นไปในทางที่พอเหมาะพอควร อย่าฝืดเกินไป อย่าสุรุ่ยสุร่ายเกินไป กินเท่าที่จำเป็น ดื่มเท่าที่จำเป็น อะไรไม่จำเป็น ก็อย่าไปกิน อะไรไม่จำเป็นก็อย่าไปดื่ม เอาแต่พอสมควร

เรียกว่ากินเพื่ออยู่ไม่ใช่อยู่เพื่อกิน ถ้าอยู่เพื่อกินมันก็กินกันใหญ่ แต่ถ้าเรากินเพื่ออยู่ ก็กินพออยู่ได้ การใช้จ่ายใช้สอยก็ไม่มากเกินไป ชีวิตก็จะเรียบร้อย ไม่เกิดปัญหา การดำรงชีพก็เป็นไปแต่เพียงพอดี พองาม ไม่เกิดความทุกข์ ความเดือดร้อนทางใจ

ไม่คบคนชั่วเป็นมิตร

อีกเรื่องหนึ่งที่สำคัญ ก็คือเพื่อนฝูงมิตรสหายที่เราคบหาสมาคมกันก็ต้องพิจารณาเหมือนกัน เพราะปัจจัยภายนอกที่จะทำให้คนดีให้คนเสีย นั้นมันอยู่ที่การคบหาสมาคม ถ้าเราได้คบหาสมาคมกับคนดี มีทางจะดีขึ้น ถ้าไปคบหาสมาคมกับคนชั่วก็จะตกต่ำลงไป เราจึงควรจะพิจารณาถือหลักตามคำพังเพยที่เขากล่าวไว้ว่า คบคนมันต้องดูหน้าชื้อผ้าก็ต้องดูเนื้อ

ดูหน้า ก็หมายความว่าถึงความประพฤติปฏิบัติ ดูนิสัยใจคอของ
คนเหล่านั้น ว่าเป็นคนประเภทใด เขามีความประพฤติอย่างไร เป็นคนที่
ทำมาหากินอย่างไร อาชีพของเขาเป็นอาชีพสุจริต หรือเป็นอาชีพที่
ทุจริต เป็นอาชีพที่ถ้าเราคบกันแล้วเราจะพลอยไปเข้าคุกเข้าตะรางกับเขา
ด้วยหรือไม่ อันนี้ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ

อย่าเข้าใกล้คนชั่ว อย่ามีวส์มกับคนชั่ว แต่เราควรเข้าใกล้คนดี
คบหาสมาคมกับคนดีมีคุณธรรมประจำจิตใจ พระพุทธเจ้าตรัสว่า **ยัง เว
เสวติ ตาทีโส ...คฺคณฺเฑนฺโตกึจะเปณฺตังคณฺเฑนฺนํ** เช่นเราไปคบซี้เหล่า
ไม่เท่าใดเราก็จะเป็นคนซี้เหล่า ไปคบนักการพนันเราก็จะกลายเป็นนัก
การพนัน คบนักเที่ยวกลางคืนเราก็จะกลายเป็นนักเที่ยว คบคนเกียจคร้าน
เราก็จะกลายเป็นคนเกียจคร้าน คบบัณฑิตก็จะเป็นบัณฑิต คบอุบาสก
เขาก็ชวนเราไปวัด ถ้าคบกับคนอื่นเขาก็ชวนเราไปที่อื่น นี่คือความเสียหาย

ปัจจัยภายนอกที่จะทำให้คนเสียอยู่กับการคบหาสมาคม จึงควร
เลือกคบแต่คนดี ในมงคลสูตรขึ้นต้นว่า **อะเสวนา จะ พาลานัง ปิณฺทิตา
นญฺจะ เสวนา** แปลว่า **อย่าคบคนพาล ให้คบบัณฑิต ให้คบด้วยบัณฑิต**
จึงควรเลือกพิจารณาคนที่เราจะไปคบหาสมาคมด้วย พระพุทธเจ้ายังตรัส
ย้ำไว้อีกว่า ถ้าไม่ได้เพื่อนที่ดีกว่าเรา ควรเที่ยวไปคนเดียว ท่านสอนไว้
ถึงขนาดอย่างนั้น ย้ำหนักย้ำหนาในเรื่องเกี่ยวกับเสวนะ คือการคบหา
สมาคม เพราะการคบหาสมาคมทำคนให้เสียมาากแล้ว ทำให้คนดีก็มี

แต่ว่าคนเราไม่ค่อยจะเลือก คบมันเรื่อยไป ผลที่สุดก็เสียผู้เสียคนไปตาม ๆ กัน เพราะไปเสวนาคบหากับคนชั่วคนพาล อันเป็นปากทางของความเสื่อมความเสียหาย เรื่องนี้ก็เป็นเรื่องที่สำคัญอยู่ประการหนึ่งเหมือนกัน

หันหน้าเข้าหาธรรมะ

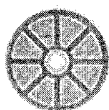
ประการสุดท้าย อยากจะขอแนะนำท่านทั้งหลายว่า ให้หันหน้าเข้าหาพระเข้าไว้บ้าง หาธรรมะไว้ใช้บ้าง ทำไมจึงต้องหันหน้าเข้าหาพระหันหน้าเข้าหาธรรมะ? เพราะเราขณะนี้การเป็นอยู่ที่ไม่แน่นอน ชีวิตมีการเปลี่ยนแปลง อาจจะทำให้เกิดความทุกข์ ความเดือดร้อนในชีวิตขึ้นมาเมื่อใดก็ได้ แล้วเมื่อเราเกิดความทุกข์ ความเดือดร้อนขึ้นมาเมื่อใด ถ้าเราไม่เข้าหาพระหรือธรรมะไว้บ้าง เราก็จะไม่รู้ว่าจะแก้ความทุกข์ความเดือดร้อนนั้นอย่างไร เราจึงต้องหาพระ สนใจธรรมะไว้บ้าง

คำว่า “หาพระ” ต้องเข้าใจให้ดี ‘พระ’ กับ ‘ผี’ นั้นต่างกัน พระคือผู้ที่แนะทางถูกทางชอบให้แก่เรา สอนเราให้เดินในทางที่เป็นธรรม ให้เราเข้าใจพระพุทธรูปเจ้า ให้เข้าใจพระธรรมคำสอน และให้เข้าใจพระอริยสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ นักบวชนั้นมีหลายประเภท นักบวชประเภทที่ไม่เอาไหนก็มีมากเหมือนกัน คือนักบวชที่ไม่ทำหน้าที่ของ

นักบวชแต่ไปทำหน้าที่นอกทางของนักบวช ไม่ทำงานให้แก่พระพุทธเจ้า แต่ไปทำงานให้แก่ผู้อื่น เรื่องอื่นไป เช่นนักบวชไปทำพิธีไสยศาสตร์ ทำพิธีทางไสยศาสตร์ ดุหมอ ดุโชคชะตาราศี ให้ห่วย ให้เบอร์แก่ประชาชน ทำพิธีสะเดาะเคราะห์ สะเดาะโคก หรือทำอะไรนอกกริตนอกรอย ในทางที่ไม่ใช่คำสอนของพระพุทธเจ้า ทำเพื่อลาภ เพื่อสักการะ เพื่อเอาอะไรมาใส่ตัว อย่างนี้ก็เรียกว่าเป็นนักบวชนอกกริตนอกรอย

ถ้าเราไปเข้าใจแก่นักบวชประเภทนอกกริตนอกรอยอย่างนั้น เราจะไม่ฉลาดขึ้น แต่เราจะรับความโง่จากนักบวชพวกเหล่านั้นมาใส่ไว้ในจิตใจของเรา ก็เป็นนักบวชประเภทอันธพาลเหมือนกัน ไม่ใช่ นักบวชประเภทบัณฑิต ไม่ใช่สมณะของพระพุทธเจ้า ไม่ใช่ภิกษุสาวกของพระพุทธเจ้า แต่ว่าเป็นสาวกของพราหมณ์บ้าง เป็นสาวกของพวกไสยศาสตร์บ้าง เป็นสาวกของพวกผีบ้าง อะไรต่าง ๆ นานา ทำให้ศาสนาเสื่อม คือทำคนให้ห่างจากศาสนา ทำให้คนไม่รู้จักเนื้อแท้ของพระศาสนาเลย เลยหลงผิดออกไปนอกกลุ่มนอกทางกันด้วยประการต่าง ๆ เราชาวพุทธจึงควรพิจารณา

ถ้าจะให้รู้เรื่องนี้ ต้องไปอ่านหนังสือเล่มหนึ่ง เรื่อง “ตำราดูพระ” หรือว่า “ขุมทรัพย์จากพระโขนง” ที่ท่านเจ้าคุณพุทธทาสท่านคัดลอกออกมาจากพระไตรปิฎก แปลอย่างถูกต้อง ด้วยภาษาที่อ่านเข้าใจได้ง่าย เป็นคำเตือนใจนักบวชทั้งหลาย ว่าควรจะประพฤติปฏิบัติตนอย่างไร เรา

เอามาอ่านแล้วก็จะเกิดความรู้ความเข้าใจในข้อปฏิบัตินั้น ๆ แล้วจะได้เป็น
แว่นกระจกส่องดู ว่าพระที่แท้จริงท่านทำอะไร พระไหนประพฤติดังไร
สอนอย่างไร ทำอะไร พระที่ถูกต้องนั้นท่านประพฤติดังไร ฯลฯ

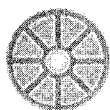
เราจะเข้าไปหาพระจะต้องรู้ไว้ด้วย ว่าไปหาพระนี้ไปทำไม ไม่ใช่ไป
เพื่อสะเดาะเคราะห์ ไม่ใช่ไปเพื่อล้างชวอะไรต่าง ๆ ที่เราไปทำความผิด
มา หรือไปดูหมิ่น ไปขอให้ทำนายทายทักโชคละตาราดี หรือขอให้เปลี่ยน
ชื่อที่พ่อแม่ตั้งให้ด้วยความโง่ นึกว่าชื่อของตัวเองไม่ดี นั่นก็เพราะว่าไม่รู้
ไมติดันไม่ได้อยู่ที่ชื่อ แต่อยู่ที่เราคิดผิด พูดผิด ทำผิด เราไม่แก้กันที่ว่า
ความคิด การพูด การกระทำ เราจะไปแก้ที่ชื่อ อย่างนี้เป็นคนโง่คนเขลา
พ่อแม่ตั้งให้มันก็ดีแล้ว แต่เราจะไปแก้ก็เป็นการโง่โดยแท้ ไม่ฉลาด
ในธรรมะ แล้วไปเจอพระโง่ ๆ เข้าอีก พระโง่ ๆ ก็สอนเราให้โง่เหมือนกับ
คนหลับตาจูงคนตาบอด คนตาบอดจูงคนตาบอดมันก็จะอดกันเท่านั้นเอง
แทนที่จะถึงจุดหมายปลายทางก็อาจจะจอดลงในคูในน้ำ ชนตอไม้ อาจจะ
ได้รับความเจ็บปวดไปตาม ๆ กัน

ขอให้เข้าใจว่า การไปวัดเราไปเพื่อการศึกษาธรรมะ ไม่ใช่ไปเพื่อ
เรื่องอื่น วัดเป็นสถานที่ประกาศธรรมของพระพุทธเจ้า พระที่บวชเป็น
ภิกษุในพระพุทธศาสนาทุกรูป เป็นผู้มีหน้าที่เผยแผ่ธรรมแก่ประชาชน
ไม่มีหน้าที่เผยแผ่วิชา ความโง่เขลาหรือไสยศาสตร์ ความเชื่อผิด ๆ
แก่ประชาชน แต่เป็นผู้มีหน้าที่ทำลายความหลงผิด ความเข้าใจผิดของ

ประชาชนให้หายไป นี่ให้รู้หน้าที่อย่างนี้ เพราะฉะนั้นเมื่อเราไปวัด เราจะ
ต้องเข้าใจไว้ว่าเราไปเพื่อศึกษาธรรมะ ไปเพื่อความสว่างของจิตใจ ไม่ใช่
ไปเพื่อความใจ ไม่ใช่ไปเพื่อความมืดบอด แต่ไปเพื่อหาความสว่างทางใจ
คือไปศึกษาธรรมะนั่นเอง

เข้าใจล่ะพระ ก็ต้องถามปัญหาชีวิต ถามว่าจะแก้ทุกข้ออย่างไร
จะสร้างตัวอย่างไร แก้ปัญหานี้อย่างไร ตามแนวธรรมะของพระพุทธเจ้า
ไม่ใช่ไปถึงบอกว่า แหม...หมูนี่ดิฉันไม่สบาย ขอรदन้ามนต์สะเดาะเคราะห์
หน่อย อย่างนี้มันไม่เข้าเรื่อง หรือแม้ไปวัดไปในโบสถ์ ไปถึงแท่นที่จะนั่ง
สงบจิตใจนึกถึงพระพุทธรูปของพระพุทธเจ้า แต่ไปนั่งสั่นกระบอก
กร๊อกแกร๊ก ๆ อยู่ในโบสถ์ โบสถ์นั้นไม่ใช่โบสถ์ของพระพุทธศาสนา เป็น
โบสถ์ของพวกโง่ ๆ เหลวไหล เอาไม้กระบอกไปให้เด็กสั่นเล่น เป็นเด็ก
อมมือ พุทธบริษัทก็เป็นคนอมมือไป เป็นพวกปัญญาอ่อนกันไปทั้งนั้น

พระพุทธรูปเขาไม่ได้มีไว้ให้คนเอาไม้กระบอกไปนั่งสั่นเล่น ขอหอย
ขอเบอร์ บนบานศาลกล่าว เขามีพระพุทธรูปไว้เพื่อเป็นภาพเตือนใจ
ให้คนนึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า แล้วจะได้นำพระคุณนั้นมาใส่ไว้ใน
จิตใจของเรา คือประพடுத்தินให้มีความกรุณาเยี่ยงพระองค์ ให้มีปัญญา
เหมือนพระพุทธเจ้าหรือใกล้พระพุทธเจ้า ให้มีความบริสุทธิ์ดุจพระพุทธเจ้า
ไม่มีความชั่วเหลวไหลอยู่ในจิตใจ อันนี้แหละเป็นการประพடுத்தกระทำ
ที่ถูกที่ชอบตามหลักการของพระพุทธศาสนา เวลานี้มีอยู่มากเหมือนกัน

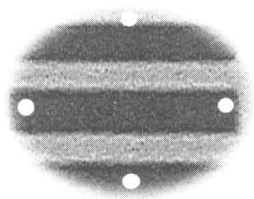

ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับพระพุทธรูปอย่างผิดวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการมีพระพุทธรูป พระเราก็มิใช่ว่าไม่มีที่ทำคนให้หลงใหลมกมายเพื่อลาภเพื่อสักการะ ลาภสักการะที่ได้มาจากคนใจเป็นสิ่งน่าเกลียด เป็นของสกปรก ไม่ควรจะเอามากินมาใช้ พระเราควรจะช่วยกันชำระสะสางความเขลา ความหลงผิด ความเข้าใจผิดของพุทธบริษัทให้หายไปจากจิตใจของชาวพุทธทั้งหลาย ทำให้พุทธบริษัทสว่างไสวอยู่ด้วยปัญญา จึงจะเป็นการถูกการชอบ เพราะฉะนั้นญาติโยมทั้งหลายต้องเข้าใจเหมือนกัน

เรื่องนี้ไม่ค่อยมีใครพูดให้ญาติโยมฟัง อาตมามันทนไม่ค่อยได้ เมื่อเห็นความเหลวไหลเลอะเทอะ จึงพูดให้ญาติโยมฟังเพื่อจะได้เอาเป็นแนวกระจกส่องดูความประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง แล้วช่วยกันกระทำความถูกต้องให้เจริญงอกงามในพระพุทธศาสนาต่อไป

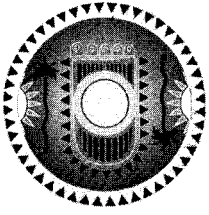
ดังที่ได้แสดงมาก็พอสมควรแก่เวลา ขอจบไว้แต่เพียงเท่านี้ ขออวยพรให้ท่านทั้งหลาย จงเจริญงอกงามในความสะอาด ความสงบ ความสว่างทางใจ เพราะได้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า จงทั่วกันทุกท่านทุกคนเทอญ

.๓.

การทําหน้าที่คือการปฏิบัติธรรม

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย

ณ บัดนี้ ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรมะ อันเป็นหลักคำสอน
ในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในอาการสงบ ตั้งอกตั้งใจฟัง
ด้วยดี เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดขึ้นจากการฟัง ตามสมควรแก่เวลา

หน้าที่ของพุทธบริษัท

ในทุก ๆ วันอาทิตย์ ญาติโยมก็มาฟังปาฐกถากันอยู่เป็นประจำ
บางท่านก็มาไม่ขาด บางท่านก็อาจขาดไปบ้าง อาตมาก็แสดงปาฐกถา
เป็นประจำ ขาดไปบ้างเพราะเจ็บไข้ได้ป่วย หรือว่าไปธุระในที่อื่น ไม่มี

โอกาสได้มาแสดงปาฐกถาทุกอาทิตย์ รวมความแล้วเราทั้งหลายต่างก็ได้ร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติกิจในทางพระศาสนา ที่เป็นบุญเป็นกุศลมาตลอดเวลาดังแต่เริ่มต้นปีจนกระทั่งถึงบัดนี้ ซึ่งเป็นเวลาหลายปีแล้ว

เราลองมาคิดกันดูว่า ระยะเวลา ๑ ปีที่ผ่านมา นั้น มีอะไรเกิดขึ้นในชีวิตของเราบ้าง ส่วนที่เป็นกุศล มีประมาณเท่าใด ส่วนที่เป็นอกุศล มีประมาณเท่าใด และทั้งสิ่งที่เป็นกุศล และสิ่งที่เป็นอกุศลนั้น เมื่อเกิดขึ้นแล้วมันให้อะไรแก่เรา เรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องที่เราควรจะนึกทบทวนตั้งแต่วันอาทิตย์แรกของปีจนกระทั่งถึงอาทิตย์สุดท้ายของปี โดยพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบเราก็จะได้รู้จักตัวของเรามากขึ้น

คือรู้ว่าตัวเรา นี้ มีสภาพอย่างไร มีความคิด มีความเห็นในรูปใด มีการกระทำในรูปใด มีอะไรลดลงไปบ้าง หรือมีอะไรคงอยู่เท่าเดิม มีอะไรเพิ่มขึ้นไปกว่าเดิม เป็นเรื่องที่จะต้องสอบสวนพิจารณากันให้ละเอียด เพื่อจะได้รู้ว่ายังมีส่วนใดที่ยังไม่ได้ทำ มีส่วนใดที่เราทำสมบูรณ์แล้ว ส่วนใดที่เป็นความดีงามเป็นความถูกต้อง สมบูรณ์แล้ว ก็รักษาให้มันตลอดไป ส่วนใดที่เป็นความดีงามความถูกต้องซึ่งยังไม่ได้ทำ ยังบกพร่องอยู่ก็ต้องทำให้เพิ่มขึ้นในส่วนนั้น ถ้ามีชีวิตเป็นอยู่ได้แบบนี้ ก็เรียกว่าเป็นอยู่ด้วยความไม่ประมาท ในการศึกษาในการปฏิบัติตามหลักธรรมะที่พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้เราทั้งหลายได้เอามาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

ธรรมะที่เราได้นำมาใช้ในชีวิตประจำวัน จะเป็นเครื่องช่วยให้เราปลอดภัย หรือเรียกว่าเป็นหลักประกันสำหรับชีวิตให้เรายู้อยู่รอดปลอดภัย ด้วยประการทั้งปวง เป็นเรื่องที่เราควรจะได้สนใจศึกษา นำเอามาใช้ในชีวิตประจำวัน แล้วจะได้มีการก้าวหน้าในการเป็นการอยู่ตามสมควร แก่ฐานะ เพราะว่าเป็นหน้าที่ของเราผู้เป็นพุทธบริษัท

หน้าที่ของเราที่เป็นพุทธบริษัทมีหน้าที่อะไรบ้าง มีหน้าที่ที่จะต้องศึกษาหลักธรรมคำสอนให้เกิดความรู้ความเข้าใจ มีหน้าที่ที่จะต้องช่วยชักจูงเพื่อนฝูงมิตรสหายให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ให้มีการปฏิบัติเพื่อทำตนให้หลุดพ้นจากความทุกข์ด้วยเช่นเดียวกัน อันนี้เป็นหน้าที่สำคัญของความเป็นพุทธบริษัทที่เราจะต้องทำ เป็นสิ่งที่จะต้องทำ ไม่ใช่เป็นสิ่งที่เรียกว่าควรกระทำแต่ว่าต้องทำ มันบังคับอยู่ในตัวให้เราต้องปฏิบัติ

ศึกษาธรรมะเพื่อให้เกิดปัญญา

ทำไมจึงต้องปฏิบัติในหน้าที่เหล่านี้? เพราะมันเป็นสิ่งที่จะช่วยเราและเพื่อนฝูงของเราให้หลุดพ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อนในชีวิตประจำวัน เราทุกคนต้องการหรือไม่ ในเรื่องนี้ถ้าลองพิจารณาโดยความเป็นธรรมแล้วเราก็ตอบตัวเราเองได้ว่า เรามีความต้องการที่จะหลุดพ้นจากความทุกข์ ความเดือดร้อนใจด้วยประการต่างๆ การที่จะ

หลุดพ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อนใจได้นั้น ก็ต้องอาศัยปฏิบัติธรรมะ ถ้าเราไม่ปฏิบัติธรรมะเราจะพ้นไปจากความทุกข์ความเดือดร้อนได้อย่างไร จึงเป็นหน้าที่ที่เราจะต้องกระทำหน้าที่ ที่จะต้องศึกษาให้เกิดปัญญาเป็นประการแรก

ปฏิบัติกาย วาจา ใจ ในทางที่ถูกต้อง

หน้าที่ต่อไปก็คือ ปฏิบัติกาย วาจา ใจ ของเราให้เป็นไปในทางที่ถูกที่ชอบ ส่วนผลอันจะเกิดขึ้นแก่เรานั้นไม่ต้องวิตกกังวล เพราะผลมันเป็นตัวที่จะเกิดขึ้นจากเหตุที่เราได้ทำไว้ เมื่อเราทำเหตุให้พ้นทุกข์ ผลก็เป็นความพ้นทุกข์ ถ้าเราทำเหตุให้มีความทุกข์ เราก็ต้องมีความทุกข์ เหตุกับผลมันสัมพันธ์กัน หนีกันไม่พ้น เพราะฉะนั้นเราทำเหตุอันใดผลอันนั้นก็จะเกิดขึ้นแก่เรา เราหนีจากผลนั้นไปไม่ได้เป็นอันขาด เมื่อเรารู้อย่างนี้เราก็ต้องสร้างเหตุ เมื่อเราสร้างเหตุแล้วผลมันก็เกิดตามมา ไม่ต้องวิตกว่าจะได้หรือไม่ได้ มันต้องได้ผลอยู่ในตัวตามเหตุปัจจัยที่สร้างขึ้นมานั้น ๆ อย่างแน่นอน

คนบางคนยังมีความวิตกกังวลอยู่ ว่าเราทำอย่างนั้นแล้วจะได้ผลหรือไม่ ทำอย่างนี้จะได้ผลหรือไม่ ยังมีความวิตกกังวลอยู่อย่างนี้ นี่ก็เป็นเพราะว่าเขายังไม่เข้าใจเรื่องเหตุผลถูกต้อง ถ้าเราเข้าใจเรื่องเหตุผล

ถูกต้องแล้วก็จะไม่เกิดวิตกกังวลอย่างนั้นเลย เพราะผลเกิดจากเหตุ เหตุก่อให้เกิดผล เมื่อเราทำเหตุอันใด เราก็จะได้รับผลอย่างนั้น ผลนั้นเป็นของเรา...ไม่ไปไหน เราจะได้รับผลนั้นทันทีเมื่อเราทำเหตุให้เกิดผลอย่างนั้น อันนี้เป็นหลักกรรมดาที่พระผู้มีพระภาคเจ้าได้แสดงไว้ตลอดเวลาที่พระองค์ยังดำรงพระชนม์อยู่ เราเป็นลูกศิษย์ของพระองค์ก็ควรจะมี ความเชื่อมั่นในหลักการที่พระองค์ได้แสดงไว้ แล้วก็มีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ ในชีวิตประจำวันเพื่อทำตัวเราให้พ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อนต่อไป

ความเข้าใจเรื่องการปฏิบัติธรรมะ

ปัญหาอาจจะเกิดขึ้นแก่เราทั้งหลายต่อไปว่า เราจะทำอย่างไร จึงจะเรียกว่าเป็นการปฏิบัติธรรมะ? การปฏิบัติธรรมะนั้นคืออะไร อันนี้อาจจะเป็นปัญหาแก่ญาติโยมทั้งหลายอยู่มากเหมือนกัน ขอให้ตั้งใจฟังต่อไปให้ดี ๆ

เคยไปแสดงธรรมกับเด็กไม่ใช่เด็กเล็ก แต่ว่าเป็นเด็กใหญ่ที่ ศึกษาในมหาวิทยาลัย เมื่อพูดถึงเรื่องการปฏิบัติธรรมะให้เขาฟังแล้วเขาก็ลุกขึ้นถามปัญหา เขาถามปัญหาว่า เมื่อต้องมันหิวอยู่จะไปปฏิบัติธรรมะได้อย่างไร อันนี้แสดงว่าเด็กคนนั้นยังไม่เข้าใจว่าการปฏิบัติธรรมะคืออะไร เขาอาจจะเข้าใจว่าการปฏิบัติธรรมะคือการไปนั่งหลับตาอยู่

คนเดียวเงียบ ๆ เขาอาจจะนึกไปในรูปอย่างนั้น เขาไม่เข้าใจในเรื่องนี้ อย่างถูกต้องและสมบูรณ์ จึงได้ตอบให้เขาเข้าใจว่า เพราะท้องหิวนั่นแหละ เราจึงต้องปฏิบัติธรรมเพื่อให้เกิดอิมท้อง เพื่อให้มีสิ่งที่เราจะกิน จะใช้ใน ชีวิตประจำวัน เพราะการปฏิบัติธรรมของพระพุทธเจ้านั้นทำให้ทุกคน ทุกหน้าที่ ทุกเรื่องที่เราเข้าไปเกี่ยวข้อง เอาธรรมเข้าไปใช้ได้ทั้งนั้น

เช่นคนอยู่ครองบ้านครองเรือน ก็ต้องปฏิบัติธรรมชั้นเบื้องต้น คือการทำมาหากิน ทำหน้าที่ของงาน อันเป็นเรื่องที่เราจะต้องทำ เป็น ขาวนาก็ต้องรู้ว่าเรามีหน้าที่ทำนา เป็นชาวสวนก็ต้องรู้ว่าเรามีหน้าที่ คือการทำสวน เป็นคนค้าขายก็ต้องรู้ว่าเรามีหน้าที่ในการค้าขาย เป็น ข้าราชการก็ต้องมีหน้าที่ปฏิบัติราชการ ฯลฯ ต่างมีหน้าที่ที่จะต้องทำให้ สำเร็จลุล่วงเป็นไปได้ด้วยดี อันนี้ก็เป็นหน้าที่

การทำหน้าที่คือการปฏิบัติธรรม

หน้าที่ก็คือตัวธรรมะ ธรรมะก็คือหน้าที่ เพราะว่าธรรมะนี้หมายถึง หน้าที่ด้วย เราทำหน้าที่ใด ๆ ก็เรียกว่าเราประพฤติธรรมอยู่ในหน้าที่ นั้น ๆ เช่น ขาวนา... กำลังไถนาอยู่ ก็เรียกว่าเขาประพฤติธรรมอยู่แล้ว ชาวสวน... กำลังยุ่งอยู่กับพืชในสวน ก็เรียกว่า เขาประพฤติ ธรรมอยู่

คนค้าขาย... กำลังขายของแก่คนที่เข้ามาซื้อ ก็เรียกว่า เขา
ประพฤติดีธรรมอยู่
ข้าราชการ... นั่งปฏิบัติงานอยู่ตามหน้าที่ ก็เรียกว่าเป็น
ผู้ประพฤติดีธรรม

คนทุกคนต้องประพฤติดีธรรมด้วยกันทั้งนั้น ถ้าไม่ประพฤติดีธรรมก็จะมีอะไรกิน ไม่มีอะไรใช้ ชีวิตจะไม่มีค่าไม่มีราคา แต่พอเราประพฤติดีธรรม สิ่งทั้งหลายก็จะเกิดขึ้นแก่เรา เช่นเราหว่านพืชเราก็ได้กินผลมัน เราทำอย่างใดเราก็ได้อย่างนั้น

ทุกคนที่ทำงานตามหน้าที่ ก็เรียกว่าเป็นผู้ประพฤติดีธรรมอยู่แล้ว ในส่วนนั้น นั้นส่วนหนึ่ง จึงควรจะเข้าใจในเรื่องนี้ไว้ว่า การปฏิบัติงานในหน้าที่ ที่เราจะต้องปฏิบัตินั้นก็คือการปฏิบัติธรรมะ การปฏิบัติธรรมะคือการทำงานในหน้าที่นั้นๆ

หลักการทำงานโดยไม่ต้องเป็นทุกข์

เราอาจจะทำงานด้วยความไม่สบายใจก็ได้ เพราะถูกบังคับให้ทำ แล้วอาจจะทำอยู่ด้วยความเบื่อหน่ายในหน้าที่นั้น อาจจะคิดขึ้นว่า แหม! ทำทุกวัน ๆ เมื่อไรมันจะจบกันเสียทีนะ เมื่อไรมันจะหมดเรื่องกันเสียที เรา

อาจจะคิดอย่างนั้น ถ้าเราคิดในรูปอย่างนั้นก็แสดงว่าเรายังไม่มีปัญญาในการทำงาน เมื่อไม่มีปัญญาในการทำงาน เราก็ทำงานด้วยความเป็นทุกข์ทำอะไรก็เป็นทุกข์ หน้านี้ว่คิ้วขมวดอยู่ตลอดเวลา หนักอกหนักใจในการปฏิบัติงานในหน้าที่นั้น ๆ การที่เราทำอย่างนั้นนั่นแหละ เรียกว่ายังไม่ได้ใช้ธรรมะในขณะปฏิบัติงาน เพียงแต่ได้ทำงานตามหน้าที่ แต่ว่าเราไม่มีธรรมะกำกับจิตใจ เราจึงมีความทุกข์มีความเดือดร้อนใจในการทำงานนั้น ๆ แล้วก็เบื่อหน่าย ซึ่งในสมัยนี้เขาเรียกกันว่ามันเซ็ง เขาเห็นผิดไปว่าทำงานมาก ๆ บ่อย ๆ ในหน้าที่เดียวมันก็เกิดเซ็งขึ้นมา แล้วก็เลยไม่อยากจะทำงานในหน้าที่นั้น ๆ

มีคนเคยถามอาตมาบ้างเหมือนกัน ถามว่าไปเทศน์บ่อย ๆ ไปเทศน์ทุกวันนี้ไม่เบื่อบ้างหรือ? ไม่เหนื่อยในการที่จะไปเทศน์บ้างหรือ? ก็ตอบเขาไปตามความรู้สึกที่เป็นอยู่ในใจ คือตอบตามความจริงไม่ใช่สร้างตอบ ตอบตามความจริงว่าไม่รู้สึกเหน็ดเหนื่อย แล้วก็ยังไม่เบื่อหน่ายในการที่จะไปปฏิบัติงานนั้น ๆ ในท้องที่นั้น ในจังหวัดนั้น สู้แล้วแต่ญาติโยมเขาต้องการให้ไป ก็ได้ไปทำอยู่ตามหน้าที่ ยังไม่มีเบื่อหน่ายอะไร

เขาก็ถามต่อไปว่า “ทำไมจึงไม่เบื่อหน่าย? ผมนี้ทำงานอย่างนี้มานานแล้ว เบื่อเต็มทีแล้วแต่มันเลิกไม่ได้ เพราะถ้าเลิกมันไม่มีอะไรจะกิน ไม่มีอะไรจะใช้” อย่างนี้เรียกว่าผู้ถามนั้นทำงานด้วยความจำใจทำงานแบบนี้มันก็เป็นทุกข์จนตาย ไม่มีทางจะมีความสุขกับเขาได้เลย

เพราะฉะนั้นเราจะต้องทำงานโดยไม่ให้ต้องเป็นทุกข์ ให้มีความสบายใจ
ในงานที่เรากระทำอยู่ตลอดเวลา

สันโดษ : พอใจในสิ่งที่พึงมีพึงได้

เราจะคิดอย่างไรเพื่อให้มีจิตใจสบาย ไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการทำงานนั้น ๆ อันนี้จะต้องใช้หลักธรรมะอีกเหมือนกัน หลักธรรมะข้อหนึ่งที่เราควรนำมาใช้ก็คือเรื่องความสันโดษ ภาษาบาลีเรียกว่า **สันตุกฺขี** พระพุทธภาษิตมีอยู่บทหนึ่งว่า **สันตุกฺขี ประมมัง ธเนนัง** แปลว่า ความสันโดษเป็นทรัพย์อย่างยิ่ง แล้วพระองค์ก็กำชับว่า **ยัง ลัทธัง เตนะ ตุกฺขีพพัง ...ได้สิ่งใดพึงพอใจในสิ่งนั้น** หลักธรรมเรื่องสันโดษดังกล่าวนี้เป็นหลักการที่จะทำให้เรามีความสุขใจมีความสบายใจ เรียกว่าเป็นความสันโดษ

ในข้อที่ตรัสว่า **ได้สิ่งใดพึงพอใจในสิ่งนั้น** นั้นมันหมายถึงทุกอย่าง เช่นเราได้งานที่จะทำ มีว่าเป็นเรื่องงานอะไรก็ตามอันเป็นงานที่ถูกต้อง เขาบอกให้เราทำในเรื่องงานอะไรเราก็มีความพอใจในเรื่องนั้น ไม่มีความรู้สึกอึดอัดขัดใจหรือไม่พอใจในงานที่เราทำลงกระทำอยู่ แต่เรายอมรับด้วยอารมณ์สดชื่น พอเขาบอกว่า “ทำนั่นหนอยเถอะ” เรายอมรับเราก็มีความสุข

แต่ถ้าเขาบอกว่า ไปช่วยทำนั่นหน่อย เรานึกในใจว่า “แหม... ใช้อีกแล้ว” เราก็ไม่สบายใจ แม้ว่ามันนั้นเบา เราก็รู้สึกว่ามันหนักงานใกล้ ๆ เราก็รู้สึกว่ามันไกล ที่มันเป็นอย่างนี้ก็เพราะว่าไม่พอใจ ไม่มีความสนใจในสิ่งที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า เราก็เป็นทุกข์

ทำไมเราจึงหาเรื่องให้เป็นทุกข์แก่ใจเรา ไม่ควรหาเรื่องอะไรมาทำให้เราเป็นทุกข์ แต่เราควรหาเรื่องให้เราสบายใจ จึงจะเป็นการชอบการควร อยู่ในที่ไหน เกี่ยวข้องกับอะไร ควรจะอยู่ควรจะเกี่ยวข้องด้วยความสบายใจ จำไว้เป็นหลักว่า ลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้าต้องอยู่ด้วยความสุขใจ ถ้าอยู่ด้วยความทุกข์ใจก็ไม่ถือว่าเป็นลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้า ศิษย์แท้ของพระพุทธเจ้าต้องมีความสุขอยู่ตลอดเวลา อย่ามีความสุข อย่ามีความร้อนใจในปัญหาอะไร ๆ ต่าง ๆ แต่มีความสุข มีความสดชื่นรื่นเริงอยู่กับเรื่องที่เรา กำลังจะจัดจะทำอยู่ตลอดเวลา

ขณะที่จิตใจเรามีความสุขสดชื่นรื่นเริง อยู่กับเรื่องที่เราจะทำหรือกำลังทำอยู่นั้น เราจะมีสมาธิปราโมทย์เกิดขึ้นในใจ ภาวธรรมะเรียกว่ามีสมาธิปราโมทย์ ปิติ คือความอิ่มอยู่ในใจ ส่วนปราโมทย์ คือความชุ่มชื่นอยู่ในใจตลอดเวลา มีความอิ่มใจ มีความชุ่มชื่นใจในสิ่งนั้น นั่นแหละเป็นหน้าที่ที่เราควรจะกระทำ แล้วก็กิจของพุทธบริษัท คือมีสมาธิปราโมทย์อยู่ในเรื่องนั้น ไม่มีอารมณ์หงุดหงิดงุ่นง่านด้วยปัญหาอะไรต่าง ๆ

ใช้ปัญญามองให้เห็นแก่นแท้ของสิ่งทั้งปวง

ญาติโยมทั้งหลายเคยมีอาการหงุดหงิดหรือไม่? อึดอัดใจหรือไม่? เมื่อมีสิ่งอะไรเกิดขึ้นในวิถีชีวิตของเรา ถ้าเรารู้สึกอึดอัดใจ เราเหนื่อยหน่ายไม่พอใจในสิ่งนั้น นั่นแสดงว่าคุณธรรมในใจของเรายังไม่เพียงพอ สติปัญญายังไม่แผ่ลวล่องว่องไว ยังสกัดปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ได้ ยังเจาะปัญญาให้ลึกลงไปไม่ได้ มองอะไรแต่เพียงผิวเผินภายนอก แล้วก็มี ความทุกข์ใจ มีความไม่สบายใจ อันนี้ไม่ถูกต้อง ไม่สมกับความเป็นพุทธบริษัท ซึ่งเรียกว่าเป็นผู้รู้ เป็นผู้ตื่น เป็นผู้มีความเบิกบานแจ่มใสอยู่ในจิตใจ กลายเป็นผู้ไม่รู้อะไรไป กลายเป็นผู้ตื่นด้วยสติปัญญาไป แล้วก็มี ความทุกข์ทางใจเกิดขึ้น ไม่สมศักดิ์ศรีของความเป็นพุทธบริษัท ผู้นั่ง แวดล้อมพระพุทธเจ้า

ผู้เป็นพุทธบริษัท คือผู้แวดล้อมพระพุทธเจ้า ต้องไม่มีใจอย่างนั้น ไม่ว่าเหตุการณ์อะไรจะเกิดขึ้น ฝนจะตกฟ้าจะร้อง แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด หรืออะไร ๆ มันจะเกิดขึ้นเฉพาหน้า เราก็รักษาสภาพจิตใจของเราให้สงบ มั่นคง เป็นปกติ อย่างนี้เรียกว่าเป็นพุทธะแท้ เป็นลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้าที่อยู่ตลอดเวลา จิตเราควรจะเป็นอย่างนั้น

แต่ว่าในเบื้องต้น อาจจะไม่มีสภาพจิตใจเป็นได้อย่างนั้นก่อน เพราะว่ายังไม่ได้ฝึกฝน ยังไม่ได้อบรมตัวเอง สติยังไม่สมบูรณ์ ปัญญา

ยังไม่สมบูรณ์ ยังมองเห็นอะไรไม่ถูกต้อง ยังเจาะลงไปไม่ตลอด แทะลงไปไม่ตลอดในเรื่องนั้น จึงมองดูเพียงคลุมเครือหรือข้างนอก ไม่รู้ไปถึงแก่นแท้ของมัน จึงยึดถือในสิ่งนั้นแล้วทำให้เกิดปัญหา คือความทุกข์ ความเดือดร้อน เราจึงควรหันใช้ปัญญาเจาะสิ่งนั้นลงไปให้ลึก มองให้ตลอดลงไปว่า สิ่งนั้นคืออะไร เรียกว่ามองตั้งแต่เปลือกกระพี้ จนกระทั่งเข้าไปถึงแก่น แล้วก็รู้ว่าสิ่งนั้นคืออะไร ควรที่เราจะเข้าไปเกี่ยวข้องอย่างไร เราควรจะเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยความเขลา หรือควรจะเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยปัญญา

ถ้าเราเข้าไปเกี่ยวข้องสิ่งใดด้วยอำนาจความเขลา เราก็ต้องเป็นทุกข์เพราะสิ่งนั้น แต่ถ้าเราเข้าไปเกี่ยวข้องสิ่งใดด้วยปัญญา เราก็จะไม่เป็นทุกข์เพราะสิ่งนั้น เพราะปัญญามันเป็นเครื่องมือให้เราเจาะลึกลงไปในเรื่องนั้น จนรู้ว่ามันคืออะไร เกิดจากอะไร เป็นอย่างไร จะแตกดับไปในรูปใด มองตลอดหมด มองตลอดสายเห็นอะไรชัดเจนแจ่มแจ้ง เราก็ไม่เป็นทุกข์เพราะสิ่งนั้น

อันนี้เป็นเรื่องที่จะต้องค่อย ๆ ก้าวไปโดยลำดับ ต้องหมั่นพิจารณาเรื่อย ๆ ไป จนกระทั่งใจของเรามีสภาพเช่นนั้น ถ้าเรามองอะไรคิดอะไรไม่เป็นทุกข์ละก็เป็นอันใช้ได้ จิตใจเราดีแล้ว หรือมีเรื่องอะไรเกิดขึ้นในชีวิต ในครอบครัว ในวงศาคนญาติเรา เราก็ไม่เศร้าโศกไม่เสียใจ เพราะเรารู้กฎเกณฑ์ของธรรมชาติตามสภาพที่เป็นจริง เราก็อยู่ด้วย

อาการสงบ ไม่ขึ้นไม่ลงกับสิ่งเหล่านั้น เวลาได้ก็ไม่ได้ใจ เวลาเสียเราก็กี่ไม่เสียใจ เพราะเรามีปัญญารู้ชัดตามสภาพที่เป็นจริงว่า ไม่มีอะไรที่เป็นของเราอย่างแท้จริง แม้ตัวเราเองก็ยังไม่เป็นตัวเราที่แท้จริง สิ่งอื่นภายนอกจะมาเป็นตัวเราที่แท้จริงได้อย่างไร มันเป็นแต่เพียงสิ่งที่ไหลผ่านเข้ามาในชีวิตของเรา แล้วก็ผ่านไป

คล้ายกับเราไปนั่งอยู่ที่ริมน้ำ เราจะเห็นกระแสน้ำไหลผ่านเราไปอยู่ตลอดเวลา ไหลมา...ไหลไป ไหลมา...ไหลไป ๆ ๆ อยู่ตลอดเวลา เราจะไปจับเอาหน้าตอนใดตอนหนึ่ง ว่าเป็นสิ่งที่เที่ยงแท้ถาวรมันก็ไม่ได้ จันใดในเรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิตของเรานี้ก็เหมือนกัน มันมีอะไรเกิดขึ้นแล้วมันตั้งอยู่นานหรือเปล่า เราลองพิจารณาดูก็จะมองเห็นด้วยปัญญาว่าหาได้ตั้งอยู่นานไม่ มันเพียงแต่ผ่านมาแล้วก็ผ่านไป ๆ ผ่านมาแล้วก็ผ่านไป ตัวเรคล้ายกับเป็นสถานที่ตั้งอยู่ตรงนั้น แล้วขบวนรถต่าง ๆ ก็ผ่านมาผ่านไป ผ่านมา ผ่านไป ๆ ๆ ไม่รู้ว่าสักกี่ขบวนที่รถมันผ่านสถานที่นั้น ๆ จันใดในชีวิตเรานี้ก็เหมือนกัน มีเหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้น ผ่านไปเกิดขึ้นผ่านไป ๆ ๆ

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วก็ผ่านไป ๆ ๆ นั้น บางทีมันก็เป็นเรื่องความรัก บางทีมันก็เป็นเรื่องความชัง บางทีก็เป็นเรื่องทำให้เราดีใจ แต่บางทีก็มีเรื่องทำให้เราเศร้าใจ แล้วมันก็ผ่านไปนั่นแหละ ผ่านไปทั้งนั้น แต่ว่าเราไม่ยอมให้มันผ่าน เพราะเรา “เปิดปากถูกใจ” ให้มันตกลงไปใน

อุจใจของเรา แล้วเราเก็บมันไว้ เป็นอารมณ์ที่เก็บไว้ในใจแล้วเอามานั่งคิดให้เกิดความสุข ความทุกข์ ความเศร้าโศก ความเสียใจอะไรต่างๆ จนตัวไม่เป็นตัวเอง นั่งครุ่นคิดแต่เรื่องให้ยุ่งอยู่ตลอดเวลา อันนี้ก็เพราะว่าเราไม่เข้าใจในเรื่องนั้นถูกต้องตามสภาพที่เป็นจริง ทางพระพุทธศาสนาจึงสอนให้เราใช้ความคิดอ่านให้ถูกต้อง ให้เข้าใจในสิ่งทั้งหลายตามสภาพที่มันเป็นอยู่จริง ๆ อยู่ตลอดเวลา แล้วเราจะไม่เศร้าโศกเสียใจ

เช่นเรื่องการได้กำไร กับเรื่องการขาดทุน เป็นตัวอย่าง เราทั้งหลายอาจจะทำธุรกิจ เกี่ยวข้องกับคนนั้นกับคนนี้บ้าง แล้วเราก็จะรู้สึกว่บางครั้งเราขาดทุนไป บางครั้งเราก็มีกำไร เวลาขาดทุนก็เสียใจเวลามีกำไรก็ดีใจ อันนี้ทั่ว ๆ ไปมันเป็นเช่นนั้น คือว่า เมื่อได้ก็ดีใจ แต่พอเสียไป ก็เสียใจ เราเป็นอย่างนั้นหรือไม่ ก็มีเป็นอย่างนั้นด้วยกันแทบทั้งนั้น

เมื่อเรามีการประกอบการอะไรต่าง ๆ ก็มีได้ มีเสีย เวลาได้ดีเพลิดเพลิดเจริญใจกับสิ่งที่ได้ พอเสียไปก็ใจเหี่ยวใจแห้งอย่างนั้น เป็นการถูกต้องหรือไม่ ในฐานะที่เราเป็นพุทธบริษัทก็ควรจะตอบตามความเป็นจริงว่า ไม่เป็นการถูกต้องที่เรามีสภาพเช่นนั้น เพราะว่าเมื่อดีใจมันก็ขึ้น เสียใจมันก็ลง เรามันขึ้นลง ๆ ๆ แบบเดียวกับคนเกาะต้นไม้ในน้ำลึกที่มีคลื่นพัด เวลาเราเกาะไว้กับต้นไม้แล้วคลื่นมันพัด พอคลื่นพัดมาตัวเราก็ลอยขึ้นไป พอคลื่นลูกนั้นพ้นไป ตัวเราก็ลงไป พอคลื่น

มาใหม่ก็ขึ้นไป คลื่นน้ำนั้นลงก็ลงไป อยู่ในรูปอย่างนั้น มันสบายตรงไหน ที่ต้องขึ้น ๆ ลง ๆ กับกระแสคลื่นอยู่ตลอดเวลา

ในชีวิตของเราแต่ละคนมันก็มีคลื่นของชีวิต คลื่นสุข คลื่นทุกข์ คลื่นได้ คลื่นเสีย คลื่นดีใจ คลื่นเสียใจ ฯลฯ คลื่นเหล่านั้นมันไหลเข้ามาในชีวิตของเรา ถ้าเราไม่มีปัญญาเป็นเครื่องประคับประคองใจเราก็อขึ้น ๆ ลง ๆ เรียกว่าเดินไปตามเรื่อง เดินไปตามเพลงอยู่ตลอดเวลา มันเป็นความสุขหรือไม่ที่เราเป็นอยู่อย่างนี้ ญาติโยมลองคิดดู ถ้าเรามองดูด้วยปัญญา แท้จริงจะรู้สึกว่ามันเป็นความสุขอะไร เพราะว่ามันมีเรื่องขึ้น ๆ ลง ๆ อยู่

ที่จะเป็นความสุขอย่างแท้จริงมันอยู่ตรงไหน? ตรงที่เราไม่ขึ้น ไม่ลงกับสิ่งเหล่านั้น ไม่ตื่นเต้น ไม่ดีใจ ไม่เสียใจกับสิ่งเหล่านั้น เพราะเรามีปัญญารู้ว่า สิ่งนี้เกิดขึ้นแล้วแก่เราแต่มันไม่เที่ยง มันอาจจะแตกดับลงไปเมื่อใดก็ได้ เราก็นั่งจ้องดูมันด้วยปัญญา ดูความเปลี่ยนแปลงของสิ่งนั้นว่ามันเปลี่ยนแปลงไปในสภาพอย่างไร เรานั่งดูไป คิดไปด้วยปัญญา แล้วจะเห็นว่ามันเปลี่ยนแปลงไปโดยลำดับ จนกระทั่งว่ามันแตกดับไปในที่สุด ไม่มีอะไรเหลืออยู่ในจิตใจของเรา ถ้าจะเหลือก็เรียกว่าความเข้าใจกับความดีใจ สิ่งใดเป็นที่พอใจก็เหลือความดีใจไว้ให้นั่งเพื่อฝันไปตามเรื่อง สิ่งใดที่ทำให้เราผิดหวัง มันก็เหยียบรอยแห่งความเข้าใจไว้ในใจของเรา อันนี้มันมีอยู่ เหลืออยู่ สิ่งอื่นมันไปแล้วผ่านไปแล้ว แต่มันเหยียบรอยไว้ให้เราเข้าใจ เหยียบรอยไว้ให้เราดีใจ

ไอ้ที่เราตั้งใจหรือว่าเราเข้าใจนั้น ก็เพราะว่าเราไม่รู้ว่าส่งนั้นมันคืออะไร ไม่ได้ศึกษาไม่ได้ทำความเข้าใจให้รู้ชัดแจ้งในเรื่องนั้น ตามสภาพที่มันเป็นอยู่จริง ๆ เราจึงเป็นทุกข์กับเรื่องนั้น จึงเป็นหน้าที่ที่เราจะต้องศึกษาทำความเข้าใจในเรื่องนั้นไว้ แล้วเราก็ต้องไม่ขึ้นลงกับสิ่งนั้นต่อไป สภาพจิตคงที่มีความสงบอยู่ตลอดเวลา อย่างนี้เรียกว่า ผู้นั้นได้ใช้ธรรมะในชีวิตประจำวันอยู่ทุกเรื่องทุกโอกาส

ในเรื่องการงานที่เรากระทำก็เหมือนกัน ดังที่กล่าวเมื่อตะกี้แล้วว่าเราจะต้องมีความพอใจ คือสันโดษในสิ่งนั้น พอเราพอใจมันก็ไม่หนักใจ ไม่กังวลใจ แล้วก็ไม่มีความทุกข์อะไรเกิดขึ้นเพราะเราพอใจ เมื่อเราพอใจเราก็ทำไปตามหน้าที่ ขณะทำนั้นใจเป็นสมาธิ ใจอยู่กับเรื่องนั้น ไม่ฟุ้งซ่านไปในเรื่องอื่น สมรรถภาพทางจิตของเราก็ดีขึ้น การบริหารงานนั้นก็จะเรียบร้อยเป็นไปด้วยดี ไม่มีความผิดพลาดเสียหาย นี่คือการพอใจ มันเป็นศิลปะที่เราควรจะทำให้เกิดขึ้นในใจของเรา

ไม่ว่าในเรื่องใด ๆ ในกรณีใด ๆ เราต้องรู้จักมีความสันโดษ คือมีความพอใจ เช่นเรานั่งรถไปตามถนน บางทีถนนมันขรุขระเป็นหลุมเป็นบ่อ เราอาจจะนั่งรำคาญใจเป็นทุกข์ว่าถนนมันเป็นอย่างนี้ ถ้าเราคิดอย่างนั้นก็เรียกว่าคิดผิด คือไม่คิดในทางให้เราชื่นใจสบายใจ แต่ถ้าเราคิดให้ถูก ว่าถนนสร้างนาน ๆ มันก็อย่างนี้แหละ บางตอนมันก็ยังดี แต่บางตอนก็ไม่ค่อยจะดี มันขรุขระเป็นหลุมเป็นบ่อ มันแตกมันร้าว

ให้นึกว่าถนนมันก็เจ็บป่วยบ้างเหมือนกัน ร่างกายเรานี้ก็เจ็บป่วย เตี้ยว เป็นหวัด เตี้ยวเป็นไข้ เตี้ยวปวดท้อง เตี้ยวปวดหัว ถนนมันก็ป่วยบ้าง เหมือนกัน มีการเป็นหลุมเป็นบ่อ ยางพารา...ยางที่ลาดไว้มันก็แตก ซีเมนต์ มันก็แตก อะไรต่างๆ มันก็ยังดีกว่าที่เราจะต้องเดินย่ำไป ไพรถยัง ดีกว่าเดิน แม้มันจะไปกระโดดกระเดกไปบ้าง แต่มันก็ยังดีกว่าเดิน เรานึกอย่างนั้นแล้วเราก็มึนกับเหตุอื่นๆ เพลิดเพลินไปกับสิ่งที่มันเกิดขึ้น ใจเราก็ไม่มีความสุขเพราะเรื่องนั้น นี่เรียกว่าเรามีความสันโดษ มีความพอใจในสภาพของถนนนั้น เราจึงไม่มีทุกข์ใจเพราะความไม่ดีของถนน

ใช้วิปัสสนาปัญญาเป็นเครื่องพิจารณาสิ่งทั้งปวง

ในเรื่องอื่นอีกก็เหมือนกัน สิ่งใดที่เราได้ประสบพบเห็น เราต้อง เอาปัญญาเข้าไปจับสิ่งนั้นทันที มองด้วยปัญญา แล้วก็พอใจในสิ่งนั้น เมื่อเราจะอยู่กับสิ่งนั้น เราก็คควรจะอยู่ด้วยความพอใจ จะอยู่กันด้วยความไม่พอใจนี่มันเรื่องอะไร เรียกว่าอยู่อย่างชนิดอยู่กับสิ่งเป็นพิษ มันทำให้จิตเราเสื่อมลงไปทุกวันทุกเวลา เป็นพิษแก่จิตใจ ไม่ควรจะอยู่ ด้วยความคิดที่เป็นพิษ แต่ควรจะอยู่ด้วยความคิดที่เป็นเครื่องปลอดภัย จิตใจของเรา มองสิ่งนั้นด้วยปัญญาด้วยความพอใจ สิ่งนั้นก็จะเป็นพิษ ไม่เป็นภัยแก่เรา เรามองมันด้วยปัญญาจิตใจก็สบาย คลายจากความทุกข์

ความเดือดร้อนใจในปัญหานั้น ๆ อันนี้เป็นเรื่องช่วยให้เกิดความสุขทางใจ เป็นการปฏิบัติธรรมอย่างหนึ่งเหมือนกัน ถ้าจะเรียกว่าเป็นการเจริญวิปัสสนาอยู่ในเรื่องนั้นก็ได้

เรื่องเจริญวิปัสสนานั้น ไม่ได้หมายความว่า ในนั่งหลับหูหลับตาอยู่ ณ ที่ใด ๆ วิปัสสนาเป็นสิ่งที่เราจะต้องใช้ในชีวิตประจำวัน อยู่กับการงานที่เราทำนั้นแหละ ต้องใช้มันอยู่ตลอดเวลา ใช้เพื่อไม่ให้เบื่อกับงาน ไม่ให้วุ่นวายใจ ไม่ให้เกิดความร้อนใจขึ้นเพราะการปฏิบัติงานในหน้าที่นั้น ๆ ก็คือการหมั่นพิจารณาศึกษาในเรื่องนั้นอยู่ตลอดเวลา

เราเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งใด เราก็ต้องพิจารณาสิ่งนั้นด้วยปัญญาไว้ แยกแยะสิ่งนั้นออกไป ให้รู้ว่าสิ่งนั้นมันคืออะไรแน่ มันประกอบด้วยอะไรบ้าง จึงได้เป็นขึ้นมาอย่างนี้ แล้วมันเป็นอยู่ถาวรหรือเปล่า หรือว่ามันเป็นไปชั่วขณะหนึ่ง แล้วมันก็แตกสลายไป เราก็ต้องพิจารณา

ถ้าพิจารณาก็จะรู้ว่า มันไม่มีอะไรที่คงทนถาวร เป็นอยู่อย่างนั้นสักหน่อย แต่มันก็เปลี่ยนอยู่อย่างรวดเร็วตลอดเวลา เราจะไปจับฉวยเอาตอนใดตอนหนึ่งว่าเป็นของเที่ยง ว่าเป็นสุข ว่าเป็นตัวเป็นตนก็ได้ เพราะมันไม่ได้เป็นอย่างนั้น แต่มันไม่เที่ยง คือเปลี่ยนอยู่เรื่อย มันเป็นทุกข์อยู่โดยธรรมชาติ มันไม่มีอะไรที่เรียกว่าเป็นเนื้อแท้ในตัวของมันเอง เราหลงผิดไปเอง เราเข้าใจไขว่เขวที่ไปนึกว่ามันเที่ยง มันสุข มันมีเนื้อตัวที่ถาวร นี่คือการเข้าใจผิดในจิตใจ เราจะไม่เข้าใจผิด

อย่างนั้นถ้าเราเป็นผู้ศึกษาธรรมะ แต่เราจะมองสิ่งนั้นด้วยความรู้ชัด
เข้าใจชัดตามสภาพที่มันเป็นอยู่อย่างจริง ๆ อยู่ตลอดเวลา

เมื่อทำได้ตามที่กล่าวมานี้ ก็เรียกว่าใช้วิปัสสนาปัญญาเป็น
เครื่องมือพิจารณาสิ่งนั้นอยู่ สิ่งนั้นมันก็หายไปในการะแสของปัญญา มัน
จะไม่ทำให้เราต้องขึ้น ๆ ลง ๆ ๆ กับสิ่งเหล่านั้น เพราะเรารู้ว่ามันคืออะไร
มันอยู่ได้อย่างไร แล้วผลที่สุดมันเป็นอย่างไร มันหมุนไปแต่ว่าถึง
ที่สุดรอบมันก็ดับไป ไม่มีอะไรเป็นของแท้ ไม่มีอะไรเป็นตัวตนที่แท้จริง
เราคิดได้อย่างนี้ ใจเราก็สบาย ไม่มีปัญหาอะไรเกิดขึ้นในจิตใจของเรา

เครื่องทดสอบกำลังใจ

ในบางครั้งบางครั้งเราต้องสูญเสียอะไรบางอย่างไป
เช่นว่าคนในครอบครัวถึงแก่กรรมไปบ้าง เจ็บไข้ได้ป่วยบ้าง ทรัพย์สินสมบัติ
สูญหายไปเพราะขโมยมันมาแอบยืมเอาไปเสียบ้าง มันแตก มันหักออก
ไปเสียบ้าง

อันนี้แหละเป็นเครื่องทดสอบกำลังใจของเรา เป็นเครื่องทดสอบ
กำลังใจว่าเราไปวัดไปวาไปศึกษาธรรมะ ไปฟังพระ อ่านหนังสือธรรมะ
ฟังเทศธรรมะอะไรอยู่บ่อย ๆ ถ้าไม่มีอะไรเกิดขึ้นมาทดสอบเรา ก็ไม่รู้ว่า
เราสอบไล่ได้หรือตกเพราะไม่มีข้อสอบ ผ่านหรือไม่ผ่านก็ไม่รู้ แต่ถ้ามี

อะไรเกิดขึ้นเราควรจะนึกดีใจ ว่าดีแล้วมีเครื่องทดสอบ มีสิ่งนี้มาเป็นเครื่องทดสอบ เราจะได้รู้กำลังใจของเราเองว่ามีสภาพอย่างไรเพราะมีเครื่องทดสอบ เช่นสมมติว่าเราอยู่ด้วยกันดี ๆ ในครอบครัว แล้วคนหนึ่งก็เกิดอุบัติเหตุถึงแก่กรรมลงไป ถ้าหากว่าเราเป็นคนไม่ได้ใช้ธรรมะก็ต้องวิตกกังวลมาก มีความทุกข์มีความเดือดร้อนใจ ไม่เป็นอันกินอันนอนละ ทำอะไรก็ไม่ถูกไม่ต้อง มั่นงไปหมดแล้ว เรื่องไม่นึกไม่ฝันว่ามันจะเกิดขึ้นแก่เรา เราก็งงเป็นไก่ตาแตกไปแล้ว ถ้าเราเป็นอย่างนี้ ในฐานที่เราเป็นผู้ศึกษาธรรมอยู่บ้าง ก็แสดงว่าธรรมะยังไม่เข้าไปถึงใจ เรายังไม่ได้ใช้ธรรมะอย่างเต็มที่ ธรรมะยังช่วยอะไรเราไม่ได้ เรายังสอพลออยู่ เพราะเราไม่ได้คิดให้ถูกต้อง นี่มันแสดงอยู่ในตัว

แต่ถ้าหากว่าเราเป็นคนได้ศึกษาธรรมะ มีความรู้มีความเข้าใจในเรื่องธรรมะ พอเหตุการณ์อย่างนั้นเกิดขึ้น...เรานั่งเฉย สภาพจิตเป็นปกติ ไม่ขึ้น ไม่ลง ไม่เสียใจ มีอะไร แต่ว่าไม่หวัหวั เรา นั่งเฉย ๆ เป็นปกติ หน้าตาก็เป็นปกติ สภาพจิตก็เป็นปกติ ไม่มีอะไรกระทบกระทั่งทางจิตใจ ก็แสดงว่าเรามีความมั่นคงทางใจ ธรรมะที่เราได้ศึกษามานั้นให้ประโยชน์แก่เราแล้ว ช่วยคุ้มครองสุขภาพจิตของเราให้คงเดิมอยู่แล้ว เพราะเราไม่เสียใจในเหตุการณ์นั้นที่เกิดขึ้น แต่เรารู้ว่าธรรมชาติมันเป็นแบบนี้ สิ่งทั้งหลายมันเป็นไปตามกฎของธรรมชาติ มันก็เป็นไปตามเรื่องของธรรมชาตินั้นแหละ เราปลงตกคิดได้ แล้วเราก็นั่งเฉย ๆ มี

อารมณ์เป็นปกติ ทำงานทำอะไรก็ได้ ไม่ง ไม่ขาดสติปัญญา แต่เราทำงานทุกอย่างได้เรียบร้อย อันนี้แสดงว่าเป็นผู้มีความมั่นคงทางจิตใจ

ความมั่นคงทางจิตใจเกิดขึ้น เพราะเราได้คิดนึกในเรื่องธรรมะไว้บ่อย ๆ คือคิดถึงสภาพความเป็นจริงของสรรพสิ่งทั้งหลาย ว่าเมื่อมีเกิดขึ้นก็ต้องมีแปรเปลี่ยน แล้วมันก็มีการแตกดับ เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป มี ๓ เรื่อง ไม่ว่าอะไรจะเป็นวัตถุ สิ่งของ หรือเป็นอารมณ์ที่เกิดขึ้นในใจ มันก็เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป, เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป, เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป อยู่อย่างนี้ด้วยกันทั้งนั้น ไม่มีอะไรที่จะพิเศษไปกว่านั้น สิ่งใดเกิดขึ้นแล้วไม่ดับมันก็หาไม่ได้ มันก็ต้องดับทั้งนั้น

เมื่อสมาชิกคนหนึ่งในครอบครัวของเรามาดับลงไป ถ้าเราเป็นคนซาบซึ้งในธรรมะ เพราะได้คิดไว้บ่อย ๆ ได้ทำไว้ในใจบ่อย ๆ ทำไว้ในใจบ่อย ๆ หมายความว่าคิดไว้เป็นเครื่องเตือนใจ ว่ามันไม่เที่ยง มันเป็นทุกข์ มันเป็นอนัตตา ไม่มีอะไรที่จะคงทนถาวร วันหนึ่งมันก็ต้องเป็นอย่างนี้ เป็นอย่างนั้น เรานึกไว้ ทำไว้ในใจดังนี้เรื่อย ๆ จนชินจนเป็นอัตโนมัติ พออะไรมันเกิดขึ้นเราก็ตกกับตัวเองได้ว่า “กูนี้แล้วว่ามันจะเป็นอย่างนี้สักวันหนึ่ง” พุดในใจ ไม่ต้องพุดดัง ๆ หรอก แต่พุดสอนตัวเองว่า “กูว่าแล้วว่ามันจะเป็นอย่างนี้เข้าสักวันหนึ่ง แล้วมันก็เป็นเหมือนที่ว่ามันแหละ มันเป็นเรื่องธรรมชาติ ไม่ได้เป็นแต่ฉันคนเดียว ไม่ได้เป็นแต่ครอบครัวเราครอบครัวเดียว มันเป็นแก่คนทั้งโลก ไม่ว่า

ชาติไหนภาษาไหน มันก็เป็นด้วยกันทั้งนั้นแหละ แล้วเราจะมานั่งร้องไห้ให้เสียน้ำตาทำไม จะมาเศร้าโศก จะมาเสียใจด้วยเรื่องอะไร”

ที่เราได้ร้องไห้เศร้าโศกเสียใจเป็นไปอย่างนั้น เพราะเราคิดไม่ได้ไม่เคยคิดไว้ก่อน เหมือนกับคนบางคนพูดว่า “ไม่นึกเลยว่าท่านจะจากไป” “ไม่นึกเลยว่าเขาจะตาย” นี่แสดงว่าไม่ได้ใช้ธรรมะ พุดออกไปให้ใครรู้ว่า ฉันนี่ไม่ได้คิดเรื่องธรรมะเลย คิดแต่เรื่องอื่น ไม่ได้คิดเรื่องธรรมะ จึงได้มีความเศร้าโศกเสียใจ อาลัยอาวรณ์จนเกินขอบเขต นั่นเป็นเพราะไม่ได้คิดไว้ก่อน เพราะฉะนั้นเราจึงต้องคิด ๆ ไว้บ้างเพื่อเป็นเครื่องเตือนใจตามภาษาธรรมะเขาเรียกว่า *มนสิการ*

มนสิการ หมายความว่า คิดไว้ในใจ คิดไว้อย่างละเอียดรอบคอบไว้ในใจ พออะไรเกิดขึ้นเราก็ร้องออกมาได้ว่า “อ้อ...มันเป็นเหมือนกุว่าไว้ไม่มีผิดเลย” มันก็ไม่ต้องเป็นทุกข์ กลับหัวเราะอยู่ข้างในเสียด้วยซ้ำไป ครีกครื้นอยู่ข้างในคนอื่นไม่รู้หรอก แต่เรารู้ว่าเราไม่ได้กลุ้มใจ ไม่ได้เป็นทุกข์ ไม่ได้เดือดร้อนใจ เพราะเราได้คิดไว้ก่อนว่ามันจะเป็นอย่างนั้น นี่เกี่ยวกับเรื่องคนที่สูญเสียไป

เรื่องทรัพย์สินสมบัติเหมือนกัน มันต้องมีบ้าง ต้องมีบุญ ต้องมีหาย มีอะไรไปบ้าง ถ้าว่าอะไรของเราหายไปแล้ว เรากลุ้มใจเหลือเกิน เสียใจเหลือเกิน ถ้าอย่างนี้ไม่สมภูมิของคนศึกษาธรรมะ ไม่สมภูมิของความเป็นพุทธบริษัทเสียแล้ว ที่ได้ไปนั่งเศร้าโศกเสียใจอย่างนั้น

ไม่คิดถึงสิ่งที่ล่วงไปแล้วด้วยอาลัย

พระพุทธเจ้าท่านสอนว่าอย่างไร? อย่าคิดถึงสิ่งที่ล่วงไปแล้วด้วยอาลัย อย่าคิดถึงสิ่งที่ล่วงไปแล้วด้วยอาลัย ของหรือเรื่องซึ่งมีขึ้นเมื่อเข้ามันผ่านไปแล้ว เมื่อสายมันก็ผ่านไปแล้ว เมื่อ ๙ โมงเข้ามันก็ผ่านไปแล้ว เมื่อเที่ยงมันก็ผ่านไปแล้ว เมื่อบ่ายมันก็ผ่านไปแล้ว เราอย่าคิดด้วยอาลัย

คิดอย่างไรที่คิดด้วยอาลัย? คิดด้วยความเสียดาย คิดด้วยความคิดว่า แหม..ไม่น่าจะเป็นอย่างนั้น ไม่น่าจะเป็นอย่างนี้ มันน่าจะอยู่ต่อไปอีกหน่อย มันน่าจะแข็งแรงกว่านี้ ขโมยก็ไม่น่าจะขึ้นมาเอาของฉันไปเลย อะไรต่าง ๆ อย่างนี้ คิดด้วยความอาลัย ไม่ได้ประโยชน์อะไรเลยที่นั่งคิดอย่างนั้น ไม่ได้ประโยชน์อะไรเลย แต่มันทำให้เพิ่มความหนักใจยิ่งขึ้น เพิ่มความเศร้าโศกขึ้นในใจมากขึ้น เหมือนกับคนกินของแสลง โรคมันก็กำเริบมากขึ้นเพราะเอาของแสลงมาป้อนเข้าไป เรานั่งคิดแต่เรื่องโศกเรื่องเสียใจ ก็หมายความว่าเราเพิ่มสิ่งนั้นลงไป นี่เรียกว่าคิดด้วยความอาลัย

ส่วนคนที่มาเยี่ยมก็ไม่ได้มาช่วยให้คลายทุกข์ มาเพิ่มทุกข์อีก เช่นสมมติว่าลูกชายของเขาตายไป มาถึงบอกว่า “โธ่...ไม่มีกเลยว่าจะตายเมื่อวานยังไปคุยกับฉันอยู่เลย ยังคุยกันสนุกอยู่เลย แหม...เข้านี้

ตายเสียแล้ว น่าสงสาร” คนที่เป็นแม่ก็โ้ะ ๆ ๆ ออกมาทันที อยู่ดี ๆ มาเชยให้หนองทะลักออกมา คนนั้นก็โ้ะขึ้นมาอีกแล้ว เดี่ยวอีกคนมาก็พูดว่า “เด็กคนนั้นดีเหลือเกิน น่าเอ็นดู ร่างกายก็แข็งแรง ไม่นึกเลยว่าจะตาย” เรียกว่ามาซ้ำเติมทั้งนั้น มาพูดซ้ำเติมให้คุณแม่เสียใจ ให้คุณพ่อเสียใจ เรียกว่าพูดไม่เป็นธรรมเลย พูดไม่เป็นธรรม มาถึงมานั่งเฉย ๆ เสียยังจะดีกว่า แต่ไม่อย่างนั้นหรอก แสดงความเห็นอกเห็นใจแต่ไม่ได้ทำให้เขาสบายใจ ความเห็นอกเห็นใจชนิดให้เขาไม่สบายใจแบบนี้มันจะดีอะไร

มันน่าจะพูดในเรื่องว่า “อย่าเศร้าโศกเสียใจไปเลยคุณพี่ มันเรื่องธรรมดา วันก่อนบ้านโน้นเขาก็ตายไปคนหนึ่งเหมือนกัน บ้านโน้นก็ตาย ฉันไปเฝ้าศพที่วัดโน้น แหม...ในวัดนั้นศพเยอะจริง มีก็ศาลาก็ไม่รู้...ศพทั้งนั้น” พูดให้เขาเห็นว่ามันไม่ได้ตายแต่หลานเรา ลูกเรา หรือคนในครอบครัวของเรา ครอบครัวอื่นมันก็ตายกันอยู่เหมือนกัน มันเหมือนกันนั่นแหละ

หรือว่าหาอุบายชวนไปที่ป่าช้า ไปวัดดอนก็ได้ แล้วไปเดินนับว่าหลุมมันมีกี่หลุมที่เขาฝังไว้แล้ว เดินไปนับไป ๆ ก็คงจะคลายลงบ้าง คลายลงไปว่าเขาตายกันมากไม่ใช่ตายแต่ครอบครัวฉัน ก็ปลงตกลงไปได้เหมือนกัน คนที่มาช่วยปลงไม่ค่อยมี แต่มาช่วยเพิ่มความหนักใจความเป็นทุกข์ให้เพิ่มขึ้น เราไปหาคนที่เป็่่นทุกข์ อย่าไปพูดอะไรที่จะเพิ่ม

ความทุกข์ให้แก่เขา แต่ควรจะไปพูดให้เขาเปลี่ยนจากความทุกข์มาเป็นความสุขใจ เปลี่ยนจากความไม่รู้มาเป็นการรู้ความเข้าใจในสิ่งทั้งหลายตามสภาพที่เป็นจริงขึ้นมา เขาก็จะคลายความทุกข์ขึ้นมาบ้าง นั่นแหละเป็นเรื่องถูกต้อง คิดอย่างนั้นถูกต้อง ตัวเราเองผู้มีความทุกข์ก็คิดไปในแง่อย่างนั้น อย่าคิดแต่ว่าฉันคิดถึง ฉันอย่างนั้น ฉันอย่างนี้ มันเติมความทุกข์ ไฟมันลุกอยู่แล้วเอาน้ำมันสาดลงไปอีก มันก็ลุกใหญ่นะซี เราควรจะหาวิธีว่าจะดับไฟได้อย่างไร ไม่ให้ไฟมันลุกลามต่อไปก็ต้องคิดในรูปอย่างนั้น ความทุกข์ความไม่สบายใจมันจะได้ค่อยผ่อนคลายไป ค่อยมีความสุขสดชื่นในเรื่องอะไร ๆ ต่าง ๆ ปัญหาทั้งหลายทั้งปวงมันสำคัญอยู่ที่เราใช้ปัญญา ถ้าเราใช้ปัญญาเป็นเครื่องแก้ ความทุกข์มันก็เสื่อมไป

เวลานี้ความทุกข์ส่วนรวมจะเกิดขึ้นแก่ญาติโยมทั้งหลาย คือเรื่องเศรษฐกิจตกต่ำ มีของขายไม่ได้ มีเงินก็ไปซื้อของได้น้อย เพราะของมันแพง เงินไม่ค่อยมีซื้อ เต็มวันมันเป็นอย่างนั้น แต่ในสมัยหนึ่งหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง เวลานั้นอาตมายังเป็นสามเณรอยู่ อยู่ระนอง พระองค์หนึ่งบ้านท่านอยู่ระนอง ไปอยู่ระนอง ญาติ ๆ ที่ระนองเขียนจดหมายไปบอกว่า ข้าวของมีเยอะแยะแต่ไม่มีสตางค์จะซื้อ สมัยนั้นคนมีของแต่ไม่มีสตางค์จะซื้อ ขวานก็มีข้าวแต่ไม่มีใครซื้อ พวกทำน้ำตาลดันขึ้นก็เหนียวลงก็เหนียว เอามาเคี้ยวเป็นน้ำตาลแล้วขายไม่ออก

คนซื้อไม่มีสตางค์จะซื้อข้าวซื้อของ สมัยนั้นเศรษฐกิจก็ตกต่ำเหมือนกับสมัยนี้ แต่ก็อยู่กันมาได้ อยู่กันมาได้จนกระทั่งถึงบัดนี้ เดียวนี้เศรษฐกิจตกต่ำคล้าย ๆ กับสมัยนั้น คือขายไม่ออก มีข้าวขายไม่ได้หรือขายไม่เป็นก็ไม่รู้ ไม่แน่เหมือนกัน มีน้ำตาลก็ขายไม่ได้ มีอะไร ๆ ก็ขายไม่ได้ มันก็แปลกประหลาด...ขายไม่ได้ ทีนี้เมื่อขายไม่ได้คนผลิตก็ไม่มีสตางค์จะใช้ เกิดเป็นปัญหาเรื่องไม่มีอะไรจะใช้

บ้านเราเนี่ย แม้ว่าจะมีสภาพเศรษฐกิจตกต่ำอย่างไร ก็ไม่ลำบากหรอก เพราะอะไร? ประเทศเรามีข้าวสำหรับให้เรากิน มีน้ำพอกดื่ม มีน้ำตาลสำหรับพอกที่จะชงกาแฟให้ชากินได้ ไม่ลำบาก มีเสื้อผ้าพอกุ้งหม่ม บางทีก็กุงกันไม่หวาดไม่ไหว มันมีเยอะแยะ ในตู้ก็มีหลายชุด แม้ไม่ซื้อก็ยังพอกุ้งไปอีกหลายปี ก็ไม่น่าจะเดือดร้อนอะไร ยามเจ็บไข้ได้ป่วย หรือไม่มียาต่างประเทศก็ไม่เป็นไร ดันไม้บ้านเราก็เยอะแยะ ใบก็เป็นยาได้ เปลือกก็เป็นยาได้ รากก็เป็นยาได้ แก่นก็ยังเป็นยาได้ เอามาต้ม ๆ กันเข้า ก็กินกันไปหายโรคหายภัยได้เหมือนกัน

บรรพบุรุษของเราก็กินกันมาอย่างนั้น รักษาโรคกันมาอย่างนั้น ต้มกันเป็นหม้อ ๆ หม้อใหญ่ ๆ ต้มแล้วกินกันเป็นชามเลย น้ำยาเป็นชาม เวลากินบางทีก็กินไม่ไหว ต้องปิดจุกเอาไว้แล้วก็กินเข้าไป เพราะว่ากลืนมันเหลือเกิน มันจะอาเจียนเสียแล้วพอกได้กลืนยา ต้องบีบจุกเอาไว้ แล้วก็กินเข้าไป สมัยเด็ก ๆ อาตมาก็เคยกินยาอย่างนั้น ต้องบีบจุก

แล้วกินเข้าไป มันก็อยู่มาได้ อยู่มาได้จนถึงอายุ ๗๕ ปีแล้ว ยังไม่ตาย
ก็ไม่เห็นจะเดือดร้อนอะไร

พวกเราควรจะคิดกันอย่างนั้น แม้ไม่มีฆ้องนอกก็ไม่เดือดร้อน
ไม่มีเครื่องจักรโถนา เราก็มีควาย โถนาด้วยควาย ไม่ได้ขายก็ทำไว้กิน
มันก็อยู่ได้ ไม่เห็นจะเดือดร้อนอะไร แต่คนเราชอบคิดให้มันวุ่นวาย
หนังสือพิมพ์ก็ชอบเขียนให้วุ่นวาย อภิปรายกันก็พูดให้วุ่นวายกันทั้งนั้น
ไม่มีเรื่องอะไร ไม่ได้แก้ปัญหาก็แต่ทำให้วุ่นวายขึ้น

เราที่เป็นนักกรรมะ จึงไม่ควรจะไปเป็นทุกข์กับปัญหาเรื่อง
เศรษฐกิจเป็นต้นเหล่านั้น เราอยู่ได้ตามสภาพ อยู่ได้ตามอัธยาศัยของเรา
เรากินแต่พอดี เราอยู่แต่พอดี นุ่งห่มแต่พอดี ไม่มีอะไรไปไหน เราก็กิน
อยู่บ้านของเรา ทำอะไรไปตามเรื่องด้วยจิตใจสงบสบาย ไม่ต้องไปเที่ยว
ก็ได้ ไม่เห็นจะต้องเดือดร้อนอะไร

เช่นวันปีใหม่นี้ คนนั้นก็ไปที่นั่งไปที่นี่ ไปทำอะไร วันปีใหม่นี้
เหมือนวันปีเก่านั่นแหละ มันเท่า ๆ กันนั่นแหละ ไม่ใช่มันแปลก
ประหลาดอะไร เราก็กินไปก็ได้ ไม่ทำอะไรก็ได้ เพียงแต่ไปซื้อส.ค.ส.
ส่งไปให้สักเล่มหนึ่ง ให้เพื่อนรู้อย่างคิดถึงอยู่ก็พอแล้ว มันไม่สิ้นเปลือง
อะไรเท่าไร ก็อยู่ได้สบาย ไม่เห็นจะต้องเดือดร้อนไปเที่ยวตื่นตื้นกัน
ไม่เข้าเรื่อง ไปซื้อข้าวซื้อของเดินกันเต็มซูปเปอร์มาเก็ต คนเต็มไปหมด...
ไปซื้อกัน เจอใครก็หัวแขนห้อยไปตาม ๆ กัน หัวของ...ของปีใหม่

จะเอาไปฝากคนนั้นฝากคนนี้ตามธรรมเนียม ไม่มีอะไรจะไปฝากก็ไม่ต้องไปก็ได้ ไม่เห็นจะเสียหายอะไร อยู่ได้ไม่เห็นเดือดร้อน

อาตมานี้ก็ไม่ค่อยเอาอะไรไปฝากใครเท่าไร เช่นว่าก่อนเข้าพรรษา เขาก็ไปหาผู้หลักผู้ใหญ่ ไปกราบองค์นั้นกราบองค์นี้ อาตมาไม่เคยไปกราบใคร ก็อยู่มาอย่างนี้ ยังเทศน์สบาย ๆ อยู่อย่างนี้ ไม่ค่อยได้ไปกราบใคร

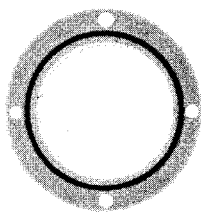
ผู้หลักผู้ใหญ่ทั้งหลาย ถ้าใครเลื่อนยศฐาบรรดาศักดิ์ เขาก็ไปกัน เอาถาดใส่ดอกไม้ใส่เทียนแพไปกราบกัน แสดงความยินดีอาตมาก็เฉย ๆ แม้คนรู้จักกันได้เลื่อนเป็นสมเด็จเป็นอะไร ก็เฉย ๆ แต่ถ้าไปเจอกันกับบอก ยินดีด้วยครับที่ได้เลื่อนขึ้นไปอีกชั้นหนึ่ง แต่เดี๋ยวนี้หมดแล้ว ตอนนี้ไม่มีเรื่องจะยินดีต่อไป เพราะที่รู้จักกันติดชั้นหมดแล้ว เป็นสมเด็จก็ติดเพดานแล้ว มันไม่มีโอกาสจะได้เลื่อนต่อไป คนที่ยังไม่ได้เลื่อนเป็นสมเด็จก็มีทางที่หวังอีก จะได้เป็นชั้นนั้นชั้นนี้ พอขึ้นเป็นสมเด็จหมดทางแล้ว ติดเพดานไปไม่รอดแล้ว ก็อย่างนั้นแหละ ถ้าเจอกันกับบอกว่ายินดีด้วยครับที่ได้เป็นสมเด็จ ก็เท่านั้นเอง ไม่ต้องเปลืองเทียนแพ ไม่ต้องเปลืองดอกไม้ ใช้คำพูด ๒ - ๓ คำ ก็พอแล้ว ถ้าไม่เจอกันก็แล้วไป ไม่ได้ไปมาหาสู่ก็อยู่ได้

พระทำอย่างนี้ได้ไม่เป็นไร แต่โยมอยู่ในสังคมยังเกี่ยวข้องกับเรื่องธุรกิจเรื่องนั้นเรื่องนี้ ก็ต้องไปหากันไปตามเรื่อง ส่ง ส.ค.ส. กันไปบ้าง

อะไรไปบ้าง เยี่ยมเยียนกันไปตามหน้าที่ก็เป็นเรื่องดีเรื่องงาม แต่ถ้าเราขัดข้องก็ไม่ใช่ไร ไม่ไปก็ได้ไม่ต้องเสียใจ ไม่ต้องเป็นทุกข์ว่าไม่ได้ทำสิ่งนั้น ไม่ได้ทำสิ่งนี้ หัดทำใจให้มันปลอดโปร่งแจ่มใสไว้ ก็เป็นความสุขพอสมควรแก่ฐานะ

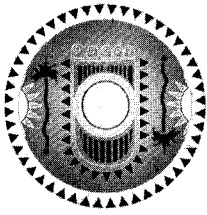
วันนี้แสดงมาก็พอสมควรแก่เวลา ขอยุติไว้แต่เพียงเท่านี้

.๕.

ความยึดมั่นถือมั่นนั้นเป็นทุกข

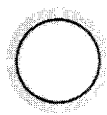

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย

ณ บัดนี้ ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรมะ อันเป็นหลักคำสอน
ในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในอาการสงบ ตั้งอกตั้งใจฟัง
ด้วยดี เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดขึ้นจากการฟัง ตามสมควรแก่เวลา

ธรรมชาติของร่างกาย

หมูนี้อวัยวะไม่ค่อยจะปกติคือเป็นหวัด เป็นมาหลายวันแล้ว
หมอยังให้ยาอยู่ให้ยาชุดหนึ่งกินหมดยังไม่หาย เวลานี้เปลี่ยนยาอีก
มันดี้อ หวัดนี้มันก็ดี้อพอสมควร เพราะอากาศมันร้อนมาก ปีก่อน ๆ

หน้านี้ไม่ได้อยู่ที่เมืองไทยไปอยู่ต่างประเทศมันไม่ร้อน อากาศสบายดี แต่ว่าพอกลับเมืองไทยก็เป็นหวัดอีกเหมือนกัน เวลาอยู่ต่างประเทศไม่เป็น พอขึ้นเครื่องบินจะกลับเมืองไทย หวัดเขาไปต้อนรับก่อนใคร ๆ ทั้งหมด เวลาลงเครื่องบินมา ก็เป็นหวัดงอมแงมไปอีกหลายวัน

ปีนี้ไม่ได้ไปต่างประเทศหน้าร้อน หวัดก็เกิดขึ้นตามเรื่องของมัน เพราะว่าร่างกายนี้มันปรับไม่ทัน อากาศร้อนจัด กลางคืนร้อนมาก เวลาจำวัดนี้เหงื่อออกท่วมตัวทุกคืน เพราะ ‘ความร้อน’ นึกในใจว่าน่าจะลงไปนอนที่สนามหญ้าเพราะในสนามมันไม่ค่อยร้อนเท่าใด แต่ใคร ๆ เขาบอกว่าอย่าลงไปนอนในสนาม ไม่ได้...เดี๋ยวใครแอบมาทูปหัวเอา จะเกิดความทุกข์หนักเข้าไปอีก

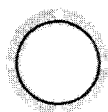
ความจริงคงไม่มีใครมาทูปหรือก แต่เขабอกว่าคนรักก็มี คนชังก็มี เข้าแบบโบราณว่า *คนรักเท่าผืนหนัง คนชังเท่าผืนเสื่อ* หนึ่งกับเสื่อไม่รู้ว่าอะไรจะใหญ่กว่ากัน ถ้าหนังลูกรัวมันก็เล็กกว่าเสื่อ ถ้าหนังแม่วายมันก็ใหญ่กว่าเสื่อ มันก็ว่ากันไปอย่างนั้น ก็เลยต้องทนเป็นมันไปตามเรื่อง ล้มเสียวก็ไม่ค่อยจะเจ็บร้อย ความจริงก็อยากจะพัก ไม่อยากไปไหนเพื่อให้หวัดมันหาย เพราะเขาบอกว่ามันต้องพัก แต่มันก็พักไม่ได้ มีงานติดพันกันมา ต้องเดินทางไปไกล ๆ

เมื่อวานก็เดินทางไปอำเภอสระแก้ว จังหวัดปราจีนบุรี ความจริงก็นั่งรถติดแอร์ไป แต่มันก็ไม่ดีเพราะว่ามันไม่ถูกกับโรคหวัด กลับมามัน

ก็เป็นอีก เป็นข้าหน้าเข้าไป วันนี้ก็ต้องไปบางปะกงในตอนบ่ายอีก พรุ่งนี้
ต้องไปเพชรบุรี ไปกันทุกวัน เลยไม่มีโอกาสจะได้พัก

นี่จะประกาศทางวิทยุว่าป่วยหนักไปไม่ได้ แล้วก็เลยได้จำวัด
ได้พักรักษาตัวให้หายจากโรคไป คือมันเรื่องติดพันกัน เขานิมนต์ไว้ เรา
จะไม่ไปเขาก็จะหาว่าเสียสัจจะ คือรับแล้วไม่ไปมันก็ไม่เหมาะะ รับแล้วก็
ต้องไป แม้ว่าจะไม่สบายก็ต้องทนเอาหน่อยเพื่อให้คนอื่นเขาสบาย
เพราะว่าเราอยู่เพื่อคนอื่นไม่ได้อยู่เพื่อตัวเรา แม้จะมีโรคภัยไข้เจ็บก็ต้อง
ทนเอา ไปแสดงธรรมตามหน้าที่ เวลาแสดงปากมันแห้ง ปากแห้งไม่ค่อย
จะมีน้ำลาย แล้วรู้สึกวาคอมมันแห้งก็ต้องจิบน้ำบ่อย ๆ เพื่อให้เกิด
ความชุ่มคอ เสียเวลาในการจิบน้ำ ไม่ได้พูดเสียชนิดหนึ่ง เทปมันก็นิ่งไป
แต่ถ้าถ้าได้จิบน้ำแล้วก็พูดต่อไปได้ สะดวกสบาย

อันนี้เอามาเล่าให้โยมฟังก็เพื่อจะให้เรา ร่างกายของคนเรานั้นมัน
เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ไม่เที่ยง ไม่คงทนถาวร เปลี่ยนเป็นอย่างนั้น
บ้างเป็นอย่างนี้บ้าง ตามเรื่องของมัน บางคราวมันก็นึก บางคราวมัน
ก็เมา สุดแล้วแต่โรคภัยไข้เจ็บที่เกิดขึ้น เพราะฉะนั้นคนเรานั้นจึงต้องม
ีความเจ็บไข้ได้ป่วยบ้างเป็นธรรมดา แต่ถ้าร่างกายเรามีภูมิต้านทานดี
โรคภัยไข้เจ็บที่เกิดขึ้นมันก็พ่ายแพ้ไป แต่ถ้าร่างกายของคนเรามีความต้าน
ทานไม่พอ โรคมันชนะ เราก็ต้องยกธงขาว นอนแพมันเสียทีหนึ่ง อันนี้
ก็เป็นเรื่องธรรมดาของสรรพสิ่งทั้งหลายที่มีชีวิต ย่อมมีโรคด้วยกันทั้งนั้น

สัตว์เดรัจฉานนี้คงจะมีโรคน้อยกว่าคน เพราะเห็นว่ามันไม่ค่อยมีอาการเจ็บไข้ได้ป่วย แต่ถ้าป่วยก็ตายกันเลยทีเดียว สุนัขที่เลี้ยงไว้ไม่เห็นมันป่วย หรือเป็นหวัดเป็นอะไรต่ออะไร แต่พอมันป่วยมันก็ตายเลย แปลว่าสู้ไม่ไหว คนเราแม้ป่วยก็ยังรักษาได้ รักษาหายแล้วอยู่ต่อไป ถ้ารักษาไม่ได้ก็เรียบร้อย ยกธงขาวอนึ่งยอมแพ้กัน อันนี้เป็นเรื่องธรรมดาของชีวิตที่ทุกคนจะต้องได้พบได้เห็นเหมือนกัน แต่ว่ามากหรือน้อยก็สุดแล้วแต่ความต้านทานของทางร่างกายของเรา

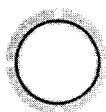
เอามาเล่าสู่กันฟัง เพื่อให้รู้ว่ามันเป็นเรื่องธรรมดาอย่างหนึ่งที่จะเกิดขึ้นแก่ชีวิตของคนทั่วไป เราจึงไม่ควรจะประมาทในการที่จะระมัดระวังไม่ให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียนเรา แต่มันก็ระวังยากเพราะว่าโรคภัยไข้เจ็บนี้เป็นข้าศึกที่เรามองไม่เห็น ถ้ามันเดินมาเหมือนเสือเดินมาเราก็พอหนีได้ ยิ่งช้างเดินมาก็เห็นง่ายหน่อย เพราะว่าตัวมันโต แต่ว่า “ตัวเชื้อโรค” นี่มันมาเรามองไม่เห็น มาถึงก็โจมตีเอาเลยทีเดียว เข้าไปทางลมหายใจบ้าง เข้าไปทางน้ำดื่มบ้าง เข้าไปทางอาหารบ้าง อะไรต่างๆ เราจึงไม่สามารถจะสู้รบตบมือกับมันได้ แต่ก็ต้องระมัดระวังไว้ไม่ให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บ ถ้าเราจะวังได้ตามหลักสุขวิทยาอนามัย แต่ถ้าเหลือวิสัยก็ต้องยอมเป็นมัน

อยู่ในโลกด้วยความรู้เท่าทันธรรมชาติ

เป็นก็อย่าไปเป็นทุกข์กับมัน ให้มันเป็นแต่เพียงร่างกาย ใจเรา
ไม่ต้องเป็นทุกข์ แต่รู้เท่ารู้ทันว่า ธรรมชาติมันก็เป็นอย่างนี้ ไม่มีอะไร
ที่จะปกติเสมอไป ย่อมมีการผิปกติบ้าง เหมือนดิน ฟ้า อากาศ ก็
ไม่เป็นปกติเสมอไป ประเดี๋ยวร้อน ประเดี๋ยวหนาว ประเดี๋ยวฝนตก
ประเดี๋ยวก็แดดออก อะไรต่าง ๆ เป็นเรื่องที่เราควรจะต้องศึกษาทำความเข้าใจ
จนได้ไม่ต้องเป็นทุกข์ ไม่ต้องเดือดร้อน ในเมื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
เกิดขึ้นแก่ชีวิตของเรา เราจะได้ทำใจให้สบาย

เรื่องทำใจให้สบายนี้เป็นเรื่องสำคัญ คนเราเป็นทุกข์ เพราะว่า
เข้าไปยึดถือมากเกินไปในเรื่องอะไรต่าง ๆ แต่ถ้ารู้เท่ารู้ทัน รู้จักปล่อย
รู้จักวาง ใจก็สบายมากยิ่งขึ้น

เมื่อวันอาทิตย์ก่อนโน้น ได้พูดถึงเรื่องปณิธานของท่านเจ้าคุณ
พุทธทาส คือท่านตั้งปณิธาน คือตั้งใจไว้ในเรื่อง ๓ ประการ คือ
ประการที่ ๑ ให้ทุกคนเข้าถึงธรรมะในศาสนาที่ตนนับถือ
ประการที่ ๒ ทำความเข้าใจระหว่างศาสนิกของศาสนาต่าง ๆ เพื่อให้
เกิดความเข้าใจแก่กันและกัน ไม่ต้องทะเลาะเบาะแว้งแก่กันและกัน จะอยู่
ด้วยกันด้วยความสุขความสบาย เต็มนี้โลกมันไม่เป็นสุข เพราะว่า
ไม่เข้าใจกันในเรื่องอะไร ๆ ต่าง ๆ การทำความเข้าใจกันด้วยคำพูดบางที

ก็ไม่เข้าใจกัน เลยต้องทำความเข้าใจกันด้วยระเบิด เอาระเบิดไปทิ้งกัน ทำให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต แก่ร่างกายด้วยประการต่าง ๆ ดังที่เราได้เห็นกันอยู่โดยทั่ว ๆ ไป จุดหมายของท่านต้องการจะทำความเข้าใจในระหว่างผู้ที่นับถือศาสนาต่าง ๆ คือให้เข้าใจว่าหลักคำสอนในทางศาสนา คือเป็นตัวธรรมะที่เราจะต้องเอามาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

ถ้าเราปฏิบัติตามหลักธรรมะ ในคัมภีร์ของศาสนาที่เรา นับถือ จิตเราก็จะดีขึ้น หมายความว่า จิตจะสะอาดขึ้น สว่าง สงบขึ้น นั่นเป็นจุดหมายที่เราต้องการแต่ว่าเพราะเราไม่เข้าใจ เราไม่เอาธรรมะมาปฏิบัติ ในชีวิตประจำวัน เราจึงเกิดมีความรังเกียจเคียดจัญท์กันในระหว่างคนต่างพรรคต่างพวก ต่างศาสนา ต่างผิวพรรณอะไรกันด้วยประการต่าง ๆ สร้างกำแพงไม่ให้เข้ากันได้ด้วยความรังเกียจกัน อันเป็นเรื่องของกิเลส ไม่ใช่เรื่องธรรมะ แต่คนก็ไม่พยายามที่จะลดละกิเลส พยายามจะเพิ่มกิเลสให้เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ปัญหาต่าง ๆ จึงไม่หมดไปสิ้นไป เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนกันไปตาม ๆ กัน

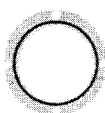
ทุกข์เพราะความหลงใหลในวัตถุนิยม

ปณิธานประการสุดท้ายที่ท่านพูดไว้ว่า ต้องการแยกจิตใจคนจากวัตถุนิยม แยกจิตใจคนออกมาจากวัตถุนิยม

วัตถุนิยมนั้นคืออะไร? วัตถุนิยามก็คือความหลงใหลมัวเมาในสิ่งที่เป็นวัตถุ นิยมยินดีในสิ่งที่เป็นวัตถุมากเกินไป จนไม่สนใจในเรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติในด้านจิตใจ ถือเรื่องจิตใจเป็นเรื่องเล็ก แต่ถือเรื่องวัตถุเป็นเรื่องสำคัญ แสวงหาแต่เรื่องวัตถุ พอใจในวัตถุ เพลิดเพลินอยู่ในวัตถุนั้น ๆ จนเป็นเหตุให้เกิดปัญหาขึ้นในชีวิตด้วยประการต่าง

คำว่า ‘วัตถุ’ นี้ ถ้าพูดในภาษาธรรมะในทางพระพุทธศาสนา ก็หมายถึงสิ่งที่เราเพลิดเพลินเจริญใจ ก็คือกามคุณนั่นเอง “กามคุณ” นั้นมันมีเรื่องที่ทำให้เกิดความเพลิดเพลิน เพลิดเพลินในวัตถุกาม คือสิ่งที่เราได้พบได้เห็นในรูปต่าง ๆ วัตถุกามก็เป็นเรื่องของรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส อันเป็นสิ่งที่เราได้พบได้เห็นอยู่ตลอดเวลา ตาเราได้เห็นรูป หูได้ฟังเสียง จมูกได้กลิ่น ลิ้นได้รส กายถูกต้องสัมผัสในสิ่งต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา

รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสนั้น เขาเรียกว่า วัตถุกาม คือเป็นสิ่งที่น่าใคร่ น่าพอใจ แล้วอีกอย่างหนึ่งเรียกว่า กิเลส กาม กิเลส ก็น่ากลัว ก็คือความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจของเรา รู้สึกมีความยินดี มีความเพลิดเพลิน มีความอยากได้ มีความยึดถือในสิ่งนั้น ๆ ว่าเป็นเรื่องที่สำคัญสำหรับชีวิต แล้วก็คิดแสวงหาแต่เรื่องเหล่านั้นอยู่ตลอดเวลาจนไม่มีเวลาจะมาคิดถึงเรื่องตัวเอง ไม่มีเวลาที่จะคิดถึงเรื่องจิตใจของตนว่ามีสภาพอย่างไร หมกมุ่นอยู่ในการแสวงหาวัตถุนั้น

วัตถุเหล่านั้นความจริงก็เป็น “สิ่งจำเป็น” สำหรับชีวิตเหมือนกัน เช่นเรื่องรูปของวัตถุต่าง ๆ ก็หมายถึงสิ่งที่เราจะพึงมีพึงได้ เช่นทรัพย์สิน เงินทอง เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตที่เราจำเป็นจะต้องมี เพราะร่างกายเราจะต้องกินอาหาร ต้องมีเครื่องนุ่มห่ม ต้องมีเหย้าเรือนอันเป็นที่อยู่อาศัย ต้องมีหยูกยาสำหรับแก้ไข้ ต้องมีรถยนต์สำหรับใช้ไป ๆ มา ๆ จากบ้านไปสู่สถานที่ต่าง ๆ แม้เราม่าวัดเราก็ต้องมีรถยนต์เพื่อขับขึ้นมาฟังธรรมทุกวันอาทิตย์ ถ้าเราไม่มีก็จะลำบากในการที่จะไปขึ้นรถประจำทาง แล้วมาไม่ได้ตามที่เรต้องการ ลูั้เรามีของเราเองไม่ได้ สิ่งเหล่านี้ก็เป็นเรื่องที่จะต้องมิต้องใช้

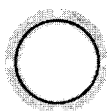
พระพุทธศาสนาไม่ได้สอนให้เราไม่มีสิ่งเหล่านั้น แต่สอนว่ามีสิ่งเหล่านั้นได้ เรามีเงิน มีทอง มีข้าว มีของ มีอะไร ๆ ต่าง ๆ ซึ่งจำเป็นแก่ชีวิตได้ทุกประการไม่ใช่อยู่อย่างคนไม่มีอะไร เพราะการอยู่อย่างไม่มีอะไรนั้นชีวิตก็จะลำบาก เช่นไม่มีอาหารเราก็ไม่มีกิน ไม่มีเสื้อผ้าก็ไม่มีเครื่องนุ่มห่ม ไม่มีเหย้าเรือนไม่รู้จะไปซุกหัวนอนที่ไหน เวลาเจ็บไข้ก็ต้องมียาสำหรับใช้เพื่อรับประทานแก้ไข้โรคภัยไข้เจ็บที่เกิดขึ้น อันนี้เรียกว่าเป็นปัจจัยเครื่องจำเป็นสำหรับชีวิต

แต่ว่าที่เรามีกันอยู่ทั่ว ๆ ไปนั้น เรามีเท่าที่จำเป็นหรือว่าเรามีเกินกว่าความจำเป็นของเราไป เรามีเสื้อผ้าเท่าที่จำเป็นสำหรับใช้ หรือว่าเรามีเกินความจำเป็นไป เรามีบ้านเรือนเท่าที่จำเป็นจะต้องอยู่อาศัย

หรือว่าเรามีเงินเกินความต้องการไป เรากินอาหารเท่าที่ร่างกายต้องการหรือไม่ หรือว่าเรากินอาหารเกินความต้องการของร่างกาย กินเพื่ออร่อย กินเพื่อความสนุกสนาน กินเพื่อเอาหน้าเอาตา ให้คนอื่นเห็นว่าฉันมีเงินมาก ฉันกินอาหารแพง ๆ ก็ได้ อย่างนี้เขาเรียกว่ากินเกินความต้องการไป

เมื่อเราทำอะไรเกินความต้องการ ก็เรียกว่าเราเป็นวัตถุนิยมไป ถ้าเรามีแต่เพียงพอดี หาได้ชื่อว่าเป็นนักวัตถุนิยมไม่ แต่ว่าเรามีเฉพาะเท่าที่จำเป็นแก่ร่างกายของเรา แก่ความเป็นอยู่ของเรา ความทุกข์ก็จะไม่เกิดจากการมีนั้น แต่ถ้าเรามีเกินความจำเป็น เกินความต้องการ จิตครุ่นคิดอยู่แต่เรื่องจะเอาเข้ามา จะเอาเข้ามาในเรื่องอะไรต่าง ๆ อย่างนี้ มันก็เกิดเป็นปัญหา มีความทุกข์ มีความเดือดร้อนใจ มีความทุกข์เพราะไม่ได้ตั้งใจ ไม่ได้ดังที่เราคาดการณ์ไว้ ได้น้อยไปบ้าง ได้เข้าไปบ้าง ได้ไม่เท่าจำนวนที่เราต้องการ เราก็มีความทุกข์ มีความไม่สบายใจ

เหมือนคนอยู่ในครอบครัว ก็มีความทุกข์ในเรื่องครอบครัวด้วย ประการต่าง ๆ เพราะสิ่งทั้งหลายมันไม่เหมือนใจ คนที่อยู่ร่วมกันไม่เหมือนกับที่เราหวัง ไม่เหมือนกับที่เราคิด เราก็ไม่สบายใจ เรามีความทุกข์ทางใจ ความทุกข์อย่างนี้มันเกิดขึ้นจากความติดพันในสิ่งเหล่านั้น ยึดถือในสิ่งเหล่านั้นมากเกินไป จนไม่รู้ว่าอะไรเป็นอะไร อย่างนี้ก็เรียกว่าเป็น

เรื่องวัตถุนิยม คือนิยมแต่เรื่องเพลิดเพลิน แต่นิยมเรื่องความสบายใจ การได้การมีสิ่งเหล่านั้นอยู่ตลอดเวลา ถ้าเราไม่ได้ ไม่มีสิ่งเหล่านั้น เราก็รู้สึกว่ชีวิตมันขาดอะไรไปเสียบ้าง ชีวิตจะไม่สมบูรณ์บ้าง อะไรอย่างนั้น

นี่แหละเป็นเรื่องของวัตถุนิยม ซึ่งคนในสมัยนี้มีความติดพันกัน อยู่เรื่อย ๆ ไป ในเรื่องอะไรต่าง ๆ จึงแสวงหาจนไม่มีเวลาจะพักผ่อน จะหลับจะนอนกันเลยทีเดียว ทำเรื่องนี้เสร็จก็ไปทำเรื่องนั้น ทำเรื่องโน้นจนร่างกายผ่ายผอมชำรุดทรุดโทรมเจ็บไข้ได้ป่วย เพราะการแสวงหาที่เกินขอบเขต ทำอะไร ๆ ก็ทำจนเกินขอบเขตที่เราจะพึงกระทำ ก็เป็นการหลงใหลมัวเมาในสิ่งเหล่านั้น มันเกินความต้องการไป

ความพอดีเป็นเหตุให้พ้นจากความทุกข์

ในทางธรรมะท่านสอนให้รู้จักความพอดี ที่เรียกว่า มัตตัญญูตา มัตตัญญูตา หมายถึงความรู้จักพอดีในสิ่งเหล่านั้น พระพุทธเจ้าตรัสว่า **มัตตัญญูตา สะทา สาธุ...ความรู้จักพอดีในเรื่องอะไรต่าง ๆ เป็นเหตุให้เกิดความสุขในชีวิตของเรา** เรากินแต่พอดี มันก็เป็นสุข ถ้ากินเกินไป มันก็เป็นทุกข์ นุ่งห่มแต่พอดีพอสบาย ทำอะไร ๆ ก็ทำพอสบาย ไม่ทำให้เครียดเกินไป หรือว่าหมกมุ่นมากเกินไปในเรื่องนั้น ๆ จนกระทั่งเกิดความทุกข์ เกิดความเดือดร้อนใจ

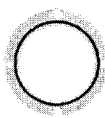
นักธุรกิจที่ต้องทำงานมาก จนกระทั่งเป็น “โรคทางประสาท” คือนอนไม่หลับ อะไรต่าง ๆ นั้นก็เพราะหมกมุ่นมากเกินไปในเรื่องการทำงาน ในหน้าที่จนไม่มีเวลาจะพักผ่อน ร่างกายเรานั้นก็ต้องมีการพักผ่อน ธรรมชาติจึงสร้างกลางวันไว้เพื่อให้คนทำงาน แต่กลางคืนนั้นเขาให้มันมืด ไม่มีแสงอาทิตย์ส่องลงมายังพื้นโลก ให้เป็นเวลาของการพักผ่อน

โลกนี้มันกลม กลางวันมันจึงไม่เท่ากัน ไม่พร้อมกัน เวลาในประเทศไทยเป็นกลางวัน แต่ในประเทศยุโรป อเมริกา เขาก็เป็นกลางคืนไป พอเขาเป็นกลางวันเราก็เป็นกลางคืนไป มนุษย์จึงได้ผลัดกันพักผ่อนกันในร่างกาย พอถึงเวลากลางคืนก็ต้องพักผ่อน

ผลของการไม่รู้จักความพอดี

แต่เดี๋ยวนี้เราต้องการมากขึ้นในทางวัตถุ ต้องการวัตถุมากจนไม่เป็นอันพักผ่อน ไม่เป็นอันหลับอันนอน แม้เวลากลางคืนก็ต้องไปทำงานกัน ต้องไปยุ่งกับภารกิจต่าง ๆ เลยกลายเป็นคนนอนน้อย ร่างกายก็ไม่ค่อยแข็งแรง มีความอ่อนเพลียทางกาย ทางใจ เพราะได้พักผ่อนไม่เพียงพอ

นี่ก็เพราะว่าเราหวังแต่ในทางวัตถุมากเกินไป ไม่ได้คิดว่าเราแสวงหาเพื่ออะไร ได้มาเพื่ออะไร เรามีไว้มากมายทำไมนักหนา เรากิน

อาหารวันหนึ่งสักเท่าไร เราแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าครั้งละเท่าไร หรือว่าเราจะดื่มอะไรสักเท่าไร ถ้าเราไม่คิดอย่างนี้ เราก็มีความต้องการจนเกินพอดีในสิ่งนั้น ๆ จนเกินขอบเขต กลายเป็นเรื่องกักตุนไป

ในบางสมัย เช่นในสมัยสงคราม วัตถุประสงค์ยาก คนใดมีมือยาวก็ไปเก็บมากักตุนไว้ เอามาฝังดินไว้ก็มี เช่นเขาเล่าว่าไปเอาเครื่องกระป๋องมาฝังดินไว้ พอขุดขึ้นมากินไม่ได้เพราะว่ามันขึ้นสนิม กระป๋องภายนอกก็เป็นสนิม อาหารที่อยู่ข้างในก็พลอยเสียเลยกินไม่ได้ นี่ก็เพราะว่ากักตุนไว้มากเกินไป ไม่คิดถึงเรื่องที่จะต้องเจตสิกกันว่าเราจะต้องเจตสิกกันกินเจตสิกกันใช้ แต่ว่าทุกคนไม่มีความคิดที่จะเจตสิก ทุกคนมีความคิดแต่จะเอาไว้ ๆ เสียเมื่อเอาทั้งหมดมันก็ต้องแก่งแย่งแข่งกันดี แข่งกันแสวงหา แข่งกันเก็บ แข่งกันเอามาเป็นของตัวเอง ก็เลยต้องรบราฆ่าฟันกันเบียดเบียนกันด้วยประการต่าง ๆ

ทำให้เกิดความโลภ

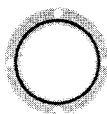
ในสมัยก่อนโน้นครั้งดึกดำบรรพ์ ท่านเล่าไว้ในพระสูตรว่า สมัยก่อนนี้คนไม่ได้ทำการเพาะปลูก ไม่ได้ทำการเลี้ยงสัตว์ อาหารก็ไปเก็บเอาจากพืชในป่าที่มันเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ข้าวมันก็เกิดขึ้นในป่าตามธรรมชาติ ผลหมากรากไม้ต่าง ๆ มันก็เกิดขึ้นอยู่เองตามธรรมชาติ

คนก็ไปเก็บเอามากินกัน เก็บเอามากินเฉพาะมือหนึ่ง ๆ ไม่ได้เอามากินทุ่นไว้หรือสะสมไว้เพราะว่ามันมีถมไป จะไปเอามากินเมื่อใดก็ได้ต่างคนต่างก็ไปเก็บเอามากิน กินแล้วก็หมดไปวันหนึ่ง ๆ

แต่มีคนหนึ่งมีใจโลภเกิดขึ้น คืออยากจะได้ไว้มาก ๆ จะได้ไม่ต้องไปเอาบ่อย ๆ ความโลภนี้มันเกิดขึ้นจากอะไร? ตัวเหตุสำคัญเกิดขึ้นจากความเกียจคร้านคือไม่อยากจะไปทำงานทุกวัน ๆ อยากจะนอนให้มากกว่าไปทำงาน ก็คิดว่าเราควรจะมีเอามาก ๆ แล้วจะได้ไม่ต้องไปเก็บทุกวัน ๆ คนนั้นก็เลยเก็บเอามาก แล้วเก็บเอาที่ผลใหญ่ ๆ รสชาติอร่อย คนอื่นเห็นเช่นนั้นก็เลยเอาอย่างบ้าง เก็บเอามาก ๆ เมื่อต่างคนต่างต้องการในสิ่งที่มันตรงกัน วัตถุนั้นน้อยคนต้องการมันมาก ก็เลยเกิดแก่งแย่งกัน แย่งกันเก็บผลหมากรากไม้ พืชพันธุ์ธัญญาหาร

ทำให้เกิดโทสะ

เมื่อเกิดแย่งกันเก็บก็เกิดโทสะ เกิดโทสะก็ทุบตีกัน ยกพวกตีกัน ก็เรียกว่าเป็นสงครามน้อย ๆ คือยกพวกตีกัน พวกใครพวกมันตีกันเป็นการใหญ่ จนกระทั่งเจ็บปวดกันทั้ง ๒ ฝ่าย หมดเรี่ยวหมดแรง เมื่อหมดแรงมันก็หยุดกันไปเอง เพราะคนในสมัยก่อนนั้นแม้จะรบกัน เครื่องมือมันจำกัด มีแต่หัตถ์ มีแต่เท้า คอก อย่างดีก็ใช้ฟันเพิ่มเข้าไป

อีกหน่อยคือกีดกัน ไม่มีปืนชนิดแรง ๆ ไม่มีลูกระเบิด ไม่มีเครื่องมือที่มนุษย์สมัยวิทยาศาสตร์คิดกันจนเลยเถิดไป แล้วก็สร้างปัญหาคือความทุกข์ ความเดือดร้อน ดังที่เราเห็นกันอยู่ในสมัยปัจจุบันนี้

ทำให้ขาดศีลธรรมในจิตใจ

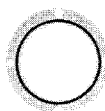
พวกคิดสร้างอาวุธนี้เป็นทุกข์กันอยู่ตลอดเวลา อเมริกาก็มีความทุกข์ว่ากลัวจะสร้างไม่ทันประเทศรัสเซีย ประเทศรัสเซียก็มีความทุกข์เหมือนกัน กลัวจะสร้างน้อยไปกว่าอเมริกา กลัวว่าอเมริกาจะเก่งกว่าจะมีอาวุธที่ดีกว่าเหนือกว่า แล้วตัวจะเสียเปรียบในเรื่องการรบ ก็เลยต่างคนต่างแข่งกันสร้างอาวุธชนิดร้ายแรงกันทั้งนั้น เมื่อยิงออกไปโลกก็จะสลายลงไปเป็นแถบ ๆ ทีเดียว คนจะตายมากขึ้น นี่คือการแข่งกันกันในเรื่องของมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน

มนุษย์ในปัจจุบันนี้เรียกตนว่าเป็นคนเจริญ เป็นอารยชน แต่จิตใจก็ยังเป็นป่าเถื่อนอยู่ตนเอง ยังไม่ได้เจริญอะไร ไม่ได้ก้าวหน้าอะไร คนสมัยดึกดำบรรพ์ที่ไม่ได้นุ่งผ้า ไม่มีบ้านเรือนอยู่อาศัย ไม่มีอะไรเป็นเครื่องมือเครื่องใช้มันก็รบกวนเหมือนกัน แต่รบกวนก็ไม่นานเท่าใดก็เหนื่อย ต่างคนต่างเหนื่อย อ่อนเพลียหมดแรง ก็เลยลงนอนแผ่กันทั้ง ๒ ฝ่าย ลูกขึ้นตักกันไม่ได้แล้ว ต่างคนต่างก็ถอยไป ถอยไปแล้ว ก็ไปนอนพักรักษาเนื้อ

รักษาดัวเพื่อให้คงสภาพแข็งแรงต่อไป เกิดความคิดขึ้นในหมู่คนที่ไปนอนเจ็บไข้ได้ป่วยนั้นว่า ทำไมเราจึงทุบตีกัน ทำไมเราจึงรบกัน มันเรื่องอะไร ก็ได้ความคิดขึ้นว่าไอ้ที่เรารบกันนี้เพราะเราไม่มีใครเป็นหัวหน้า ไม่มีใครแนะนำสั่งสอนพวกเรา เราทำอะไรกันตามชอบใจ ไม่ได้จัดอะไรให้เป็นระเบียบเรียบร้อย จึงได้เข้าใจผิด หลงผิดกัน รบราฆ่าฟันกัน เมื่อหายเจ็บหายป่วยแล้วก็มาพบกัน ดื้ออย่างหนึ่งที่เขาไม่โกรธกันชนิดที่เรียกว่าไม่มองดูหน้ากัน พอหายเจ็บหายปวดแล้วมาพบกันก็ไม่โกรธกัน ยิ้มเข้าหากันได้ แล้วปรึกษากันว่า ทำไมเราจะอยู่กันโดยไม่รบกันไม่ได้หรือ ทำไมจะต้องทุบตีกัน เขาคิดกัน เมื่อคิดกันก็นึกได้ว่า เราควรจะมีคนสักคนหนึ่งเป็นหัวหน้าดูแลพวกเรา แล้วคอยจัดในเรื่องอะไรต่าง ๆ เช่น จัดบริเวณสำหรับทำมาหากิน ไม่ต้องไปทะเลาะเบาะแว้งกันต่อไป

ผลที่สุดก็เลยเลือกคนคนหนึ่งขึ้นเป็นหัวหน้า มีหน้าที่จัดให้คนที่อยู่ที่นั่นแบ่งกันเป็นเขตสำหรับไปหากินกัน คนพวกนี้ไปหากินในเขตนี้ คนพวกนี้ไปหากินในเขตโน้น แล้วก็มีระเบียบว่าไม่ให้ล่วงล้ำเขตของกัน และกันก็เท่ากับว่ามีศีลขึ้นในสังคมของมนุษย์

ศีลนั้นคือระเบียบให้คนทุกคนปฏิบัติ แล้วจะอยู่กันด้วยความสุข ถ้าไม่มีระเบียบให้ทุกคนปฏิบัติ ต่างคนต่างทำตามชอบใจ ไม่มีอะไรเป็นเครื่องบังคับบัญชา จิตใจก็จะฟุ้งไปตามอารมณ์ตามสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดความทุกข์มากขึ้น

ผู้ที่ เป็นหัวหน้าก็เลยจัดแบ่งส่นปันส่วนเรียบร้อย ต่างคนต่างก็หากินในเขตของตัวเองต่อไป เลยไม่ต้องตักัน ไม่ต้องทะเลาะกัน พวกนั้นก็มีความสุขสบายใจ เลยเปล่งวาจาออกมาว่า ราชา ๆ พุดออกมา ราชา ๆ คือเป็นคำชมเชยกับคนที่ เป็นหัวหน้า ว่าได้จัดอะไร ๆ เรียบร้อย พวกเราไม่ต้องทะเลาะกันต่อไป บุคคลผู้นั้นจึงได้นามว่า เป็นพระราชา

ราชาก็คือบุคคลที่ทำการกิจการให้คนอื่น ๆ สบายใจ เหมือนอย่างพระเจ้าแผ่นดินนี้เขาเรียกว่าเป็นพระราชา ก็สืบเนื่องมาจากสมัยนั้นเป็นผู้มีหน้าที่ทำการกรรมทุกอย่างให้คนสบายใจ ให้มีความสุขใจ พระราชาในสมัยนี้ก็เช่นเดียวกัน มีหน้าที่ทำการกิจการทุกอย่างให้คนสบายใจ

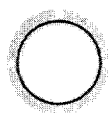
พระเจ้าอยู่หัวของเราท่านทรงปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้ประชาชนเป็นสุขอยู่ตลอดเวลา ข้าราชการก็ควรจะเป็นคนทำงานตามอย่างพระราชา เพราะเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนองค์พระเจ้าแผ่นดิน ที่เขาเรียกกันว่าต่างพระเนตรพระกรรณ คือต่างหูต่างตาของพระเจ้าแผ่นดิน ไปอยู่ตามสถานที่ต่าง ๆ ในหน้าที่ต่าง ๆ กัน ทุกคนก็ต้องมีจุดหมายอยู่ในใจว่า เราจะทำทุกอย่างให้ประชาชนสบายใจ อย่าไปทำสิ่งใดให้ประชาชนเดือดเนื้อร้อนใจ หรืออย่าไปเอารัดเอาเปรียบประชาชนในรูปต่าง ๆ นานา ที่เขาเรียกกันว่าการคอร์รัปชั่น กินสินบาทกินสินบน อันนั้นทำคนให้เดือดร้อนไม่สบายใจ ผู้ที่ทำงานเป็นข้าราชการจึงต้องถือหลักว่า เป็นผู้ทำงานให้ประชาชนชื่นใจ คนทั้งหลายก็จะได้อยู่กันด้วยความสุขความสบาย

อันนี้เป็นเรื่องเก่าที่มีอยู่ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา เอามาเล่าให้ฟังว่า ความต้องการอะไรที่เกินไปนั้นเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ ความเดือดร้อนใจ เกิดการแย่งกัน เหมือนกับว่าที่เขาถูกหนึ่งทางปักชำได้ มันมีแร่ มีแร่มาก เขาเรียกว่า ‘เขาคุนย’ แล้วคนก็ไปแย่งแร่กัน แย่งแร่กันที่เขาคุนยนั้น ไม่มีใครไปจัดระเบียบ ไม่มีใครไปควบคุม กลายเป็นแดนเถื่อนไป คนก็เป็นคนเถื่อนไป ที่ไปทำงานที่นั่น ฆ่ากันตายในหลุมแร่ปีหนึ่งจำนวนไม่ใช้น้อยเพราะไปแย่งวัดตุกัน วัดตุมันมีแล้วคนก็ไปแย่งกัน ที่แย่งกันก็เพราะไม่มีระเบียบ ไม่มีการจัดระเบียบ แม้มีข้าราชการอยู่ก็ไม่จัดระเบียบ

บางครั้งข้าราชการก็ไปร่วมเข้าหุ้นกับพวกแย่งด้วยเหมือนกัน ก็เลยไปกันใหญ่จนกลายเป็นปัญหาที่รบกวนในสังคม ในบ้านในเมือง ในสมัยหนึ่ง อันนี้ก็เพราะว่าเราติดในวัดตุมากเกินไป จึงเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อน ทำปัญหาให้เกิดขึ้น

ความยึดถือมั่นแหละเป็นทุกข์

ทีนี้ เราจะมียัตถุในรูปใดที่จะไม่ให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนใจ? เราต้องมีสิ่งเหล่านั้นด้วยปัญญา มีด้วยปัญญาที่ท่านเจ้าคุณพุทธทาส ท่านสอนว่า

มีด้วยจิตว่าง จิตว่างก็คือความไม่เข้าไปยึดถือในสิ่งนั้น ๆ ว่าเป็นตัวเรา ว่าเป็นของเราให้มันรุนแรงมากเกินไป ไม่ยึดถือมากเกินไป

เรื่องความยึดถือนี้แหละ มันเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ ความเดือดร้อนใจ เช่นเรื่องในครอบครัว เรื่องความยึดถือกัน สามียึดถือในภรรยาเกินไป ภรรยาก็ยึดถือว่าสามีของตนมากเกินไป ความยึดถือมากเกินไป ทำให้เกิดความไม่สบายใจ ในเมื่อมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้น บางทีก็ไม่ใช่ว่าเรื่องใหญ่โตสลักสำคัญอะไร แต่ว่าก็เกิดความทุกข์ทางใจขึ้นมาเพราะเรานึกว่าของเรา เราจะไม่ให้คนอื่นมาแตะต้อง แล้วไม่ให้ของเราไปเกี่ยวข้องกับคนอื่น เราก็มีความทุกข์ทางใจ

ความทุกข์ที่เกิดขึ้นเราร้อนใจด้วยตัวของเราเอง คนที่เขาไปทำเขาหาได้ร้อนใจไม่ เขายังมีความสบายใจอยู่ เช่นว่า พ่อบ้านไปเที่ยวเกาะเกาะกับคนอื่น เขาก็สบายใจ เขาเพลิดเพลินใจ เป็นสุขใจของเขา เพราะเขาได้สิ่งที่เขาต้องการ แต่ตัวแม่บ้านเมื่อได้รู้ได้เห็นเหตุการณ์อย่างนั้นเขาก็มีความกลุ้มใจ มีความทุกข์ทางใจถึงขนาดกินกันไม่ได้ นอนกันไม่หลับเอาเลยทีเดียว มีความทุกข์มาก มีความเดือดร้อนใจมาก

ความเดือดร้อนใจอย่างนี้ เกิดจากอะไร? ก็เกิดจากความยึดมั่นในวัตถุนั้นมากเกินไป เราติดพันในสิ่งนั้นมากเกินไป ยึดถือมากเกินไป เลยขาดปัญญาที่จะคิดแก้ไขปัญหา ทำให้เกิดความไม่สบายใจด้วยประการต่าง ๆ ดังที่เป็น ๆ กันอยู่ทั่ว ๆ ไป

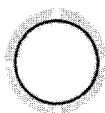
เมื่อพรากจิตออกจากวัตถุนิยมได้ ก็ไม่ยึดมั่นถือมั่น

เมื่อคืนก่อนนี้ใกล้จะนอนแล้วมีโทรศัพท์มาบอกว่า มีเรื่องกลุ้มใจ มีปัญหา อาตมาก็บอกว่า...พูดมาได้ พูดมาทางโทรศัพท์ว่ากลุ้มใจ เรื่องอะไร มีปัญหาเรื่องอะไร คือพอได้ยินเสียงก็รู้แล้วว่าเรื่องอะไร มันไม่มีเรื่องอะไรหรอก ปัญหาอื่นไม่ค่อยมี ถ้าเป็นเสียงสุภาพสตรีแล้ว ก็มีเรื่องเดียวที่กลุ้มใจมากที่สุด คือเรื่องเกี่ยวกับพ่อบ้านนั่นเอง ไม่ใช่เรื่องอะไร ก็เลยถามว่าพ่อบ้านมันเป็นอย่างไร เพราะรู้ล่วงหน้าแล้วมันไม่มีเรื่องอื่นหรอก

เขาบอกว่า “พ่อบ้านของหนูก็ไม่ใช่คนชั้นใจต่ำใจทรามอะไร เป็นผู้มีการศึกษา...”

บอกว่า มีการศึกษามันไม่ได้เป็นเครื่องหมายถึงความเป็นคน มีใจสูงเสมอไปหรอก เพราะการศึกษาที่ได้ปริญญาอันยังไม่ได้ทำคน ให้เป็นคนมีใจสูงอะไร คนจะใจสูงก็ต่อเมื่อได้ประพฤติธรรม ได้เอา ธรรมมาเป็นกติกาสำหรับชีวิต เอามาคุ้มครองชีวิต จึงจะเรียกว่าเป็นคน ใจสูง ใจดี ใจงาม

ถ้าเพียงแต่สำเร็จปริญญา แม้มาจากเมืองนอก ก็ยังไม่ใช่หลัก ประกันว่าเป็นผู้ที่มีการศึกษามากนัก มีการศึกษาแต่ในเรื่องวิชาทำมาหากิน แต่ไม่มีการศึกษาในเรื่องว่า เราจะปกครองชีวิตของเราอย่างไร

เราจะรักษาจิตใจของเราอย่างไร เราจะอยู่อย่างไรให้มันมีความสุขสบายใจกันทุกฝ่าย อะไรอย่างนี้ เขาไม่มีความรู้ในเรื่องอย่างนั้นก็ยังไม่เชื่อว่าการศึกษาคือหลักประกันให้คนดีเสมอไป

เราอย่าคิดว่ามีการศึกษาแล้วจะดีเสมอไป เช่นนี้กว่าคนนั้นได้ปริญญากฎหมาย คนนั้นได้ปริญญาเศรษฐศาสตร์ คนนั้นได้ปริญญาทางรัฐศาสตร์ เป็นรัฐศาสตร์ก็เรียนเรื่องการปกครอง แต่บางที่ปกครองตัวเองก็ยังไม่ได้ ยังตามใจตัวเอง ยังตามใจกิเลส

หรือเรียนนิติศาสตร์ มีความรู้ทางกฏบัตรกฎหมาย แต่ว่าเอาความรู้นั้นไปเป็นเครื่องมือสำหรับที่จะเอาเปรียบผู้อื่น หรือคดโกงผู้อื่น ในเมื่อตนจะคดโกงได้ ก็มีอยู่บ่อย ๆ มีคนมาเล่าให้ฟังอยู่บ่อยเหมือนกันว่าไปเสียท่าทนายความคนนั้นคนนี้เข้าเพราะไม่รู้ไม่เข้าใจ เขาก็ทำเอาให้ลำบากเดือดร้อน ต้องเสียเงินเสียทองอย่างมากมาย อันนี้ก็หมายความว่าเรียนนิติศาสตร์ คือเรียนกฎหมาย แต่ว่าไม่ได้ใช้กฎหมายเป็นหลักปกครองจิตใจ แต่ใช้วิชากฎหมายเพื่อเอาเปรียบคนอื่น ให้คนอื่นได้รับความทุกข์ความเดือดร้อนด้วยประการต่าง ๆ

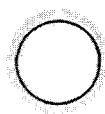
คนที่ไปเที่ยวประกันกับบริษัทประกันภัยต่าง ๆ ไว้ มีปัญหาบ่อย ๆ เพราะว่าใบกรมธรรม์ที่เขาให้เราอ่านเขาพิมพ์ตัวเล็กตัวจิ๋ว อ่านไม่ค่อยออกเท่าใด แล้วอ่านไม่ละเอียด คนที่จะเอาประกันอะไรไปเชื่อคนที่ไปหาประกัน เพราะคนที่ไปหาประกันเขาพูดเก่ง พูดจูงใจอย่างนั้นอย่างนี้

ตกลงเอาประกันไว้ พอมีเรื่องมีราวขึ้นมันมีปัญหาแล้ว มันผิดตรงนั้น ผิดตรงนี้ ข้อผิดมันเยอะแยะ ที่เขาเขียนไว้ตัวเล็ก ๆ เรียกว่ากติกา นั้น... เขาอ่านไม่ละเอียด เพราะเราเชื่อว่ามีทางได้ทางเดียว แต่ไม่คิดถึงทางที่จะเสียหาย เช่นมีเรื่องขึ้นเกิดไฟไหม้บ้านขึ้นมา เกิดปัญหาอะไรขึ้น จะไปเอาค่าประกัน เขาก็บอกว่า มันต้องพิจารณาก่อนเรื่องมันยาว ๑๐ ปีแล้วยังไม่ให้เงินประกันก็มี

มีคนหนึ่ง โรงสีถูกไฟไหม้พินาศไปเลย ๑๐ ปีแล้ว ยังไม่ได้เงินจากบริษัทประกันที่มีชื่อเสียง ที่โฆษณาทางวิทยุโทรทัศน์อยู่เกือบทุกคืนก็ว่าได้ ๑๐ ปีแล้วยังไม่ได้เงิน เพราะข้อแม้มันมาก ที่นี้ไม่ได้อ่านให้ละเอียด คนที่มีปัญญาเขาเขียนข้อแม้เพื่อเข้าข้างตัวเขาทั้งนั้น ไม่ได้เขียนข้อแม้เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่จะไปเอาประกัน หรือแก่คนที่เป็นผู้ประกันมันเป็นอย่างนั้น เรามันไม่เก่งในทางอักษรศาสตร์ ไม่เก่งในการพลิกแพลง คนเตี้ยนี้ไม่เหมือนคนสมัยก่อน

คนสมัยก่อนเขาไม่มีสัญญาอะไรกัน เขาทำอะไรเขาไม่ต้องสัญญา เป็นลายลักษณ์อักษรอะไรกันหรอก เขาพูดกันด้วยปากแต่เขาไม่เบี้ยวกัน เขารักษาคำมั่นสัญญา เมื่อว่ากันไว้อย่างใดแล้วก็ต้องว่ากันไปอย่างนั้น เขาไม่พยายามที่จะเบี้ยวไปในทางใดทางหนึ่ง

เวลาพุทธศตวรรษในประเทศอังกฤษ ไปซื้อบ้านที่จะสร้างวัดป่าจิตวิเวก บ้านนั้นมันเป็นบ้านโบราณ อายุมันก็ตั้ง ๑๐๐ กว่าปีแล้ว มี

คนแก่อยู่ ๒ คน หญิงคนหนึ่งชายคนหนึ่ง แก่ก็เที่ยวหลบฝนหลบอะไรไปตามเรื่อง เพราะว่าหลังคามันก็ไม่ค่อยจะเรียบร้อย ก็ไปตกลงราคากันเสร็จสรรพในราคาเท่านั้น ทั้งบ้านทั้งที่ดินซึ่งมีเนื้อที่หลายสิบไร่ พวกบริษัทค้าดินค้าบ้านพอรู้ว่าตาแก่สองคนนั้นจะขายก็เลยไปขึ้นราคาให้ เช่นเราจะซื้อในราคาเพียง ๑๕๐,๐๐๐ ปอนด์ เขาไปซื้อให้เป็น ๒ แสนปอนด์ อะไอย่างนี้

แต่คนแก่ ๒ คนนั้นก็กลับบอกว่า...ไม่ได้ ฉันไปตกลงกับเขาแล้ว ในราคานั้น ท่านจะมาขึ้นราคาให้ฉันก็ขายให้ท่านไม่ได้ ที่นี้คนที่จะไปซื้อเขาบอกไม่เป็นไรเพราะว่าการพูดกันนั้นไม่เป็นการสัญญาตามกฎหมายอะไรเพียงแต่พูดกันเฉย ๆ ยังไม่ได้เซ็นตัสัญญาอะไรกัน เรายังเปลี่ยนได้ แก่ก็บอกว่าฉันมันเป็นคนอังกฤษ แก่พูดอย่างนั้น บอกว่าฉันเป็นคนอังกฤษ แล้วเป็นคนอังกฤษบ้านนอกไม่ใช่อังกฤษในกรุงลอนดอน ฉันพูดอะไรก็ต้องรักษาคำพูดของฉัน ฉันจะไปเปลี่ยนแปลงคำพูดเพื่อประโยชน์แก่เงินซึ่งเหลือไปเล็ก ๆ น้อย ๆ นั้น เขาจะดูหมิ่นคนชาติอังกฤษได้ คนแก่นั้นเขาถือธรรมะ เขารักษาคำสัตย์ศรีของความเป็นคนอังกฤษ

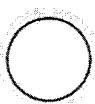
แม้จะเป็นคนแก่อยู่ในสภาพลำบาก แก่ก็ไม่เห็นแก่เงินที่เขาจะขึ้นราคาให้จะต้องขายตามคำพูดที่ได้พูดไว้ เพียงแต่ไปพูดกันยังไม่ได้สัญญากัน แต่ถ้าเป็นคนที่ไม่มิกติกาในจิตใจ ไม่มีคุณธรรม พอเขามาขึ้นเงินให้อย่างนั้นก็ขึ้นไปทันทีตามที่เขาต้องการ อย่างนี้ก็เหมือนกัน

มันมีอยู่ทั่ว ๆ ไปในสังคมในยุคปัจจุบัน เพราะไม่มีอะไรที่จะไปฟ้องร้องกัน
ยังโรงศาลได้ แม้มีสัญญาก็มีข้อที่จะเอาเปรียบได้ เขายอมบิดเบี้ยวได้
เหมือนกัน นี่เป็นอย่างนี้

ที่เป็นเช่นนี้เพราะอะไร ก็เพราะว่าคนไม่มีคุณธรรมเป็นหลัก
คุมครองจิตใจ มันก็ลำบาก เพราะฉะนั้นคุณธรรมจึงเป็นสิ่งจำเป็นกว่า
อะไรทั้งหมดที่เรามี คนมีการศึกษาก็ต้องหมายถึงว่า คนมีการศึกษา
ด้านธรรมะ และเอาธรรมะไปเป็นหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวันด้วย

แม้ศึกษาธรรมะแต่ไม่ปฏิบัติธรรมะ มันก็ใช้ไม่ได้เหมือนกัน เช่น
คนเป็นมหาเปรียญ ลิกออกไปแล้วมหาหมาเป็กมีเหมือนกัน อย่างนี้
เรียกว่าไม่ใช่ผู้มีการศึกษา ไม่ใช่ผู้มีการอบรมตนเองทางด้านจิตใจ เป็น
ผู้เรียนให้มีความรู้ แต่ไม่เคยปฏิบัติ เมื่อเป็นพระอยู่ก็คงจะเหลวไหล
เพราะออกไปอยู่บ้านก็เหลวไหลได้ในรูปต่าง ๆ ถือศีล ๕ ก็ไม่ครบ
อย่างนี้ก็แสดงอยู่ในตัวว่า เมื่อเป็นพระก็มุ่งแต่การเรียนแต่ไม่ได้สนใจ
ในการที่จะคุมครองตัวเองด้วยธรรมะ ไม่เอาธรรมะมาเป็นหลักปฏิบัติ
ในชีวิตประจำวัน มันก็ยังยุ่งอยู่นั่นเอง

อันนี้เป็นเรื่องที่เราจะต้องเข้าใจ ว่าคนในสมัยนี้จะวัดกันด้วย
การศึกษาเสมอไปไม่ได้ ถ้าวัดกันในเรื่องเอาคนใช้งานแล้ว มันก็ได้ ว่ามี
การศึกษาได้ปริญญาี่มาเอาทำงานนี้ได้ แต่ถ้าวัดไปว่าเขามีจิตใจ
อย่างไรวัดกัน ยังวัดด้วยใบประกาศนียบัตร หรือปริญญาบัตรที่ได้รับมา

จากพระหัตถ์ของในหลวงยังไม่ได้ เราจะต้องดูน้ำใจของคนคนนั้น เอา
มาทำงานดูก่อนแล้วคอยดูไป ว่าเขามีความซื่อสัตย์ขนาดไหน มีการ
บังคับตัวเองได้ขนาดไหน มีความอดทนต่อสิ่งยั่วยุอย่างไรบ้าง มีความ
เสียสละอย่างไร อันนี้มันต้องดูกันต่อไป ต้องดูกันนาน ๆ จึงจะรู้กันได้

เพราะฉะนั้น ที่แม่หญิงคนนั้นโทรบอกว่า สามิของดิฉันเป็นคนมี
การศึกษา หลวงพ่อจึงบอกไปว่า อย่าทักท้วงเอาว่ามีการศึกษาจะเป็น
คนดีเสมอไป แกบบอกว่า ไม่ใช่ศึกษาที่เมืองไทย ยังไปเรียนมาจาก
เมืองนอกด้วยซ้ำไป ยิ่งหนักเข้าไปอีกที่ไปเรียนเมืองนอกมา เพราะว่า
ไปเอาระบบฝรั่งมาใช้และไม่ใช้ฝรั่งชั้นดี ไปเอาระบบฝรั่งชั้นสวะมาใช้
ในบ้านเมืองของเรา ก็มีอยู่ไม่ใช่น้อยเหมือนกัน จึงได้ประพฤติปฏิบัติ
ในสิ่งที่ตัวไม่สบายใจ คือไปคบกับหญิงอื่น ไปแสดงอาการแม่ต่อหน้า
ก็ไม่มีความยำเกรง ตัวก็ไม่สบายใจ

อันนี้มันเกิดขึ้นจากอะไร เกิดจากพ่อผู้ชายนั่นไม่ประพฤติธรรมะ
ไม่มีการถือศีลข้อที่ ๓ ศีลข้อที่ ๓ ว่า กาเมสุมิจจาจารา เวรมณีสึกขา
ปะทัง สะมาทิยามิ...ข้าพเจ้าขอสมათาน คือการงดเว้นจากการประพฤติ
ผิดในทางกาม

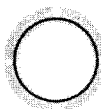
ไม่ประพฤติผิดในทางกามก็คือว่า ไม่ประพฤติอะไรอันจะเป็นเหตุ
ให้คนอื่นกระเทือนใจ ถ้าเป็นสามิก็จะไม่ประพฤติอะไรให้แม่บ้านสะเทือนใจ
ภรรยา ก็เหมือนกัน จะไม่ประพฤติอะไรให้พ่อบ้านกระเทือนใจ ต้องมี

ความสำคัญอยู่ตลอดเวลาว่า เรามีของเราแล้ว เราจะไปเกี่ยวข้องกับคนอื่นนั้นไม่สมควรที่จะพึงกระทำ เพราะถ้ากระทำลงไปก็จะกระทบกระเทือนจิตใจของบุคคลอื่น

แต่ว่าบุคคลประเภทวัตถุนิยม คือว่าติดใจในด้านวัตถุ มัวเมาในด้านวัตถุ มันก็ต้องไปอย่างนั้น จิตมันปรารถนาแล้วคุณธรรมไม่มีเป็นเครื่องยับยั้งชั่งใจ เป็นรปประเภทไม่มีห้ามล้อ มันก็ชนคะเริ่ดไป แล้วก็เกิดปัญหาแก่คนที่โดยสารถจะได้รับความทุกข์ความเดือดร้อนเรื่อยไป

ได้บอกหญิงคนนั้นไปว่า ต้องอดทนเอาหน่อย ทนไปก่อน อย่าทำอะไรที่เป็นเรื่องวุ่นวามเกินไป เขาบอกว่า ทนมานานแล้ว ก็ต้องทนต่อไปอีก แล้วก็เสียงพูดทั้งน้ำมูกน้ำตาไหล ร้องไห้ร้องห่ม หลวงพ่อไม่อยากจะฟังนาน ๆ เลยบอกว่า วันนี้เอาเท่านี้ก่อนเพราะว่ามีแขกมารออยู่ข้างนอก...มีธุระ ความจริงกลางคืนไม่มีแขกแต่ก็ต้องพูดอย่างนั้น คล้ายกับพูดมุสาไป แต่ว่ามีเรื่องที่จะต้องทำเหมือนกัน ไม่ใช่เรื่องอะไรก็เลยบอกว่ามีคนเขาจะมาคุยด้วย แล้วก็เลยวางหูไป

อันนี้เป็นเรื่องที่แสดงความทุกข์ออกมาให้ปรากฏ ก็เพราะว่าคนไม่ประพฤติธรรมกัน ผู้ชายก็ไม่ประพฤติธรรม ผู้หญิงก็ไม่ประพฤติธรรมเหมือนกัน ผู้ชายไม่ประพฤติธรรมคือไม่เคารพในศีลข้อที่ ๓ ไม่ซื่อตรงต่อแม่บ้านซึ่งมีลูกด้วยกันแล้ว ๑ คน แล้วก็รักภรรยา ไม่รักลูก ถ้ารักแม่บ้านเราจะทำอย่างนั้นไม่ได้ รักลูกเราก็ทำอย่างนั้นไม่ได้ แต่ว่าเป็น

คนอย่างนั้นซึ่งไม่ใช่คนเดียว ในบ้านเมืองนี้มีเยอะแยะ มีบ่อย ๆ มีปัญหายุ่งยากกันมากมายในเรื่องปัญหาครอบครัว เป็นเรื่องวัตถุนิยมของคนเหล่านั้น ซึ่งมันไม่รู้จักจบไม่รู้จักสิ้น ไม่รู้จักอึดไม่รู้จักพอ ก็เลยเกิดเป็นปัญหา

ทีนี้ก็บอกแม่บ้านว่า มันต้องอดทนเอาหน่อย อย่าใจร้อน ทำไม่รู้ไม่ชี้เสียบ้าง แกบอกว่ามันเห็นดำตาดูเลยล่ะ...ทนไม่ไหว อย่างนี้เราจะพูดอย่างไรเพราะว่ามันเห็นดำตา...ทนไม่ได้ เพราะไม่หัดอดทนไม่เคยมาวัดนั่นเอง ไม่เคยฟังธรรมไว้ ถ้าได้มาวัดไว้บ้างก็พอปลงพอวาง อย่างน้อยก็มีเครื่องมือทุนแรง คือธรรมะที่ได้ยินได้ฟังไว้เป็นเครื่องมือทุนแรงไว้ จะไม่รู้ว่าอะไรเกินไป

บอกว่า ดิฉันทนไม่ไหวแล้ว จะหย่ากันแล้ว มันจะลำบาก ลูกจะลำบาก ไม่เป็นไร...ดิฉันเลี้ยงได้ ลูกมันเกิดน้อยเนื้อต่ำใจเพราะไม่มีพ่ออยู่เฉพะหน้า แล้วโตขึ้นมันก็เกิดปมต่าง ๆ ขึ้นมาในจิตใจ ต้องอดทนกันไปหน่อย อะไรว่ากันไปตามเรื่อง มันเป็นอย่างนี้ เรื่องอย่างนี้มันมีบ่อย แต่เป็นเรื่องของฝ่ายแม่บ้านเป็นส่วนมาก พ่อบ้านไม่ค่อยมีปัญหาอะไร เพราะว่าแม่บ้านเขาเรียบร้อย

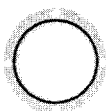
แล้วก็มีถามคำหนึ่งว่า ถ้าฉันประพฤติอย่างนั้นบ้าง ผู้ชายจะว่าอย่างไร มันไม่ได้ มันผิดจาริตประเพณี ประเพณีทำให้ผู้หญิงเสียเปรียบ เขาว่าอย่างนั้น มันจะไปกันใหญ่แล้ว เรื่องมันจะไปกันใหญ่

จะตอบโต้กันด้วย เรียกว่าฟันต่อฟัน ตาต่อตา เล็บต่อเล็บกันแล้วอย่างนี้
 เอากันใหญ่แล้ว มันจะไปกันใหญ่ ไม่มีเวลาที่จะสอนกันทางโทรศัพท์
 มันก็ลำบากเหมือนกันเรื่องอย่างนี้

เมื่อไม่ยึดมั่นถือมั่นก็พ้นจากความทุกข์

เราจะต้องใจเย็นไว้ เอาธรรมะเข้าขม ค่อยพูดค่อยจากัน ค่อย
 ทำความเข้าใจกัน ถ้าหากว่าเราดีเราเก่ง เราก็ชนะ แต่ถ้าเราไม่ดี
 ไม่เก่งเราก็พ่ายแพ้เขา ยิ่งในเวลาอย่างนั้นแล้ว ถ้าเราเป็นคนอารมณ์
 ไม่ดีเข้า เสียเปรียบร้อยประตู พอกลับมาถึงก็บั่นหน้ายักษ์วัดแจ้ง
 เข้าใส่ เขาก็ไม่พอใจ เขาไปบ้านโน้นดีกว่าเพราะบ้านโน้นเขายืมรับ
 พอไปถึง เข้าไปในบ้านเขามากอดสะเอว...เป็นอย่างไรคุณป้า เป็นอย่างไร
 คุณพี่เป็นอย่างไร อย่างนี้มันก็แยละซี มีแต่เรื่องเสียเปรียบทั้งนั้น
 ฝ่ายเจ้าของเดิมก็เสียเปรียบตายชื่ออย่างนั้น ทางโน้นเขาเก่งกว่า

เรามันต้องเรียนรู้บ้างเรื่องอย่างนี้ ต้องมีศิลปะบ้าง อะไรต่าง ๆ
 นานามันต้องเอาใจเย็นเข้าว่า ทำอาหารให้เอร็ดอร่อย พูดจาอ่อนหวาน
 สมานใจ ถ้าเราทำดี ๆ อย่างนั้น เขาก็ไม่หนีเราไป แต่ที่มันคิดไม่ออก
 ไหมโทโทโส สมเพชรหึงมันแรงกว่า ลมนี้มันแรงกว่าลมอะไร ๆ ลมใต้ฝุ่น
 ทั้งหลายที่พัดบ้านพังไปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็ไม่แรง ลมสมเพชรหึง

ไม่ได้ พอลมเพชรหึงเกิดแล้วมิดไปหมดเลย ท้องฟ้ามิดมัวไปมองอะไรไม่เห็น ถ้ามีปืนอยู่ใกล้เตี้ยวกี่เปรี๊ยะเข้าให้ มันเปรี๊ยะกันบ่อย ๆ เพราะลมนี้ ลมเพชรหึงมันเกิดขึ้น มันเป็นอย่างนั้น

เพราะฉะนั้น ต้องทำใจให้ดี ๆ ไว้ ค่อยพูดค่อยจาค่อยประนีประนอมกัน เอาน้ำเย็นเข้าลูบ อย่าเอาน้ำร้อนลวก เอาน้ำร้อนลวกมันก็วิ่งไปเท่านั้นเอง ไม่ว่าอะไรถ้าเราดด้วยน้ำร้อน มันวิ่งหนีไปเลย สุนัขถ้าเราเอาน้ำร้อนลวกมันก็วิ่งไปเลย ร้องเอ็ง ๆ ไปเลย ผู้ชายก็เหมือนกัน ถ้าเอาน้ำร้อนลวกมันก็วิ่งไปเสียเลย ที่โน่นน้ำเย็นหอมด้วย เขาก็ไปอยู่กับน้ำเย็น น้ำหอม ของเรามันมีแต่น้ำร้อน อย่าใช้น้ำร้อนจงใช้น้ำเย็น ใช้ความสงบทำไม่รู้ไม่ชี้เสียบ้าง พระท่านก็สอนไว้ มีดาก็ทำเป็นดาบอดเสียบ้าง มีหูกทำเหมือนหูกหมาเสียบ้าง มีลั่นก็ทำเป็นคนใบ้เสียบ้าง มีอะไรเกิดขึ้นไม่รู้ไม่ชี้ ฉันไม่รู้ไม่ชี้ อย่างนี้มันก็สบายใจ

เหมือนกับคุณหญิงคนหนึ่ง เขามาถามว่า คุณของท่านเป็นอย่างไร...ก็ดีแหละ ถ้าอยู่กับฉันก็เป็นผัวฉัน แต่ถ้าลงออกจากบ้านแล้วเป็นผัวใครฉันไม่รู้ ว่าอย่างนั้น นี่แกล้งดี คุณหญิงคนนี้แกล้งดี แกล้งพูดด้วยอารมณ์ดีว่า ฉันไม่รู้ ฉันไม่รู้เรื่อง จะเป็นของใครก็ตามใจ แต่ถ้าอยู่บ้านฉันก็เป็นของฉัน อย่างนี้มันก็ไม่มีอะไร เราอย่าคิดมาก ให้มันวุ่นวายใจ มันก็ไม่มีเรื่องอะไร นี่มันเรื่องวัตถุนิยมทั้งนั้น นิยมในเรื่องนั้น ติดในเรื่องนี้ ติดในเรื่องนั้น ติดในสิ่งที่ป็นรูปบ้าง ติดในสิ่ง

ที่เป็นนามธรรมก็มีเหมือนกัน เช่นติดในความคิดความนึก ในรูปต่าง ๆ ที่เราติดกันอยู่ทั่ว ๆ ไป มันก็เป็นความทุกข์เป็นความไม่สบายใจ

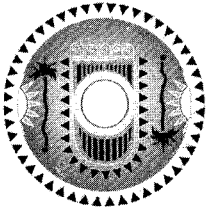
ท่านเจ้าคุณท่านจึงตั้งปณิธานไว้ข้อหนึ่งว่า **จะพรากรจิตคนออกจากวัตถุนิยม คือให้อยู่ด้วยปัญญา อยู่ด้วยความรู้เท่าทันในสรรพสิ่งทั้งหลาย แล้วเราจะไม่ต้องเป็นทุกข์ ไม่ต้องร้อนใจกับเรื่องนั้น ๆ** มากเกินไป ก็เป็นเรื่องที่น่าคิดอยู่เหมือนกัน อันนี้มันต้องใช้ความคิดอย่างลึกซึ้ง พิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบ ต้องมีความอดทนเอาไว้ มีการบังคับตัวเองขึ้น แล้วก็ต้องใช้ปัญญามาเป็นเครื่องพิจารณา อย่าใจร้อน อย่าวู่วาม ไม่ว่าในเรื่องกรณีใด ๆ ก็จะปลอดภัยด้วยประการทั้งปวง นี่เป็นเรื่องที่เอามาพูดกันอีกครั้งหนึ่งในวันนี้ ก็ขอยุติเพียงเท่านี้

.&.

គោរពសុំព្រះបាទនរោត្តមៈ

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย

ณ บัดนี้ ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรมะ อันเป็นหลักคำสอน
ในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในอาการสงบ ตั้งอกตั้งใจฟัง
ด้วยดี เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดขึ้นจากการฟัง ตามสมควรแก่เวลา

ความสุขที่แท้

วันนี้อากาศสบาย เย็นนิดหน่อยก็ดีกว่าหน้าร้อน หน้าร้อนมัน
ไม่ไหว มันร้อน เหงื่อไหลไคลย้อย หน้าหนาวเหงื่อไม่ออก ไม่เปลืองน้ำ
ประปา คือไม่ต้องอาบมากก็ได้เพราะไม่มีเหงื่อ จิตใจก็สบายขึ้นเพราะ
ความเย็นของอากาศ

แต่ว่าความเย็นจากธรรมชาติ ดินฟ้าอากาศนั้นยังไม่เท่ากับความเย็นใจที่เกิดขึ้นจากธรรมะ ความเย็นใจที่เกิดจากธรรมะเป็นความเย็นที่แท้จริง เป็นความเย็นที่ไม่ร้อนต่อไป เย็นตลอดกาลนาน อันเป็นจุดหมายของพุทธบริษัท

“พุทธบริษัท” คือบริษัทของผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้มีความเบิกบาน แจ่มใสในธรรมะ มีความสุขเพราะได้ฟังธรรมะ มีความสุขเพราะปฏิบัติธรรมะ ความสุขที่เกิดจากธรรมะเป็นความสุขแท้ เป็นความสุขถาวร แต่ความสุขที่เกิดขึ้นจากเรื่องอื่นนั้นเรียกว่ายังเป็นความสุขชั้นนอก เป็นความสุขจากวัตถุ เป็นสิ่งจอมปลอม ไม่ใช่สิ่งที่แท้จริง สิ่งแท้จริงนั้นเกิดจากเราปฏิบัติธรรมะ แล้วความสุขนั้นก็เกิดขึ้นในใจของเรา

เครื่องปิดกั้นความสุขที่แท้

ว่ากันโดยความจริงแล้ว คนเรานั้นมันมีความสุขอย่างนั้นเป็นของเดิม เป็นทุนอยู่ คือเป็นทุนอยู่ก่อน แต่ว่าสิ่งนั้นไม่ปรากฏออกมา เพราะเราไปรับเอาสิ่งอื่นเข้ามาปิดบังมันไว้หมด สิ่งที่เรารับเข้ามาปิดบังไว้นั้นก็คือ สิ่งที่เป็นเรื่องภายนอก สิ่งที่เป็นเรื่องภายนอกนั้นเราเรียกว่าอารมณ์ อารมณ์มีประเภทต่าง ๆ ที่ไหลเข้ามาทางประตูของร่างกาย ประตูของร่างกายก็คือ ประตูตา ประตูหู ประตูจมูก ประตูลิ้น ประตูกาย

ใจเป็นผู้รับรู้ในสิ่งนั้น เพราะในร่างกายของเรามีใจเป็นประธาน มีใจเป็นต้นเรื่อง อะไร ๆ ก็เกิดขึ้นมาจากใจของเราทั้งนั้น ความรู้ที่เกิดขึ้นนั้นแหละ เป็นเรื่องที่ทำให้เรารู้ว่าเรายังอยู่ เรายังมีชีวิตอยู่

การยังมีชีวิตอยู่ ก็เพราะมีใจรับรู้ รับรู้ในเรื่องอะไรต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาทางตา หู จมูก ลิ้น กาย แล้วไปรวมไว้ที่ใจ ใจเป็นผู้รับสิ่งนั้น เก็บไว้ สะสมไว้ สะสมในด้านใดมากก็เป็นไปในรูปนั้น มีนิสัยไปในทางนั้น สะสมความชั่วนิสัยก็ไปในทางชั่ว เศร้าหมอง เกรี้ยวกราด รุนแรง สะสมในด้านดีก็ค่อยมีความสงบตามสมควรแก่ฐานะ สิ่งที่เราเก็บมาสะสมไว้ สิ่งที่เป็นของเดิมจึงหายไป ไม่ได้หายไปไหน แต่ว่ามันซ่อนอยู่ภายใต้ของสิ่งนั้น

เหมือนเราเอาของมาวางไว้ เราก็ไม่เห็นพื้นตรงนั้น หรือในห้องที่เต็มไปด้วยของที่เราก็กองบรรจุไว้มากมาย เปิดประตูโผล่เข้าไปก็ไม่เห็นพื้นห้องซึ่งเป็นของดั้งเดิม เราเห็นแต่สิ่งของเหล่านั้นกองเต็มไปหมดฉันใด

จิตเดิมแท้เป็นประภัสสร

ในใจเรานี้ก็เหมือนกัน เราเก็บอะไร ๆ มาใส่ไว้มากมายก่ายกอง จนของเดิมไม่ปรากฏและเรานึกว่าของเดิมไม่มี เพราะเห็นแต่ของที่เข้าไประบายใหม่ เต็มไปหมดทุกประตู ของเดิมก็เลยไม่ปรากฏออกมา มีแต่

ของที่เราสะสมไว้ ออกมาในรูปแบบต่าง ๆ ออกมาในทางพูด ออกมาในทาง การกระทำ การแสดงออกทางกาย ทางวาจาของเรานั้นมันเป็นไปตามพื้นฐานที่เราสะสมไว้ในใจ เราสะสมอะไรไว้มาก เรียกว่าเป็น “เจ้าเรือน” มีราคะ...ความเพละเป็นเจ้าเรือน มีโทสะ จิตร้อน คิดประทุษร้ายผู้อื่นเป็นเจ้าเรือน มีโมหะ...ความหลงใหลมัวเมา เป็นเจ้าเรือน มีวิตกคือคิดมากเป็นเจ้าเรือน มีความรู้แบบฟุ้งซ่านเรียกว่า พุทธิจริตเป็นเจ้าเรือน

เหล่านี้มันเข้าไปครองเสียนาน ครองจนเราไม่รู้ว่าเนื้อแท้ของตัวเรานั้นเป็นอย่างไร หน้าตาดั้งเดิมเป็นอย่างไรก็ไม่รู้ เพราะมีสิ่งอื่นไปพอกไว้มากมายจนไม่ปรากฏออกมา เมื่อคนเรามีสภาพเช่นนั้น เราต้องการกลับไปสู่ภาวะเดิมที่มีอยู่ในใจของเรา

ภาวะของจิตใจเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อม

ภาวะเดิมที่มีอยู่ในใจของเรานั้น คือความสะอาด สว่าง สงบ หรือคือความบริสุทธิ์ อันเป็นสภาพดั้งเดิมของเรา มันคือความบริสุทธิ์หรือประภัสสร คือผ่องแผ้ว ไม่มีความเศร้าหมองเข้าไปเจือปน แต่เพราะเราไม่รู้เท่าทัน จึงรับสิ่งต่าง ๆ เข้ามาสะสมไว้จนของเดิมไม่ปรากฏ เพราะปกติของคนเรานั้นตื่นขึ้นด้วยความไม่รู้ไม่เข้าใจ

ชีวิตของเด็กน้อย ๆ ที่พอรู้เพียงสักที่รับรู้อะไรต่าง ๆ ด้วยอวิชชา ไม่ใช่ด้วยความรู้ความเข้าใจ รับไว้ด้วยความไม่รู้ไม่เข้าใจ ทำไปตามสัญชาตญาณของเด็กนั้น แล้วก็เพิ่มอะไร ๆ ขึ้นในจิตใจมากขึ้นทุกวันทุกเวลา จึงเต็มไปด้วยสิ่งที่เขาเก็บเข้าไปใส่ไว้ การเก็บของเด็กนั้นย่อมเป็นไปตามสิ่งแวดล้อม อยู่ในภาวะแวดล้อมอย่างใด สิ่งที่เขาเก็บสะสมไว้ก็เป็นไปตามสภาพของสิ่งแวดล้อม

เด็กเกิดในครอบครัวที่พ่อแม่ไม่ค่อยเรียบร้อย พุดจาไม่เรียบร้อย กิริยาไม่เรียบร้อย การแสดงออกทุกอย่างไม่ค่อยเรียบร้อย เด็กนั้นก็เก็บสิ่งเหล่านั้นไว้ จึงเรียกว่าเป็นไปตามพันธุพ่อแม่ พ่อแม่เป็นอย่างไร ลูกมักจะเป็นอย่างนั้น ถ้าเด็กนั้นเกิดในพ่อแม่ที่มีความประพฤติเรียบร้อย การพูดการจา กิริยาท่าทาง การจัดบ้านช่อง อยู่ในสภาพมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย เด็กนั้นก็รับสิ่งเหล่านั้นไว้เป็นไปตามสภาพของสิ่งแวดล้อมของเขา สิ่งแวดล้อมนี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญเหมือนกันที่สร้างเสริมนิสัยของคน จึงต้องปรับปรุงสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างนิสัยเหมือนกัน

เขาจึงมีระเบียบให้เราปฏิบัติในเรื่องเกี่ยวกับบ้านช่อง บริเวณบ้าน การเป็นการอยู่ อาหารการบริโภค การแต่งเนื้อแต่งตัว ให้เกิดความเรียบร้อย เด็กจะได้พบเห็นสิ่งเหล่านั้น จะได้รับสิ่งเหล่านั้นมาใส่ไว้ในใจของเขา อันนี้เป็นเรื่องที่ต้องทำเหมือนกัน เด็กตื่นขึ้นด้วยสิ่งที่ไม่รู้ไม่เข้าใจ จึงได้รับสิ่งต่าง ๆ ไว้ดังที่กล่าว เราต้องการให้เด็กตื่นขึ้น

ด้วยวิชา ด้วยความรู้ แต่ว่ามันก็เป็นไปไม่ได้เพราะพูดกันยังไม่เข้าใจ
เขารับตามสัญญาตัญญานแห่งความต้องการ เรื่องกิน เรื่องดื่ม เรื่องอะไร
ต่ออะไร ก็เป็นไปตามสภาพอย่างนั้น เพราะยังไม่รู้ว่าอะไรเป็นอะไร

แต่เมื่อเด็กเติบโตขึ้น พอรู้จักคำสอน คือฟังรู้เรื่อง พ่อแม่พูด
อะไรฟังรู้เรื่อง ให้เหตุให้ผลพอเข้าใจ เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่ที่จะบอกละ
ถูกต้องให้แก่เด็ก ให้เหตุให้ผลแก่เขา ให้รู้ว่าอะไรมันเป็นอะไร ตามสภาพ
ที่เป็นจริง แต่ว่าเราทำอย่างนั้นกันน้อยเพราะทำตามกันมา พ่อแม่สอน
เรามาอย่างไรเราก็ทำอย่างนั้น สอนให้ยึดถือในเรื่องอะไร เราก็สอนกัน
ต่อ ๆ ไป เพราะฉะนั้นเด็กจึงอยู่ในภาพที่มีภาระผูกพัน จิตใจเข้าไปยึดถือ
อะไร ๆ ไว้เป็นของตัวเอง ตั้งแต่ของเล่นเช่นตุ๊กตา เราก็บอกว่าเป็นของหนูนะ

เด็กก็สร้างความยึดถือในตุ๊กตาดาวนั้นว่าเป็นของเขา อะไรอื่นอีก
มากมาย ที่เราบอกให้เขายึดถือไว้ในจิตใจ พ่อแม่ ลูกป้า น้าอา คุณตา
คุณยาย คุณปู่คุณย่า ก็บอกให้เขารู้ แล้วก็ยึดถือไว้ทั้งนั้น ไม่ได้สอน
ในทางที่เป็นธรรมะให้เด็กเข้าใจตั้งแต่เริ่มต้น เพราะว่าผู้ใหญ่ก็ยังไม่
ศึกษาเรื่องนั้น ไม่ได้เตรียมตัวในด้านธรรมะ จึงไม่มีธรรมะที่จะไปสอนลูก
สอนหลาน นอกจากสอนตามที่เคยกระทำกันมา เอาอะไร ๆ ใส่เข้าไปใน
ความคิดของเด็กมากมาย จนกลายเป็นบุคคลที่มีแต่เรื่องความยึดมั่น
ถือมั่นในสิ่งต่าง ๆ ที่เรายึดยึดให้เขา จนกระทั่งว่าโตขึ้นก็ลำบากที่
จะถอนออก

แม้ไปโรงเรียน เราก็สอนให้ยึดถือ เช่นสอนให้รักชาติ ให้รักแผ่นดิน ความจริงมันก็ไม่ถูกต้อง แต่ว่าทั่วโลกเขาทำกันอย่างนั้น มันจึงยุ่งเพราะอะไร? ที่รบราฆ่าฟันกันก็เรื่องอย่างนี้แหละ เพราะเรื่องสอนให้ยึดมั่นถือมั่น ให้ยึดในชาติของตัวในประเทศของตัว ในภาษาในวัฒนธรรมประเพณีอะไรต่าง ๆ โดยอ้างว่าเพื่อธำรงไว้ซึ่งประเทศชาติให้ธำรงไว้ซึ่งประเทศชาติ แต่เราไม่เคยคิดว่าธำรงไว้เพื่ออะไร และการธำรงไว้ในรูปอย่างนั้น มันสร้างอะไรขึ้นไว้ในจิตใจคน มันเป็นฐานที่จะให้เกิดอะไรขึ้นต่อไป?

สงครามทั้งหลายทั้งปวงที่เกิดขึ้นนั้น ต้องทำคนให้ตามืด ทุหนวกกันเสียก่อนทั้งนั้นแหละ คือต้องพุดปลุกใจให้ไม่คิดอะไรอื่น ให้คิดแต่จะไปรบราฆ่าฟันกัน โดยอ้างว่าเพื่อสิ่งนั้นเพื่อสิ่งนี้ เพื่อชาติเพื่อประเทศ แล้วก็ต้องไปรบกัน รบเพื่อรุกรานประเทศอื่นชาติอื่น เพื่อไปแย่งทรัพยากรแผ่นดิน แผ่นน้ำของประเทศนั้นเอามาเป็นของตัวเอง

ความจริงการกระทำเช่นนั้นมันก็เป็นโจรนั่นเอง แต่เป็นโจรที่กฎหมายรับรอง ถือว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้อง ทั้ง ๆ ที่มันไม่ถูกต้องอะไรก็เลยรบราฆ่าฟันกันมาตั้งแต่สมัยโบราณจนกระทั่งถึงสมัยนี้ ก็เพราะสอนกันอยู่ในรูปอย่างนั้น

บางทีก็สอนให้เกลียดกัน โดยฝังลึกในจิตใจระหว่างชนชาตินั้น ๆ เกลียดกันเป็นหลายชั่วคนเลยทีเดียว โดยธรรมชาติว่าเป็นศัตรูกัน

โดยธรรมชาติสอนให้เกลียด ให้โกรธกัน ไม่ให้หันหน้าเข้าหากัน เพียงแต่พอเห็นว่าเป็นคนก็มองว่าเป็นคนด้วยกัน แต่พอรู้ว่าเป็นชาติอะไร รังเกียจแล้ว รู้ว่าเป็นศาสนาอะไรก็รังเกียจแล้ว แม้ในศาสนาเดียวกัน ถ้ารู้ว่านิกายอะไรก็รังเกียจกันอีกแล้ว สิ่งเหล่านี้เราเพาะให้เกิดขึ้นเพื่อ ความยุ่งยากทั้งนั้น ให้ยึดถือในสิ่งเหล่านั้น

อาหรับกับยิวเกลียดกันนักหนา เรียกว่าเกลียดกันโดยที่ฝังลึก อยู่ในจิตใจมานาน ไม่รู้จักปล่อยไม่รู้จักวาง คนยิวเข้าไปในอาหรับไม่ได้ อาหรับก็ไปในประเทศยิวไม่ได้ จะเดินทางนี่ต้องอ้อย..อ้อม คนยิวมาบวช อยู่ที่นั่นหลายเดือน แล้วก็ลาสิกขาจะกลับบ้าน ถามว่า “ไปยังไง?”

ไปทางนี้ บอกว่า “ไปทางตะวันตก...สบาย แต่จะผ่านพม่าไปอินเดีย เข้าอิสราเอล... ไม่ได้” ไปไม่ได้ ผ่านประเทศมุสลิมไม่ได้เพราะประเทศ มุสลิมเขาไม่ชอบพวกยิว แล้วจะไปอย่างไร โน้นต้องบินไปลอสแอนเจลิส ซึ่งมันไกล แล้วจากลอสแอนเจลิสก็บินไปที่เมืองยิว มันเป็นอย่างนั้น เสียเงินเสียทองมากมาย เพราะมันเป็นศัตรูกันโดยธรรมชาติ ให้เกลียด ให้โกรธกันอยู่อย่างนั้นตลอดเวลา ระหว่างศาสนาก็มี เรียกว่าฝังอยู่ใน จิตใจ เป็นอารมณ์ค้างที่ไม่ยอมล้างออก มันก็เก็บฝังไว้ในใจอย่างนั้น

คุณประยูร เป็นอิสลาม แต่แกไปไกล ๆ ท่านพุทธทาสเลื่อมใส ครุฑธา เวลาไปอินเดียแล้วมาที่ลังกาด้วยกัน เขามีการประชุมพระผู้หลัก ผู้ใหญ่ และชาวบ้านมามาก ชั้นแรกก็ดีหรรษา ยิ้มแย้มแจ่มใส แต่พอ

พวกนั้นรู้ว่าแกเป็นมุสลิมเท่านั้นแหละ ไม่ชอบแล้ว ดุชิ ๆ ความฝังอยู่ในจิตใจคนพอรู้ว่าแกเป็นมุสลิมก็ชักจะไม่ค่อยชอบหน้า นี่มันเรื่องอะไรที่ฝังสิ่งนี้ไว้ในใจอย่างนั้น ความจริงแกก็เป็นมุสลิมที่ใจกว้างเต็มทีกว้างมาก ไม่ได้ถืออะไรรุนแรงด้วยประการทั้งปวง จะเรียกว่าเป็นมุสลิมคนเดียวในโลกก็ได้ที่มีใจกว้างขวางอย่างนั้น แต่พอชาวลังการู้ว่าเป็นมุสลิมก็ไม่ชอบ เพราะเขาเป็นปฏิปักษ์กัน

หรือเป็นปฏิปักษ์กับพวกคาธอลิค เข้ากันไม่ได้ โกรธกันมาตั้งแต่ไหนแต่ไรจนเข้ากันไม่ได้ ไม่ยอมเปลี่ยนความคิด คือไม่เปลี่ยนความโกรธเป็นความรัก ไม่เปลี่ยนความพยาบาทเป็นความเมตตา กรุณา ทำไม่ได้ ฝังในจิตใจ

หลักธรรมเพื่อความไปสู่ความสุขที่แท้

คนไทยเรานี้ก็ยังดื้ออยู่ เรียกว่าไม่ฝังลึกเกินไป เช่นพม่ากับเรานี้รบกันบ่อย ๆ เดียวนี้เราก็ไม่รุนแรงอะไร คบคนพม่าเราก็เฉย ๆ ไม่เที่ยวเมืองพม่าเขารู้ว่าเป็นเมืองอโยธยามา เขาเรียกยูเรีย ยูเรียพุงยี ว่าพระเมืองไทย พระเมืองอโยธยา เขาก็ไม่มีอะไรกัน ไปวัดไหนก็ต้อนรับขับสู้ด้วยดี พุดกันไม่รู้เรื่อง จับมือจับไม้ไปซื้อตุ๋น ห่องน้ำอยู่ตรงนี้ ล้วงอยู่ตรงนี้ ครวอยู่ตรงนี้ พาไปพักผ่อน ให้หลับให้นอน

ตื่นเช้าก็ไปปลูกตั้งแต่ยังไม่สว่างให้ไปฉันท้าว ฉันทั้งแต่ตี ๔ บอกว่า “ยังง่วงอยู่ เพราะเดินเหนื่อยเมื่อวาน ยังฉันทไม่ได้ ค่อยฉันทให้มันรุ่งหน่อย” เขาก็ไม่ว่าอะไร เราก็ก็นั่งเฝ้าตอนเช้า ๆ นี่แสดงว่าเขาใจไม่ตรี

ญาติโยมชาวบ้านก็เหมือนกัน เราไปพักที่ตรงไหน เขาก็มากกราบ มาไหว้ เอื้อเฟื้อเฟื่องแผ่ เอน้ำมาให้ฉันท ตอนเย็นก็เอน้ำมะขามเปียก มา มะขามเปียกกละลายน้ําสีน้ำอ้อย เอน้ำให้ฉันทเป็นน้ำปานะ น้ำอาบ ก็อุตสาห์ทูนกันมาเป็นแถว เอน้ำสรงน้ำพระกัน ให้อาบกัน ค่อยมาดู มาแล เอาใจใส่

เห็นพระเจ็บเท้ามาก ก็บอกว่า “ไม่ต้องเดินหรอก ขึ้นรถไป ดีกว่า” ไปเรียกรถตุ๊กตุงค์ ตีตัวให้ทั้งหมด ได้ขึ้นรถไฟไป นี่..อหยาศัย ไม่ตรี ไม่มีอารมณ์ค้างว่าไทยรบกับพม่า ไม่ได้มีอย่างนั้น เราไม่ได้โกรธ อย่างนั้น ไม่ได้เกลียดถึงขนาดอย่างนั้น ก็หันหน้าเข้าหากันได้ ไม่รุนแรง

โอนอ่อนผ่อนตาม

ที่เป็นเช่นนี้ ก็เพราะว่าชาวพุทธเรานั้นได้รับคำสอนให้ปล่อยวาง ไม่ให้ยึดถือมากเกินไป เราก็นึกคำสอนนี้เป็นนิสสัย นิสัยคนไทยที่มีความอ่อนโยนยิ้มแย้มแจ่มใส ให้อภัยแก่คนอื่น นี่ก็มาจากหลักธรรมะ ในพระศาสนาที่เรานับถือ แม้เราจะไม่แจ่มแจ้งในปัจจุบันเท่าใดแต่ว่าถือกัน

มานานจนเป็นนิสัย สร้างชาติ สร้างประเทศ ขึ้นมาด้วยหลักธรรมของพระพุทธเจ้า เราจึงมีความโอบอ้อมผ่อนตาม ไม่รังเกียจจริงจังกับใคร ๆ จะเรียกว่าในหมู่ชาวพุทธมีนิสัยอย่างนั้นเป็นส่วนมากก็พอใช้ได้ ไม่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นในระหว่างคนต่างชาติ ต่างศาสนา ต่างอะไร ๆ กัน ก็เป็นการถูกต้องแล้ว ควรรักษาระบบนี้ไว้จะอยู่กันด้วยความสงบสุข

แต่ว่าในบางประเทศนั้น ดูเหมือนว่าเลิกไม่ค่อยได้ เลิกเกลียดกันไม่ได้ เลิกโกรธกันไม่ได้ เลิกพยาบาทกันไม่ได้ มันต้องเก็บไว้เป็นเชื้อจะได้ทุบกันต่อไป อันนี้มันก็เป็นความโง่งอย่างหนึ่งในสังคมของมนุษย์ที่สอนกันไว้อย่างนั้น เพาะเชื้อแห่งความเกลียดกันไว้อย่างนั้น ไม่ถูกต้องตามธรรมะพระพุทธเจ้า

ไม่จองเวรแก่กัน

พระพุทธเจ้าท่านบอกว่า ในกาลไหนๆ เสร็จไม่เคยมาระดับด้วยการจองเวร แต่เวรจะระงับได้ด้วยการไม่จองเวรกัน ท่านสอนไว้อย่างนั้น ให้ระงับด้วยการไม่จองเวร เลิกโกรธ เลิกเกลียดกัน เลิกพยาบาท เลิกถือเขาถือเรา แต่ให้ถือว่าทุกคนเกิดมาร่วมทุกข์กัน อยู่กันฉันท์พี่น้อง หันหน้าเข้าหากันดีกว่าหันหลังให้กัน มันก็อยู่กันสบาย ไม่มีปัญหาอะไร

แต่ว่าที่เป็น ๆ กันอยู่ในโลกนั้น มันสอนให้โกรธ ให้เกลียดกัน เช่นในโรงเรียนนี่ ถ้าสอนประวัติศาสตร์แล้ว...อารมณ์มันขึ้น ครูผู้สอนก็มีอารมณ์ ยั่วเด็กให้เกิดอารมณ์อีก บอกว่าพามันมารุกรานประเทศไทย มาเผากรุงศรีอยุธยา

เวลาสอนก็พูดกันด้วยอารมณ์ ทำให้เด็กเกิดอารมณ์ขึ้น แล้วเลยโกรธพม่าไปด้วย ความจริงพม่าที่มาเผาเมืองเรานั้นมันตายไปหมดแล้ว อยู่แต่พม่าใหม่ ๆ ไม่รู้เรื่องอะไร เราจะไปโกรธเขาทำไม ไปเกลียดเขาทำไม มันไม่ถูกต้อง แต่ว่าการสอนนี้มันฝังอะไรขึ้นในจิตใจ ทำให้เกิดอารมณ์ไม่ดี แล้วก็ป่วนทุกขี้นในภายหลังอีก ซึ่งไม่ถูกต้อง

เรื่องอื่น ๆ ก็เหมือนกัน เรามักจะสอนให้เกลียดกัน เช่นในระหว่างครอบครัว ในระหว่างสกุล บางครอบครัวก็โกรธกัน แล้วก็สอนกันว่า ไ้คนในครอบครัวนั้นแกอย่าไปยุ่งเป็นอันขาดเชียว มันเป็นศัตรูกับพวกเรา

บางทีเด็กเกิดมาใหม่มันก็ไม่รู้ว่า ครอบครัวนั้นกับครอบครัวนี้เป็นศัตรูกัน มันก็ไปเล่นด้วยกัน เล่นกันสนุกสนาน ไม่มีเรื่องอะไร แล้วบางทีก็ชวนคนในครอบครัวโน้นมาเที่ยวที่บ้าน ผู้หลักผู้ใหญ่เห็นเข้ามาจากไหนนี่ เด็กคนนี้มาจากไหน? ชั้นแรกก็มองดูเป็นเด็กที่น่าเอ็นดู แต่ว่าพอบอกว่ามาจากสกุลนั้น ไม่ได้..ออกไป อย่าเข้ามาเหยียบแผ่นดินบ้านกู ผีมันเข้ามาสิงแล้ว ให้ออกไปทันที โกรธขึ้นมาทันที มันเป็น

อย่างนั้น นี่คือว่ามันไม่ถูกต้อง เด็กมันรักกันแล้วมันชอบกัน มันเล่นสนุกกัน เราจะไปเพาะความเกลียดให้เกิดขึ้นมาในจิตใจเด็กทำไม แต่ผู้ใหญ่ลืมหืมตัวไปในเรื่องอย่างนี้ ลืมหืมตัวไปว่าสิ่งที่เป็นธรรมนั้นคืออะไร นึกไม่ออก เลยพูดสิ่งที่ไม่เป็นธรรมออกมา แล้วมันก็ฝังลงไป ในจิตใจเด็ก

บางทีก็เล่าให้ลูกหลานฟังว่า ไ้ครอบครัวนั้นนะ ไ้สกุลนั้นนะ มันทำกับเราอย่างนั้นอย่างนี้ ของเก่ามันบูดไปนานแล้ว เน่าไปนานแล้ว อุดสาห์พื่น ขุดหลุมกันขึ้นมา โกรธกันต่อไป เรียกว่าไปขุดกระดูกให้มันต่อยกันต่อไป มันเรื่องอะไรที่ทำในเรื่องอย่างนั้น นี่แหละเขาเรียกว่าไม่เป็นธรรมในสังคม คือทำในสิ่งที่ไม่เป็นธรรม ให้โกรธให้เกลียด ให้พยายามอาฆาตจองเวรกัน มันไม่เป็นการถูกต้องอะไร

เชคสเปียร์ เป็นนักประพันธ์ชั้นเอกของอังกฤษ เขียนบทละครไว้มากมาย เคยอ่านบ้างบางเรื่อง ทุกเรื่องที่เชคสเปียร์เขียนนี้ แม้จะโกรธจะเกลียดกันอย่างไร พอจบเรื่องดีกันทั้งนั้น รักกันสามัคคีกัน หันเข้าหากันอย่างเรียบร้อย ที่ท่านมีชื่อก็มีชื่อตรงนี้ บทละครของท่านมีชื่ออยู่ตรงนี้แหละ มันมีชื่อตรงที่เรียกว่า ประณีประนอมกัน เลิกจองเวรจองกรรมกัน หันหน้าเข้ามาประสานรักสามัคคีกัน อยู่กันฉันทัพพันธ์ ต่อไป

บทละครท่านจึงมีชื่อ คือไม่ใช่จบลงด้วยการฆ่ากัน ตายหมดทั้ง ๒ ฝ่าย เหมือนหนังบางเรื่อง หรือเรื่องอ่านเล่นบางเรื่องที่เขาแต่ง ตายกันไปหมด อย่างนั้นมันก็ยังไม่ว่างเรียบร้อย แต่ของท่านจบลงด้วยความ

ไม่โกรธไม่เกลียดกัน ให้ภัยกัน อ่านแล้วก็นึกว่า อ้อ!ที่แกมีชื่อเพราะเรื่องนี้ เลยมีชื่อใหญ่ คนชอบไปเที่ยวบ้านเชคสเปียร์ ทำให้เมืองนั้นซึ่งเป็นบ้านนอกแท้ ๆ ไม่มีอะไรหรอก อยู่บ้านนอก...ไกล ก็ยังมีคนไปเที่ยวไปดูละครเรื่องต่าง ๆ ที่เชคสเปียร์แต่ง

ละครเรื่องนี้แสดง ๓ เดือน เพราะคนดูมันเปลี่ยนทุกคืน พวกมาพักก็ไปดูละครคืนหนึ่ง รุ่งเช้ากลับไป แล้วพวกอื่นก็มาใหม่ หน้าร้อนนี้แสดงกันถึง ๓ เดือนเลย ทำชื่อทำเสียงให้บ้านเมืองนั้นคนบ้านเมืองนั้นก็ได้อาศัยบุญของเชคสเปียร์ พอได้กินได้ใช้ นี่ก็เพราะเรื่องคนดีมีประโยชน์ เขาทำอะไรไว้ และเป็นเรื่องแสดงออกซึ่งวิญญูณแห่งการให้อภัย แห่งการไม่โกรธไม่เกลียดกัน มันก็เป็นเรื่องถูกต้อง เป็นเรื่องสร้างสรรค์

ในชีวิตของเรา ๆ ทั้งหลายนี้ เคยโกรธใครอยู่บ้าง เคยเกลียดกับใครในเรื่องอะไร ๆ ก็ตาม แม้จะไม่ไปพูดประณิษยนอมก็เลิกเสียในใจ คือในใจมันเลิกโกรธ เลิกเกลียดกัน เลิกพยายามหาเอาตจวงเวอร์กัน สัมเรื่องนั้นเสียใจสิ่งที่ควรลืม นี่คือเรื่องที่ทำให้ใจมันยุ่ง...ควรลืมไม่ควรจะไปฟุ้งฟายหาตะเข็บให้มันกัดนิ้วชี้เล่น สัมมันเสียเรื่องอะไรที่มันเคยไม่ติดกันนั้นนะ...เราลืมเสีย ให้ภัยกัน ถ้าไปเจอหน้าก็ยิ้มกันเสีย แล้วก็คุยกันเรื่องอื่นอย่าเอาเรื่องเก่า ๆ มาคุยให้มันเกิดอารมณ์มันก็ไม่ดีอย่างนี้ก็สบายใจ

คนเรากลัวเลิกละใคร เลิกเกลียดใคร เลิกพยายามใครได้
ใจมันสบาย เขาเรียกว่าไม่มีหนามยอกอก เพราะอารมณ์อย่างนั้น
มันเป็นหนามยอกอก ต่อกออยู่ตลอดเวลา พอนึกแล้วมันเลี้ยวแปล๊บ
ขึ้นมา นี่หนามยอกอก ต่อกอยู่ในอกนั่นแหละ ถอนไม่ค่อยออก
ความจริงถอนง่ายแต่ไม่อยากถอน อยากให้มันดำเนิน...มันสนุกดี
ยังงี้ก็ไม่รู้ละ ไว้ดำเนิน พอนึกขึ้นมาแล้ว แหม...มันเจ็บใจจริง นี่มัน
ถูกดำทำให้เจ็บใจ

หรือพอเห็นคนพวกนั้นที่เราโกรธเราเกลียดแล้ว ภูเกลียดหน้า
มันจริง โอ้คนโน้นเดินเฉย ๆ ไม่รู้เรื่อง แต่ว่าเรามันคันอยู่ในหัวใจ
เหมือนกับมีตัวอะไรเข้าไปคลุกอยู่ในใจ คันยิกยิก ๆ ๆ อยู่ตลอดเวลา
มันเรื่องอะไรที่ทำอย่างนั้น มันมีความสุขที่ตรงไหน มันสงบที่ตรงไหน มัน
สะอาดที่ตรงไหน มันสว่างที่ตรงไหน ไม่มีเลยแม้แต่น้อย แต่ก็ไม่ได้ปล่อย
ไม่คิดวาง เพราะเราไม่ได้พิจารณาในสิ่งนั้นว่ามันเป็นทุกข์เป็นโทษอย่างไร

มนสิการ : กระทำในใจโดยรอบคอบ

ในหลักการปฏิบัติ พระผู้มีพระภาคจึงสอนให้ มนสิการ ใช้
ศัพท์บาลีว่า มนสิการ แปลว่า กระทำในใจโดยรอบคอบ โดยละเอียด
ลึกซึ้งในเรื่องนั้น ๆ คือว่าง ๆ เอามาคิดในเรื่องนั้นเสียบ้าง คิดว่าทำไม

จึงโกรธกันนาน ๆ ทำไมจึงเกลียดกันนาน ๆ ทำไมจึงจองกรรมจองเวรกัน มันได้อะไรขึ้นมาบ้าง มันเป็นประโยชน์แก่สุขภาพจิตไหม สุขภาพทางกายไหม เป็นประโยชน์แก่การสังคม แก่ใคร ๆ ไหม ลองพิจารณา

ถ้าพิจารณาโดยจิตที่สงบเป็นธรรม เราก็จะมองเห็นทันทีว่า มันไม่เต็มทีที่เราคิดอย่างนั้น เรียกว่ายังโง่อยู่ยังไม่ฉลาด ยังไม่มีแสงของพระธรรมส่องเข้าไปถึงใจ จึงไม่สามารถจะเลิกสิ่งนั้นได้ แต่ถ้าเมื่อใดเรานั่งคิดนั่งตรองในเรื่องนั้น แล้วเราก็มองเห็นความจริงว่าอีไม่ได้เรื่อง มันทำให้เป็นทุกข์ไปเปล่า ๆ นึกทีไรแล้วก็ทำให้เป็นโรคประสาทขึ้นในใจทันที มันเรื่องอะไรที่เราหาเรื่องมาให้เราเป็นทุกข์อย่างนั้น

พอนึกได้ คิดได้ก็เลิกกัน ไม่คิดต่อไป สัมมันเสียให้หมด สัมเรื่องเหล่านั้น แล้วก็ไม่มีอารมณ์อะไรต่อไป เห็นกันก็มีอารมณ์ดี แผ่เมตตาไปตั้งแต่ระยะที่พอเห็นได้ เออ...เป็นสุข ๆ เกิด ขอให้เจริญเถอะ ขอให้ก้าวหน้าต่อไปเถอะ ฉันสัมเรื่องเก่าหมดแล้ว ไม่มีอะไรอยู่ในหัวนึกของฉันอีกต่อไป ถ้าเดินเข้ามาใกล้ก็ยิ้มกัน เข้าไปจับมือกันเสียหน่อยก็ได้ มันก็เรียบร้อย ว่าง ๆ ก็เชิญมากินข้าวด้วยกัน คุยกันหน่อย แต่อย่าดื่มเหล้าก็แล้วกัน เพราะเชิญมากินข้าว กินเหล้าเดี่ยวเรื่องเก่ามันก็เกิดขึ้นมา ก็ตีกัน ทะเลาะกัน

เหมือนพวกเมืองเพชร ผู้ว่าก็ใจดี วางแผน เอ้า...มาสาบานกัน เสียหน่อย พอพระสวามนต์ ประพรมน้ำพระพุทธรณต์ ใส่ฝีอาขาดพยาบาท

จองเวรออกจากใจ ก็ตีกันหมด จับมือจับไม้กัน ตีกันแล้ว เอ้า! กลับบ้าน
เออ...เรามาตีกันแล้ว มาเลียงกันหน่อย เลียงฉลองกันหน่อย เลย
เลียงกัน ก็เลียงเหล้ากันอีกแหละ

พอเลียงเหล้ากันได้ ๒ ศพ เรียกว่าปาชาได้กำไรมาอีก ได้ ๒
ศพ เลยเอาไปวัดต่อไป นี่มันเพราะเหล้าแท้ ๆ ๆ ไม่ใช่เพราะเรื่องอะไร
อย่าเลียงอย่างนั้น อย่าฉลองด้วยการตีฆ่า เลยฉลองด้วยการทานอาหาร
ปกติ ๆ แต่คนมันเคย มันไม่สนิทถ้าไม่ดื่มเหล้าต้องดื่มกันหน่อย ต้องชน
แก้วกันหน่อย จนแก้วแตกบาดมือ เลือดไหล แล้วมันบาดไปถึงใจ
เอากะสุนเข้ามาชนกัน มันก็ตายกันทั้งคู่ อย่างนั้นมันก็เสียหาย

นี่..เรื่องอย่างนี้มันมักมีกันในสังคม ก็เพราะว่าเราไม่คิดให้อภัย
ไม่เลิกโกรธ เลิกเกลียด เลิกริษยา เลิกพยาบาท เลิกในเรื่องอย่างนั้น
หันเข้ามารักกัน แม่เมตตาต่อกัน ให้อยู่กันด้วยความสุขความสงบ

ใช้วิชาในการแก้ปัญหาทั้งปวง

พระพุทธเจ้าสรรเสริญความรักความเมตตา ตีเตียนความโกรธ
ความเกลียด ความพยาบาท พระองค์พยายามที่จะทำคนให้รักกัน
สามัคคีกัน รู้ว่าใครเขาจะรบกันก็อุทิศส่าห์ไปห้ามไปปรามไม่ให้รบกัน เช่น
พวกญาติแย่งน้ำกันในแม่น้ำโรหิณี ซึ่งเป็นแม่น้ำสายเดียวระหว่างเขตแดน

ฝั่งโน้นก็ต้องการน้ำ ฝั่งนี้ก็ต้องการน้ำ ก็แย่งกัน คนใช้น้ำมันแย่งกัน
กรรมกรแย่งกัน แย่งกันก็ด่ากัน ชั้นแรกก็ด่ากันเฉพาะกรรมกรด้วยกัน
หนักเข้าก็ด่าว่า “นายของแกมันไม่ได้เรื่อง” ไปด่านายเข้าให้อีกแล้ว

พวกนั้นก็ไปบอกนายว่า พวกโน้นด่า ฝ่ายโน้นก็ไปบอกนายว่า
พวกโน้นมันด่า นายก็ไม่มีปัญญาจะคิด...มาแลย นายกับนายมาเจอกัน
ก็พ่นพิษเข้าใส่กัน เตรียมจะตีกันแล้ว...แย่งน้ำ พระผู้มีพระภาคทรง
ทราบก็เสด็จมา มาถึงก็ถามว่า “กำลังทำอะไรกัน?”

“แย่งน้ำกัน จะตีกันละ” พูดด้วยอารมณ์

พระองค์บอกว่า “คิดดูให้ดีนะ น้ำกับชีวิตคนอันไหนมันจะมีค่า
มากกว่ากัน” ทรงถามอย่างนั้น

พวกนั้นก็ตอบว่า “ชีวิตมีค่ามากกว่าน้ำ”

“แล้วทำไมเอาของมีค่าไปแลกกับของไม่มีค่า พูดกันไม่รู้เรื่องหรือ
นี่มันญาติกันทั้งนั้นไม่ใช่ใครที่ไหน แล้วทำไมไม่พูดจาทำความเข้าใจกัน
ทำไมไม่เอาทำนบมากันน้ำไว้ แล้วแบ่งขึ้นฝั่งนี้วันหนึ่ง ขึ้นฝั่งโน้นวันหนึ่ง
ไม่ต้องถกเถียงเกียจจนกัน มันไม่ดีกว่าหรือ”

พวกนั้นก็ยอมรับ หายโกรธ หายเกลียดกัน ไปหาไม้มาทำทำนบ
กันน้ำ น้ำเอ่อทำนบ ก็แบ่งขึ้นฝั่งโน้นวัน ฝั่งนี้วัน ทำนาได้เป็นปกติ

นี่..ต้องมีคนอื่นมาช่วยบอก เพราะว่าคนที่กำลังทะเลาะกันนั้น
เขาเรียกว่า ตามืด ใจมืด คิดอะไรไม่ออก เขาใช้ภาษาหนักกว่า เลือด

เข้าตา คือเลือดเข้าตาแล้วมันมองอะไรไม่เห็น เลยคิดแต่เรื่องว่า ต้องฆ่ากัน ต้องให้มันตายไปข้างหนึ่ง แล้วเมื่อข้างหนึ่งตายแล้ว ข้างที่อยู่นั้นจะเป็นสุขได้อย่างไร มันก็ฆ่ากันต่อไป เลยฆ่ากันหมดโคตร อันนี้คือโทษแห่งความพยาบาท อาฆาตจองเวรกัน ซึ่งไม่ได้เกิดประโยชน์อะไร

เราควรจะหันหน้าเข้ามาสามัคคีปรองดองกัน เอาธรรมะออกใช้ อย่าเอาความเขลาออกใช้ คือใช้ 'วิชา' อย่าใช้ 'อวิชา' วิชาทำให้เกิดแสงสว่าง อวิชาทำให้เกิดความมืด ความบอด เราจึงต้องใช้วิชา ใช้เหตุ ใช้ผล ต้องเป็นคนใจเย็น ใจปกติมันก็ไม่ค่อยเย็น เพราะถูกทำให้ร้อนกันมาตลอดเวลา ถ้าไม่ฝึกมันก็เย็นไม่ได้ ไม่อบรมตัวเองมันก็เย็นไม่ได้ นี่แหละเราจึงต้องเข้าวัดกัน

หนทางสู่ความสุขแท้

การมาวัดก็คือการแสวงหาเครื่องมือสำหรับเอาไปใช้ยกระดับจิตใจของเราให้สูงขึ้น ให้ประณีต ให้สงบ ให้มีเหตุมีผล เครื่องมือนั้นก็คือ หลักปฏิบัติตามขั้นตามตอนที่พระพุทธเจ้าท่านทรงบัญญัติแต่งตั้งไว้ เช่นว่าให้เรารับศีลไป ให้ปฏิบัติตามศีล การรับศีลก็คือรับเอาข้อปฏิบัติไปใช้ในชีวิตประจำวัน ถ้าเรารับศีลแล้วเราปฏิบัติตามศีล เรื่องร้าย ๆ มันก็ค่อยเบาลงไป เช่น

เรารับศีลข้อ ๑ ว่าเราจะไม่ฆ่าใคร ไม่เบียดเบียนใคร ไม่ทำใครให้เดือดร้อน ศีลข้อหนึ่ง เราปฏิบัติตามนั้น จิตใจเราก็จะไม่คิดฆ่าใคร เบียดเบียนใคร เราอยู่ด้วยความรัก ความเมตตา ปรารภนาดีต่อเพื่อนมนุษย์ทุกรูปทุกนาม ไม่ว่าจะเป็นใคร อย่างนี้ก็ยกระดับจิตใจสูงขึ้นไปแล้ว พ้นจากความโกรธ ความเกลียด ความคิดที่จะทำลายผู้อื่น

ความโกรธความเกลียดที่จะทำลายผู้อื่นนั้น พุดไปแล้วก็เรียกว่ายังอยู่ในวิสัยของสัตว์เดรัจฉาน เพราะสัตว์เดรัจฉานนั้นไม่มีศีล รับศีลไม่ได้ รักษาไม่เป็น มันก็อยู่ในสภาพของการที่จะต้องทำอย่างนั้น แต่คนเรานั้นมีสมอง มีปัญญา ไม่ควรจะไปฆ่าไปแก่งกัน เพราะการทำอย่างนั้นไม่ใช่หน้าที่ ไม่ใช่ธรรมะ ธรรมะคือหน้าที่ หน้าที่คือธรรมะ การเบียดเบียนข่มเหงกันนั้นไม่ใช่ธรรมะ และไม่ใช่หน้าที่ที่เราจะต้องกระทำ

มนุษย์เราต้องทำหน้าที่แผ่เมตตา ปรารภนาให้คนอื่นมีความสุข ความสบาย เพราะตัวเราก็ต้องการอย่างนั้น ไม่มีใครต้องการความทุกข์ ความเดือดร้อน ไม่มีใครต้องการให้ใครมาเบียดเบียนเรา ทำให้เราเดือดร้อน เราต้องการให้ทุกคนมองเราด้วยความเมตตาปรานี ช่วยเหลือเกื้อกูลเราในรูปต่าง ๆ เราก็ควรจะทำกับเขาอย่างนั้น ถือว่าเป็นหน้าที่ การเบียดเบียนกันไม่ใช่หน้าที่ การโกรธการเกลียดกันก็ไม่ใช่หน้าที่ เราถือศีลมันก็กันเรื่องนั้น กันไม่ให้เราประพฤติดุร้ายกันได้ ศีลข้อ ๑ ก็ช่วยได้

เรารับศีลข้อ ๒ ว่า จะไม่ถือเอาสิ่งของของใคร ๆ ที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ เราก็ต้องทำมาหากิน มีอาชีพในทางที่ถูกที่ชอบ การประกอบอาชีพก็ต้องมีหลักเกณฑ์ว่า จะไม่สร้างความวุ่นวายขึ้นในสังคม ไม่ลดศีลธรรมของสังคม ไม่ทำอะไรที่จะให้ศีลธรรมมันเสื่อมไปจากจิตใจของคน อะไรจะเป็นเหตุให้เกิดความเสื่อมโทรมทางศีลธรรมในจิตใจของมนุษย์แม้จะมีรายได้จากสิ่งนั้นมากมาย ถ้าเราเป็นผู้ที่มีความสำนึกถูกต้องในธรรมะเราก็จะไม่กระทำอย่างนั้น เพราะการกระทำอย่างนั้นเป็นการส่งเสริมสิ่งทำร้ายสังคม ทำให้สังคมพินาศการไปด้วยประการต่าง ๆ ถือว่าเป็นอาชีพที่ไม่สมควร

พระพุทธเจ้าบัญญัติว่า การขายของบางอย่างเป็นเรื่องไม่สมควร เช่นขายอาวุธเครื่องประหารประหาร ขายยาพิษ ขายน้ำเมา ขายสัตว์ที่จะเอาไปฆ่าเป็นอาหาร ขายคน ท่านไม่ให้ขายสิ่งเหล่านี้ เพราะว่าเป็นไปเพื่อการเบียดเบียน ช่มเหงกันสร้างปัญหา คนดื่มน้ำเมาแล้วมันก็เสียคนได้ง่าย ถ้าเราขายให้เขาดื่ม ก็เปิดช่องให้เขาเสียคน ขายยาพิษคนเอาไปกินผิดเข้าก็ตายเหมือนกัน

ขายเครื่องประหารมันก็ซื้อไปยิงไปฆ่ากัน เตี้ยวันนี้ปืนมีขายมาก คนก็ยิงกันมาก สมัยก่อนปืนไม่ค่อยมี โกรธกันก็เอาไม้ทุบหัวสักที.... ไม่ตาย แต่ว่าเลือดออกสมองแล้ว ไปพูดกันว่า “กูเอายางหัวมันออกก็หายแค้นแล้ว” ก็ไม่ตาย ยังอยู่ได้ เตี้ยวันนี้ “โป้งเดียว” เรียบร้อย

ตายทุกรายเพราะอาวุธมันมาก การขายอาวุธจึงมีใช้อาชีพที่ชอบที่ควร ผู้ที่เคร่งครัดในศีลธรรมเขาก็ไม่ขายสิ่งเหล่านี้ ไม่ทำสิ่งเหล่านี้ ไม่ผลิตสิ่งเหล่านี้ออกมาขาย ก็เรียกว่าช่วยให้อะไร ๆ ดีขึ้น

เรารับศีลข้อ ๓ ว่าจะไม่ประพฤติดุล่วงเกินในทางกามารมณ์กับใคร ๆ ก็เป็นการควบคุมจิตใจไม่ให้ละโมภโลภมากในเรื่องความสุขทางเนื้อหนัง ให้มีความพอใจในคู่ครองของตัวเอง หรือควบคุมจิตใจไม่ให้ความอยากรุนแรงในเรื่องนั้น เพราะมันเป็นเหตุให้เกิดความเสื่อมโทรมทางสุขภาพจิต สุขภาพกาย เราก็ต้องถือศีลข้อนี้ ชื่อสัตย์ต่อศีลที่เราไปรักษา ก็ไม่สร้างความยุ่งให้แก่สังคม อยู่กันด้วยความไม่หวาดระแวงกัน ไว้วางใจกัน ไม่ทำให้ครอบครัวเป็นปัญหา มันก็เป็นความสุขในชีวิตประจำวัน

เรารับศีลข้อที่ ๔ ว่าจะไม่พูดคำโกหก มันต้องรวมคำส่อเสียด คำหยาบ คำเพ้อเจ้อเหลวไหล ที่ทำคนให้แตกจากกันเข้าไปด้วย ไม่ใช่มุสาวาทอย่างเดียว มุสาวาท...คำโกหก ผรุสวาท...คำหยาบ ปิสุณวาท...คำส่อเสียด และสัมผัปปลาปวาท...คำเพ้อเจ้อเหลวไหล พูดไม่เป็นเรื่องเป็นราว ทำให้ผู้ฟังเสียเวลาเปล่า ก็ผิดทั้งนั้น

เราก็มีสัมมาวาจา แทน คือพูดคำจริง คำอ่อนหวาน สมาสมาคคีมีประโยชน์ ถ้าเราพูดคำเช่นนั้นไม่ได้ นั่งเฉย ๆ ก็ได้ ไม่ต้องพูดอะไรก็ได้ ถ้าพูดไปแล้วมันไม่ดี...จะพูดทำไม คำพูดออกจากปากเข้าหู

คนอื่นถ้ามันบาดหูคน เราจะพูดทำไม? พูดแต่คำที่หวานหูไม่กระทบกระเทือนอะไรแก่จิตใจเขา ก็สบาย พูดไม่เป็นพิษ ไม่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ใคร ๆ ไปที่ไหนก็ปากไม่เป็นพิษไม่เป็นภัย ที่ในสมัยหนึ่งเขาเรียกว่า “โษษฐาย” ตัดคุกกันหลายรายโษษฐายนี้ พูดโดยไม่สำรวม พูดไม่สำรวมมันก็ยุ่งอยู่ ยุ่งอยู่ทั้งนั้น ที่นี้มันต้องสำรวมในการพูด

พระภิกษุสงฆ์นี้ พระพุทธเจ้าท่านตรัสไว้กับพระสงฆ์ว่า “ภิกษุทั้งหลาย อริยบุคคลเมื่อมาพบกัน ทำกิจ ๒ อย่าง ๑. นิ่งอย่างพระอริยเจ้า ๒. พูดธรรมะกัน

พระอริยเจ้าท่านมีปกตินั่งนิ่ง ๆ แต่ถ้าจะพูดท่านก็ต้องพูดธรรมะ ถ้าไม่มีธรรมะที่จะพูด ท่านก็นิ่งเฉย ๆ เราอาจจะไปพบพระบางองค์ท่านนั่งเฉย ๆ ไปไหว้แล้วท่านก็เลย คนไม่เคยพบ ไม่เคยรู้ ก็ลุกขึ้นหนีเลย ไปเดินบ่นว่า “เออ...เจอพระไม่พูด”

คือไม่รู้...ไม่รู้ว่าท่านลองใจเราหรือไม่ ท่านไม่พูดเพื่อลองดูว่าจะหนักแน่นสักแค่ไหน นั่งได้นานขนาดไหน ถ้านั่งได้ทนหน่อยก็พอพูดธรรมะกันได้ เพราะการพูดธรรมะมันต้องพูดกันด้วยความอดทน ต้องทนนั่งฟังไม่ใช่พูดเพียงแฉลับเดียวจะเข้าใจต้องทนหน่อย ที่นี้เห็นไม่อดทน ก็ไม่ต้องพูดอะไรกัน ก็ไปเจออย่างนั้นบ่อย ๆ

โดยเฉพาะท่านเจ้าคุณพุทธทาส ใครไปถึงไหว บางทีท่านนั่งเฉยเฉยจริงๆ พวกนั้นนั่งดู ๆ ก็ลุกขึ้นไปกราบ ๓ ที ไปแล้ว เลยไม่ได้

อะไร นอกจากได้ไปเห็นรูปร่างดุษั้ ๆ ของท่านเท่านั้นเอง มันก็ขาดทุน มันต้องนั่งรอไปก่อน นั่งนาน ๆ แล้วก็ค่อยถามท่าน ถามท่าน ท่านก็ตอบ แต่บางที่ท่านก็ตอบเพื่อทดสอบใจอีกเหมือนกัน คือตอบแล้ว ไม่ชอบใจลูกไปก็มีเหมือนกัน อย่างนี้ก็เป็นเครื่องทดสอบความอดทนของผู้ที่มาหาท่าน เพื่อให้รู้ว่าท่านเป็นอย่างไร

ตอนนี้ท่านเจ้าคุณท่านไม่ค่อยสบาย เขียนจดหมายมาถึงอาตมา พิมพ์ ๒ หน้ากระดาษ บอกว่า

“ร่างกายมันไม่อนุญาตให้ทำอะไร เพราะโรคหัวใจโตมันกำเริบ คิดอะไรก็ได้ มันจะเป็นลม พุดอะไรก็ได้ มันจะเป็นลม มันร้อนไปหมด เดินจากที่เคยนั่งไปที่หินโค้ง (ซึ่งความจริงมันก็ไม่ไกลเท่าใด ขนาด ...จากตรงนี้ไปก้อไผ่) ก็เดินไม่ไหว เหนื่อยอ่อน ก็ต้องนอนท่าเดียว แล้วก็ไม่ต้องคิดอะไร นอนเฉย ๆ หายใจไว้ แล้วก็ไม่ต้องคิดอะไร ชอบคิด ชอบนึกในเรื่องอะไร ตอนนี้ก็ต้องงดไว้ก่อน หยุดไว้ก่อน”

แล้วท่านก็บอกว่า ผมก็ยังไม่อยากจะตาย เพราะฉะนั้นต้องถนอมมันไว้หน่อย เพราะยังมีอะไรที่จะต้องทำอีกหลายอย่าง ยังไม่ได้ทำลงท้ายท่านก็เตือนอาตมาอีกว่า น้องท่านก็ต้องระวังหน่อย อย่าทำอะไรให้มันมากเกินไป พักผ่อนเสียบ้าง ต้องรักษาเนื้อรักษาดัว เตียวมันจะเป็นเหมือนผมเป็น แล้วมันก็จะไม่ได้เรื่อง ตอนท้ายหยอดมาอย่างนั้นเตือนมาด้วย อ่านแล้วก็รู้สึกว่าคุณก็เหนื่อยเต็มที่แล้ว ให้ท่านพัก

เสียบ้าง อบรมพระธรรมทายาทตั้งใจจะพาไปไชยาด้วย แต่เมื่อได้รับหมายฉบับนี้ อาตมาบอกว่า “งดการไปไชยาเพราะถึงไปท่านก็พูดให้ฟังไม่ได้ นอกจากไปดูป่า ไม่ต้องไปหรอก ป่าที่ไหนก็ดูได้ หรือว่าจะศึกษาเรื่องของท่านก็เอาหนังสือมาอ่านก็ได้ ไม่ต้องไปดูท่าน ไม่ต้องไปดูหนังสือ เนื้อหาธรรมของท่าน ที่ท่านเขียนไว้ก็พอแล้ว ให้ท่านพักผ่อน”

ท่านบอกว่า เดือนกุมภาพันธ์ เดือนมีนาคม อากาศของผมก็จะดีขึ้น เพราะหน้านี้ (คือเดือนธันวาคม มกราคม) มันชื้น อากาศลมไม่กโชกมันเป็นป่า มันชื้น...ไม่ดี แต่ว่าพอเดือนกุมภาพันธ์ มีนาคม มันแห้งร้อนขึ้นหน่อย พอจะพูดอะไรได้ ถ้าจะมาก็มาตอนนั้น แต่อย่ามาให้มันมากเกินไป เอาอย่างมากที่สุด ๗๐ กว่ารูป ผมจะนอนคุยให้ฟัง

แปลว่านั่งก็ไม่ไหวแล้ว ท่านบอกว่า จะนอนบนเก้าอี้โยกคุยไป เอาเครื่องมาติดตั้ง คุยอะไรกันไปตามเรื่องอย่างนั้น ได้อ่านจดหมายนี้แล้ว อาตมาว่า “ไม่ต้องไปรบกวนท่าน เราอย่าไปรบกวนท่านเลย ให้ท่านพักดีกว่า ให้ท่านพักสบาย ๆ” เรียกว่าให้ท่านอยู่ต่อไปอีกนาน ๆ พอจะได้เป็นประโยชน์แก่พระศาสนาอีกหลายเรื่องหลายอย่าง

บางคนไปพบท่านไม่พูดมันก็ลำบากเหมือนกันแหละ ท่านนั่งเฉยหรือบางทีท่านถามว่า “มาธุระอะไร?” “มาเที่ยว”

ท่านบอกว่า “ไป..ไปไหน ไปเที่ยว” แล้วก็ไม่ได้พูดแล้ว มาเที่ยวไม่ได้เรื่องแล้ว แต่ถ้าบอกว่า “อยากจะมาศึกษาธรรมะ” อาจจะพูดกันต่อไป

แต่บางทีท่านว่า “ศึกษาศรณะอะไร? ที่ไหน ๆ มันก็มีศรณะทั้งนั้น” อ้าว! ไปอีกแล้ว คนนั้นฟังแล้วก็ไม่รู้เรื่องอีก มันลำบาก เราไปในที่อย่างนั้น มันต้องเย็น ๆ ใจเย็น ๆ ค่อยนั่งไป ค่อยคุยไป พอว่านั่งกันนาน ๆ แล้ว คุยกันมันละทีนี้

ท่านไม่เห็น้อยใจในการคุยหรือก เทียงคินดิกตั้นก็ได้ ท่านไม่หาให้เราดูเสียด้วย คนฟังเสียอีก...หา ท่านไม่เคยหา ท่านคุยศรณะมัโมเพลินไป ดิกตั้นเทียงคินท่านก็ไม่หา เราซิหว่าด ๆ ท่านบอกว่า “นักศรณะไม่หาหรือก” ว่าเอาเสียอีก “ไม่่งว่ง...ถ้า่งว่งแสดงว่าไม่ชอบศรณะ ถ้าชอบศรณะมันก็ไม่่งว่ง” ว่าเอาเสียอีก เราจะไปหาว่าท่านดูก็ไม่ได้ แต่มันก็หาตามธรรมดา เรื่องมันเป็นอย่างนั้น

ผู้ที่จะไปพบก็ต้องใจเย็น ๆ พักนาน ๆ จึงจะได้ค่อยพูดค่อยจาในเรื่องที่เป็นสาระ คือไปต้องไปเพื่อการศึกษา ไม่ใช่ไปเที่ยว ไปธรรมทัศนัจร อย่าไปทัศนัจรเรื่องอื่น จึงจะได้ผล การพูดจาก็ต้องใช้เหตุใช้ผล ให้เกิดประโยชน์

เรารับศีลข้อสุดท้ายคือข้อที่ ๕ ว่า ไม่เสพสิ่งเสพติดมีนเมาทุกประเภท สุยา เมรัย มัชชะ สุรา มันของดัมกลั่น...บางยี่ขัน เมรัยก็ของหมักของดอง เขาขายอยู่ที่หลักสี่ ตั้งโต๊ะวางขาย ใส่สีด้วยกินเข้าไปแล้วโซเซเหมือนกัน น้ำดอง น้ำกระแช่ น้ำหมักดอง ของบูดทั้งนั้นที่เรากิน ๆ กันอยู่ เราชอบกินแล้วทำให้สติไม่ค่อยจะดี ทีนี้

มัชชะประเภทอื่น เช่นว่าหมาก บุหรี กัญชา ยาฝิ่น เอโรอิน ไบโครท่อม พวกนี้เขาเรียกว่ามัชชะ มันมี ๓ คำ แต่ว่าเราแปลไม่หมด จึงยังมี พระฉันทมาก สุกุมบุหรีกันอยู่

พระบางองค์ก็คนนับถือมาก แต่สุกุมบุหรีมันโตเสียด้วย ถ่ายรูป ทั้ง ๆ ที่บุหรีคาบอยู่ในปาก ดูแล้วมันก็น่าเกลียด ‘ละ’ บุหรียังไม่ได้ จะไป ‘ละ’ อะไรอื่นได้ คนอินเดียไม่ชอบ นักบวชสุกุมบุหรีไม่ได้ ถ้าเห็นสุกุมบุหรี แล้วไปเลย คุย ๆ ธรรมะพอเห็นล้วงบุหรีมาสูบ ลูกขึ้นไปเลย บ่นพึมพำ พูดถึงนิพพาน บุหรีชนิดเดียวยังเล็กไม่ได้ มันดูหมิ่นเอาเสียด้วย เราจึงต้องงดเว้น

โยมก็เหมือนกัน เล็ก ๆ เสียบ้าง เล็กบุหรี เล็กหมาก ไปไหน มันไม่หนักมือ นี่ไปไหนก็หัวตัวเอียง หนักตะบัน หนักอะไรต่ออะไร หนักกระป๋องสำหรับบ้านน้ำหมาก ไปไหนกลัวจะไม่มีกระโถน เอา กระป๋องไปด้วย มีฝาปิดเรียบร้อย ไปที่ไหนก็ล้วงมาใช้ ใช้เสร็จเอา ใส่กระป๋อง จัดเรียบร้อย...หัวต่อไป

ทำไมจึงต้องไปเป็นทาสกับมันอยู่ตลอดเวลา? ทั้งให้มันเป็นไท เสียบ้าง เลิกมันเสียบ้าง ใจมันก็สบาย สุขภาพกายดีขึ้น สุขภาพจิตดีขึ้น ไม่มีภาระกังวลด้วยเรื่องหมากเรื่องบุหรี

สุขภาพกายดีขึ้น สุขภาพจิตดีขึ้น สิ่งเหล่านี้ช่วยรักษาจิตใจของเราให้กลับไปสู่ภาวะดั้งเดิม คือความสะอาด สว่าง สงบ เพราะ

เราตัดสิ่งเหล่านั้นออกไปด้วยคิล ก้าวสูงขึ้นไปทำสมาธิ เจริญปัญญา
ก็ยิ่งก้าวหน้าในทางธรรมมากยิ่งขึ้น กลับไปสู่ภาวะดั้งเดิมของเรามากขึ้น
จึงได้เพิ่มพูนการศึกษา เพิ่มพูนการปฏิบัติ ดังที่โยมได้กระทำอยู่
ทุกวันอาทิตย์นี้ ก็เป็นการเดินถูกทางแล้ว จงเดินต่อไป...อย่าหยุดยั้ง

.หมดเวลาพอดี จึงขอจบไว้เพียงนี้ก่อน.

ธรรมสภา เลขที่ ๑/๔-๕ ถนนบรมราชชนนี เขตทวีวัฒนา กทม. ๑๐๑๗๐

โทรศัพท์/โทรสาร : (๐๒) ๔๔๑๑๕๓๕, ๘๘๘๗๙๔๐, ๔๔๑๑๕๘๘,

ธรรมสภาได้รวบรวมหนังสือและสื่อธรรมะต่างๆ ไว้บริการแก่ท่านสาธุชน จาก
สำนักพิมพ์และสำนักปฏิบัติธรรมทั่วประเทศ ท่านที่สนใจเลือกชมได้ที่...
ศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา เลขที่ ๒ - ๖ ถ.บรมราชชนนี แขวงศาลาธรรมสพน์
เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๗๐ โทรศัพท์/โทรสาร (๐๒) ๔๔๑๑๕๓๕

สถาบันบันลือธรรม เป็นองค์กรเอกชนที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อสืบทอดและเผยแพร่
พระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่อย่างมั่นคงราบนานเท่าอนันต์ อันเป็นการสานต่อ
เจตนารมณ์ของท่านเจ้าคุณพระสุธรรมเมธี ป.ธ. ๘ (นายบวรลือ สุขธรรม)
อดีตเจ้าคณะจังหวัดอุดรธานี เป็นผู้ให้กำเนิดธรรมสภา โดยมีพระเดชพระคุณ
พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (หลวงพ่อบัณฑิตนันทิกุ) เป็นองค์ประธานสถาบันฯ

วัตถุประสงค์ของสถาบันบันลือธรรม

๑. เพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนา
๒. เพื่อปลูกสำนึกในการกระทำหน้าที่ของตน
๓. เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน
๔. เพื่อส่งเสริมในการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

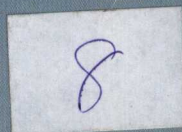
กิจกรรมของสถาบันบันลือธรรม

๑. โครงการ เด็กดีของสังคม เรียนทุกวันเสาร์ ๐๘.๐๐ - ๑๔.๐๐ น.
๒. โครงการ พบพระ พบธรรม ทุกวันเสาร์ ๑๕.๐๐ - ๑๗.๐๐ น.
๓. โครงการ มอบทุนการศึกษา แก่เด็กผู้รักดีและประพฤติดี
๔. โครงการ อยู่กันด้วยความรัก ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากทั้งกายและใจ

สถาบันบันลือธรรม ได้รับการสนับสนุนจากธรรมสภา และศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา
ท่านที่เข้าร่วมโครงการต่างๆ คงกล่าวไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น ติดต่อสอบถามได้ที่
๑/๔-๕ ถนนบรมราชชนนี เขตทวีวัฒนา กทม. ๑๐๑๗๐ โทรศัพท์ : (๐๒) ๔๔๑๑๕๓๕

งานเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต งานทำให้ชีวิตอยู่รอดและมีคุณค่า ถ้าปราศจากงานเราจะมีปัญหาทั้งกายและใจ แต่คนไม่น้อยที่ไม่ชอบงานและไม่รู้จักทำงานอย่างถูกต้อง คอยหลบเลี่ยงงานหรือทำด้วยความเบื่อหน่าย จึงไม่ได้รับความสุขที่แท้จริงในชีวิต เพราะความสุขแท้มีแต่ในงาน และการทำงานก็เป็นการปฏิบัติธรรมะอย่างหนึ่ง ซึ่งควรสนใจทำให้ถูกต้อง

หนังสือเล่มนี้ได้รวบรวมปาฐกถาธรรมของท่านเจ้าคุณปัญญานันติกุ ๕ เรื่อง อันเนื่องด้วยการทำงานเพื่องาน ทำงานให้สนุกเป็นสุขเมื่อทำงาน นั่นคือทำด้วยจิตที่มีธรรมะประกอบด้วยสติปัญญาที่เรียกว่า “จิตว่าง” ไม่ทำด้วยความยึดมั่นถือมั่นในตัวเอง แต่ทำด้วยความเข้าใจตั้งใจและจริงใจ ผลคือเกิดความพอใจ ภูมิใจ และอึ้งใจด้วยธรรมชาติ จากการที่ได้ทำให้ชีวิตมีคุณค่าสาระประโยชน์ขึ้นแก่ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน ซึ่งเรียกว่าทำงานเพื่องานให้ได้ผลดีที่สุดตามกำลังความสามารถ มิใช่ทำงานเพื่อเงินหรือผลตอบแทนอื่นๆ

ขอกราบขอบพระคุณท่านที่อุปถัมภ์การจัดพิมพ์หนังสือ “การทำงานเพื่องาน” เล่มนี้ จำนวน ๖๐ บาท ท่านสาธุชนที่ปรารถนามีไว้ครอบครองสำหรับจัดส่งมอบแด่บุคคลอันเป็นที่รัก... โปรดติดต่อที่ โทร. (๐๒) ๔๔๑๑๕๘๘, (๐๒) ๘๘๘๗๙๔๐, โทรสาร. (๐๒) ๔๔๑๑๖๐๔, (๐๒) ๔๔๑๑๙๑๗